

॥ જીવનમાં ભગવાનનો સાક્ષાત્કાર કરાવીને પરમ સુખ અને દિવ્ય
આનંદ આપનાર, વૈરાગ્ય મૂર્તિ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી વિરચિત અનેરું શાસ્ત્ર
એટલે

॥ શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ ॥

સંકલન અને સંપાદન
॥ શાસ્ત્રી સૂર્યપ્રકાશ સ્વામી- કચ્છ ભુજ ॥

॥ નિવેદન ॥

॥ શાસ્ત્રી સૂર્યપ્રકાશ સ્વામી- કચ્છ ભુજ ॥

॥ ઐં સ્વામિનારાયણાય નમઃ ॥

॥ શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામીને નમઃ ॥

વંદન કરું એવા સંતને જે કવિવર નિષ્કુળાનંદ ।

આપ્યા ગ્રંથ હરિ ચરિત્રના, જેથી પામો પરમાનંદ ॥

સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં અને ગુજરાતી સાહિત્યમાં કવિવર
નિષ્કુળાનંદ સ્વામીનું યોગદાન વૈદિક સંસ્કૃતિના સંરક્ષણમાં અને
જીવાત્માના પરમ કલ્યાણમાં અસીમ અને અમાપ છે. સ્વામી સુખી
પરિવારમાં જન્મ ધારણ કરીને માતા પિતાના આશિર્વાદ લઈને, શાસ્ત્ર
મર્યાદા પ્રમાણે લગ્ન કર્યા હતા. ઘેર પતિવ્રતા સન્નારી હોવા છતાં
સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આજ્ઞા થતાં પોતાના પત્ની કંકુબાઈની સહમતિ
લઈને કચ્છના આઘોઈ ગામે જે પરમહંસની દીક્ષા ગ્રહણ કરી, એ સદીઓ
સુધી અજોળ નોંધનીય ઈતિહાસ રહેશે.

સ્વામીના એક એક કાર્યો અજોળ રહ્યાં છે અને અનુપમેય છે. એમના
જીવનની વિશેષ વાતો અવશ્ય સમય પર કરીશું પરંતુ સ્વામીએ દરેક પ્રકારના
જીવાત્માને પરમ શાંતિ અને સુખ માટે જે ઉપાય આપ્યો છે, એની વાત
જરૂર થવી જોઈએ.

સ્વામીએ આપણને પુરુષોત્તમપ્રકાશ એક અદ્ભુત ગ્રંથના રૂપમાં દિવ્ય
મૂર્તિ આપી છે કે જે મૂર્તિનાં દર્શન કરવાથી પાપી જીવનું પરમ કલ્યાણ થઈ
જાય. આ પુરુષોત્તમ પ્રકાશ ગ્રંથમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાનના શબ્દો પ્રકારે
પ્રકારે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. સ્વામિનારાયણ ભગવાનના પોતાના શબ્દો
છે કે સંસારમાં અનંત કાળથી જીવ માયાના ફાંસામાં આવીને બહુ દુઃખી
થાય છે એટલે ‘આજ જીવ અનેક પરકારે રે, લઈ જાવા છે જો ધામ મારે રે-
પ્ર. ૨૧. નાની સેવા કરે કે મારા સંતની સેવા કરે કે મારાં મંદિર બંધાતાં હોય

અને તેમાં સેવા કરે તો પણ તેને પરમ પદનું સુખ આપવું છે. આવી ઉદારતા સ્વામિનારાયણ ભગવાનની આ ગ્રંથમાં રજૂ થઈ છે.

સ્વામીના પિતાનું નામ રામજીભાઈ હતું અનેસ્વામીનો જન્મ શેખપાટ ગામમાં થયો હતો પણ પરમહંસની દીક્ષા લઈ પછી પોતાના દેહ સામું જોયું જ નથી. જે રીતે સ્વામિનારાયણ ભગવાન સંગાથે રહેવાય અને એમની અનુવૃત્તિ સંચવાય, એવું જ કાર્ય સ્વામીએ કર્યું છે. જેમ રામદૂત હનુમાનજી પ્રભુ શ્રીરામજીના સંકલ્પ જાણી અને વાંચીને કાર્ય કરતા રહ્યા એજ રીતે સ્વામી પણ પોતાના ઈષ્ટદેવ સ્વામિનારાયણ ભગવાનના આંખના ઈશારા કે સંકલ્પ વાંચી એમની અનુવૃત્તિમાં જીવનના છેલ્લા શ્વાસ સુધી રહીને કાર્ય કરતા રહ્યા.

સ્વામી તો સ્વામિનારાયણ ભગવાનના શબ્દોને યાદ કરતા કહે છે કે ‘ જે જે જપે છે અમારું નામ રે, તેતો પામશે પરમધામ રે |પ્ર.૩૨. જેણે જેણે ભાવે કે કુભાવે સ્વામિનારાયણ મહામંત્રનું નામ રટણ કર્યું છે, તેનાં સર્વે સંકટ સહેજે હટી ગયાં છે અને દેહને અંતે પરમ પદ પામ્યા છે. આવો સ્વામિનારાયણ મહામંત્રનો મહિમા આ ગ્રંથમાં બહુ રીતે ગવાયો છે.

સ્વામીએ પોતાના જીવન દરમ્યાન અનેક ગ્રંથો ગાયા છે અર્થાત્ રચ્યા છે. તેમાં ભક્તચિંતામણી તો સર્વે નરનારીઓ માટે સિદ્ધ ચિંતામણી છે અને આ પુરુષોત્તમપ્રકાશમાં તો સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો જે મહિમા સ્વામીએ ગાયો છે, એ અજોળ છે. સ્વામીએ આ ગ્રંથમાં કહ્યું કે જે ગ્રંથમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં કોઈ નામ ન હોય તેવા ગ્રંથ તો સર્વ પ્રકારે ત્યાજ્ય છે અને જે ભલે ચાર પાનાનો લેખ હોય પણ તેમાં જો ભગવાનનું નામ હોય તો તે ગ્રાહ્ય છે.

જીવની કીર્તિ સાંભળવાથી કદી કોઈનું કલ્યાણ થતું નથી પરંતુ ભગવાન સ્વામિનારાયણનાં ગુણગાન કરવાથી અનંત જન્મનાં પાપ બળી જાય છે અને સર્વે પ્રકારે પરમ શ્રેય થાય છે. તેમાં પણ પુરુષોત્તમપ્રકાશ તો એક એવો ગ્રંથ છે કે તેનું જે વાંચન કરે છે, તે તો વેદના મંત્રો બોલીને સાક્ષાત ભગવાનને અને સર્વે ઈન્દ્રાદિ દેવોને યજ્ઞકુંડમાં આહુતીઓ આપે છે, એવું અનુત્તમ ફળ પામે છે.

આ ગ્રંથની ચોપાઈઓ કે પ્રકારોનું ગાયન કરવાથી અંતરના ઉત્તાપો શમી જાય છે અને જીવનમાં આવનારાં દુઃખો દુર થઈ જાય છે. જે આ ગ્રંથનું નિત્ય વાંચન કરે છે, આ ગ્રંથના પ્રકાશનમાં પોતાનું યોગદાન આપે છે, બીજાને દાન ભેટ કરે છે, તેને તો ભગવાનનાં અને પવિત્ર સંતોનાં સહેજે દર્શન થાય છે અને આલોકમાં તેમજ પરલોકમાં ઈચ્છિત ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે. આવા ગ્રંથનું વાંચન અને ચિંતવન ન થાય તોતો જન્મ વ્યર્થ ગયો કહેવાય.

॥ અસ્તુ ॥

॥ ॐ स्वामिनारायણाय नमः ॥

॥ ॐ सडजानंद स्वामिने नमः ॥

श्रीनिष्कुणानंद स्वामी विरचित

-: श्री पुरुषोत्तमप्रकाश :-

दोडा - ભક્તિ ધર્મ સુત શ્રીહરિ, સડજાનંદ સુખરૂપ ।
વિનય સહિત વંદન કરું, પાવન પરમ અનૂપ ॥૧॥
ચિંતવિ ચરણનખચંદ છટા, લખી ઉર અમિત પ્રતાપ ।
વંદુ વિઘ્ન વિનાશકર, હરણ વિપત અણમાપ ॥૨॥
સ્વામિનારાયણ સુખદ, પ્રગટ વિદિત જગસૂર ।
ત્રિવિધ તાપ અજ્ઞાન તમ, કળિમળ મત કર ચૂર ॥૩॥
આપો વાણી રસ ભરી, વિમળ મતિ અવિનાશ ।
ચરણ વંદી આદર કરું, પુરુષોત્તમપ્રકાશ ॥૪॥

ચોપાઈ- રચુ ગ્રંથ પ્રગટ ગુણ જુક્ત રે, કૃપા કરો હરિજન મુક્ત રે ।
આ ગ્રંથ પ્રગટ પર જાણી રે, લેજ્યો પ્રગટ મહિમા ઉર આણી રે ॥૫॥
નામ પુરુષોત્તમ પ્રકાશ રે, પુરુષોત્તમ મહિમા નિવાસ રે ।
પુરુષોત્તમ પરમ દયાળ રે, તે જ ભક્તિ ધર્મના બાળ રે ॥૬॥
એ છે દિવ્ય સદા સાકાર રે, એના મહિમાનો વાર ન પાર રે ।
નવ પો'ચે મન વાણી વિચાર રે, એવા અગમ શ્રી ધર્મકુમાર રે ॥૭॥
જેને નિગમ નેતિ નેતિ કહે રે, અલ્પબુદ્ધિ પાર કેમ લહે રે ।
એના ચરણ કમળ પરતાપ રે, કરું કંઈક અમાપનો માપ રે ॥૮॥
લખું દિશમાત્ર તે વિચારી રે, કૃપા કરજ્યો સંત સુખકારી રે ।
જ્યાં રે'છે સદા સુખકારી રે, વરણવું ધામ તે મૂર્તિ સંભારી રે ॥૯॥
શ્રી ગોલોક ધામ મોઝાર રે, અક્ષરધામ છે હરિનું સાર રે ।
કોટિ રવિ શશિ તડિત અનળ રે, તેમના તેજથી અતિ નિર્મળ રે ॥૧૦॥
એ છે પરમ દિવ્ય અતિ શ્વેત રે, સચ્ચિદાનંદ રૂપનિકેત રે ।
જેને બ્રહ્મપુર કહે અમૃતધામ રે, પરમપદ આદિ અનંત નામ રે ॥૧૧॥
જેને કે'છે બ્રહ્મ ચિદાકાશ રે, એમાં સદાય શ્રીહરિનો વાસ રે ।
એ શ્રીકૃષ્ણનું અક્ષરધામ રે, પરમ પાવન પૂરણ કામ રે ॥૧૨॥
એમાં સદાય શ્રીહરિ વિરાજે રે, નિરખિ કોટિ કામ છબિ લાજે રે ।
એ છે પુરુષોત્તમ અધિરાય રે, વાસુદેવ નારાયણ કે'વાય રે ॥૧૩॥
પરમાત્મા પરબ્રહ્મ નામ રે, બ્રહ્મ ઈશ્વર પરમેશ્વર શ્યામ રે ।
કહે વિષ્ણુ વેકુંઠપતિ સ્વામી રે, એ છે અનંત નામના નામી રે ॥૧૪॥
એ છે અક્ષરપર અવિનાશ રે, સર્વકર્તા નિયંતા નિવાસ રે ।
કારણ કારણ કળા વિકાશ રે, અંતરજામી નિર્ગુણ સ્વયંપ્રકાશ રે ॥૧૫॥

એ છે સ્વતંત્ર સર્વાધાર રે, એવા ભક્તિ ધર્મના કુમાર રે ।
 અનંત કોટી મુક્ત બ્રહ્મરૂપ રે, તેમને ઉપાસ્યા યોગ્ય અનુપ રે ॥૧૬॥
 અનંત કોટિ બ્રહ્માંડની જેહ રે, ઉત્પત્તિ સ્થિતિ લય કહીએ તેહ રે ।
 એવી લીળા જેની અતિ સાર રે, એવા ધર્મકુંવર કિરતાર રે ॥૧૭॥
 માયા પુરુષ કૃતાંત અનાદિ રે, પ્રધાનપુરુષ મહત્ત્વ આદિ રે ।
 એ આદિ અનંત શક્તિધાર રે, એના પ્રેરક ધર્મકુમાર રે ॥૧૮॥
 અનંત કોટી બ્રહ્માંડના જેહ રે, સ્વામી રાજાધિરાજ છે તેહ રે ।
 સદા કિશોરમૂર્તિ શોભાધામ રે, પરમ પાવન પૂરણકામ રે ॥૧૯॥
 દેખી કોટિ રતિપતિ લાજે રે, મેઘ નવીન શ્યામ છબી છાજે રે ।
 ભક્તવત્સલ મહા ભયહારી રે, એવા ધર્મકુંવર સુખકારી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદ મુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પ્રથમઃ પ્રકારઃ ॥૧॥

દોહા —સુંદર મૂર્તિ શ્રીહરિ, લાવણ્યતાનું ધામ ।
 દયાસુધા પૂરિત નયન, નટવર છબી ઘનશ્યામ ॥૧॥
 શોભા કીરતિ ઉદારતા, અનંત ભુવનની આય ।
 ઉમંગ ભરિ ઉદે થઈ, નવ નીરદ તનમાંય ॥૨॥
 નવ રસ નવ મૂર્તિ ધરિ, આણિ અનુપમ હેત ।
 સજલ જલદ શ્યામ તનુ, મન કર્મ કર્યું નિકેત ॥૩॥
 વસ્યા વાસ જુકતે કરિ, નવરસ નવે પ્રકાર ।
 ભ્રુકુટિ નેત્ર મુખહાસ ગતિ, ઉર તન બાહુ ઉદાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—નવ રસને જાણિ નિજ દાસરે, આપ્યો નિજ તનમાંહિ નિવાસરે
 રૂદ્ર વીર ભયાનક તિન રે, વસે ભ્રુકુટિમાંહિ પ્રવિન રે ॥૫॥
 રસ શૃંગાર વસે તનમાંઈ રે, કરુણા શાંતિ નેણે સુખદાઈ રે ।
 રસ હાસ્યને અદ્ભુત કા'વે રે, હરે ચિત્ત હરિ હેતે બોલાવે રે ॥૬॥
 રસવિષે અસુર રહ્યા મોઈ રે, હરિનાં દિવ્ય ચરિત્રને જોઈ રે ।
 એમ રસને અમિત અલંકાર રે, ધર્યા નિજ ઈચ્છાએ અપાર રે ॥૭॥
 રસ અલંકાર તે વિનાય રે, હરિનું રમણીય રૂપ સદાય રે ।
 દિવ્ય અમાયિક અભિરામ રે, હરિનું રૂપ સદા છબીધામ રે ॥૮॥
 કરે ગ્રહણ જ્યારે કિરતાર રે, શોભા પામે રસ ને અલંકાર રે ।
 વસ્ત્ર ભૂષણ વાહન જેહ રે, કરે ગ્રહણ શોભે ત્યારે તેહ રે ॥૯॥
 સદા પુરણકામ મોરાર રે, કરે ભક્તભાવે અંગીકાર રે ।
 ઉપમા અલંકાર દેવાની રીત રે, ભક્તભાવ જણાયે પ્રીત રે ॥૧૦॥
 કોટિ કામતણી છબી છાજે રે, હરિનું હસવું જરા જોઈ લાજે રે ।
 હરિનાં દિવ્ય વસ્ત્રને જોઈ રે, લાજે તડિત ચામીકર દોઈ રે ॥૧૧॥

હરિનાં અમૂલ્ય આભૂષણ જોઈ રે, રહ્યા સુર નર મુનિ મન મોઈ રે ।
 કરણો કુંડળ મકરાકાર રે, મહા તેજ તણો અંબાર રે ॥૧૨॥
 નિરખિ લાજ પામ્યા વારમવાર રે, વસ્યા રવિ શશિ ગગન મોઝાર રે ।
 શોભાસાગર શોભાના ધામ રે, ભક્તવત્સલ દીનબંધુ નામ રે ॥૧૩॥
 રસરૂપ ગુણાકર દેવ રે, મહામુક્ત કરે જેની સેવ રે ।
 સર્વ સુખમય મૂર્તિને જાણિ રે, મહામુક્ત ધારે ઉર આણિરે ॥૧૪॥
 જોઈ રૂપછટા સુખદાઈ રે, રમા રાધા કરે સેવકાઈ રે ।
 તજી ચંચળતા રમા પ્યારી રે, સેવે સ્થિર થઈ સુકુમારી રે ॥૧૫॥
 શું હું વર્ણવું રસના એક રે, અલ્પ બુદ્ધિ વિચાર વિવેક રે ।
 સહસ્રવદન પાર નહિ પાવે રે, શુક નારદ નિગમ નિત્ય ગાવે રે ॥૧૬॥
 એવા કૃષ્ણ કમળ દલ નેણ રે, મુખ મધુર મનોહર વેણ રે ।
 અઘમોચન લોચન વિશાળ રે, કૃપાસિંધુ શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળ રે ॥૧૭॥
 ચાલે સુંદર ગજગતિ ચાલ રે, લાજે નિરખીને રાજ મરાલ રે ।
 કર લટકાં જોઈને જન રે, પામે આનંદ સ્થિર થાય મન રે ॥૧૮॥
 એવા દિવ્યવિગ્રહ દીનાનાથ રે, ભેટે મુક્ત મુનિને ભરી બાથ રે ।
 સદા પ્રસન્ન પ્રપન્ન પ્રતિપાળ રે, કરે ચરિત્ર દીનદયાળ રે ॥૧૯॥
 વા'લો અક્ષરધામના ધામી રે, અસંખ્ય મુક્તતણા એક સ્વામી રે ।
 સદા સ્વતંત્ર સ્વરાટ વિરાજે રે, સર્વોપરી શ્રીહરિ છાજે રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દ્વિતીયઃ પ્રકારઃ ॥૨૧॥

દોહા — શોભા સાગર સુખ સદન, રમા રમણ ઘનશ્યામ ।
 કંદર્પ દર્પ વિમોચન, પરમપુરુષ અભિરામ ॥૧॥
 રાજત મસ્તક દિવ્ય અતિ, કિરીટ મુગટ કમનીય ।
 અતિ ચતુરાઈએ જુક્ત છે, શોભા સરસ બનીય ॥૨॥
 નાના રત્ન વૈદૂર્ય મણિ, કૌસ્તુભ સ્ફટિક પીત ।
 ઈંદ્રનીલ મર્કતમણી, મણિગણ કણ અગણિત ॥૩॥
 ગજમોતી ગણ છીપસુત, પશા પીરોજા લાલ ।
 વર પોખર માણિક મધ્યે, કંચન જડીત પ્રવાલ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એવી શોભા મુગટની જોઈ રે, રહ્યાં મુક્ત તણા મન મોઈ રે ।
 એવો મુગટ ધર્યો છે માથ રે, રૂડા શોભે છે મુક્તોના નાથ રે ॥૫॥
 કર્યું કેસર તિલક ભાલ રે, વચ્ચે કુંકુમ ચંદ્રક લાલ રે ।
 શોભે અધર અરુણ પ્રવાલ રે, મૃગમદની ટીબકડી છે ગાલ રે ॥૬॥
 શરદઋતુ તણું જે કમળ રે, પરમ પુનિત અરુણ અમળ રે ।
 તેની પાંખડી સરખાં શોભિત રે, અણીયાળાં લોચન ચોરે ચિત્ત રે ॥૭

નેણે વરષે અમૃત અવિનાશ રે, કરે પાન નિત્યે નિજ દાસ રે ।
 નિરખી નેણાં તૃપ્ત ન થાય રે, તેમને કલ્પ પલક સમ જાય રે ॥૮॥
 શોભે ગલુબંધ કૌસ્તુભ મણિ રે, શોભા સરસ જોયા જેવી બણિ રે ।
 રૂડું સરસ સુગંધીમાન રે, એવું શિતળ ચંદન ગુણવાન રે ॥૯॥
 તેણે ચરચ્યાં છે સર્વે અંગ રે, નિરખિ લાજે કોટિ અનંગ રે ।
 એવી શોભાને ધરતા શ્યામ રે, પુરુષોત્તમ પૂરણકામ રે ॥૧૦॥
 આજાનુ ભુજા અભિરામ રે, બાંધ્યા બાજુ શોભે સુખધામ રે ।
 મણિનંગ જડીત બાજુ રાજે રે, જોઈ કોટી રવિ શશિ લાજે રે ॥૧૧॥
 કર પોંચી કનક કડાં શોભે રે, વેઢ વીંટી જોઈ મન લોભે રે ।
 ઉર ઉતરી મોતિની માળા રે, શોભે રાજીવ નેણ રૂપાળાં રે ॥૧૨॥
 જોઈ શોભા અંગોઅંગ તણી રે, થયો મૂર્છિત રતિનો ધણી રે ।
 મલ્લિકા માલતી રાય વેલી રે, જાઈ જુઈ ને ચંપા ચંમેલી રે ॥૧૩॥
 કુંદ કેતકી બકુલ ને નુત રે, પોપ પારિજાત પ્રસૂત રે ।
 નવ કંજ કેસર સેવતિ રે, ગુલછવિ ગુલદાવદી અતિ રે ॥૧૪॥
 એવાં પુષ્પ સુગંધિ સાર રે, ગણતાં ન આવે વાર ને પાર રે ।
 એનાં ભૂષણ રચિ અતિ ભારી રે, પૂજે રાધા રમા સુકુમારી રે ॥૧૫॥
 એવી શોભાને ધરતા દયાળ રે, શોભે ભક્તતણા પ્રતિપાળ રે ।
 ગ્રહિ કર વર વેણુ મુરારી રે, ધરી અધર મધુર સ્વરકારી રે ॥૧૬॥
 કરે મધુરે મધુરે સ્વર ગાન રે, સુણી શ્રવણ છુટ્યાં મુનિ ધ્યાન રે ।
 સમ સ્વર સરસ ત્રણ ગ્રામ રે, એકવીસ મુર્છના વિશ્રામ રે ॥૧૭॥
 તાળ કાળ માન ગતિ જાણિ રે, બાવિશ સુરતિના ભેદ આણિ રે ।
 આરોહિ અવરોહિ લે છે રે, અસ્તાઈ સચાઈ કે'છે રે ॥૧૮॥
 છો રાગ ને બત્રિશ રાગણિ રે, છત્રીશ કે'છે કવિ ભણિ રે ।
 તેના નામ રીતુ સ્વર તાલ રે, વસ્ત્ર ભૂષણ રૂપ રસાલ રે ॥૧૯॥
 એમ વેણુમાં ગાયે વિહારી રે, સુખ આપે છે શ્રી ગિરિધારિ રે ।
 એમ ગોપ ગોપીના નાથ રે, શ્રીદામાદિ સખા છે સાથ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે તૃતીયઃ પ્રકારઃ ॥૩॥

દોહા —ચક્ર સુદરશન આદિ જે, આયુધ મૂર્તિમાન ।
 દિવ્ય દેહે સેવે સદા, પ્રભુપદ પરમ સુજાન ॥૧॥
 નંદ સુનંદ શ્રીદામવર, શકભાનુ શશિભાન ।
 એ આદિક અસંખ્ય ગણ, રૂપ ગુણ શીલવાન ॥૨॥
 સેવત પ્રભુપદ પ્રીત કરી, પાર્ષદ પરમ પ્રવિર ।
 રાજત સદા સમીપમાં, મહા સુભટ રણધીર ॥૩॥

કોટિ ચંદ્ર રવિ સમ ઘુતિ, નવ નીરદ તનમાંય ।

નિરખિ નાથ શોભાનિધિ, આનંદ ઉર ન સમાય ॥૪॥

યોપાઈ—અનંતકોટિ કલ્યાણકારી ગુણરે, તેણે યુક્ત છે મૂરતિ તરુણરો
ધર્મ જ્ઞાન ને વૈરાગ્ય આદિ રે, નવ નિધિ સિદ્ધિ અણિમાદિ રે ॥૫॥
એ આદિક ઐશ્વર્ય અપાર રે, સેવે પ્રભુપદ કરી પ્યાર રે ।
મૂર્તિમાન વેદ ચારે ગાય રે, હરિનાં ચરિત્ર કીર્તિ મહિમાય રે ॥૬॥
વાસુદેવાદિ વ્યૂહ અનૂપ રે, કેશવાદિક ચોવીશ રૂપ રે ।
વારાહાદિક બહુ અવતાર રે, એ સર્વના હરિ ધરનાર રે ॥૭॥
એવા શ્રીહરિકૃષ્ણ ભગવાન રે, પુરુષોત્તમ કૃપાનિધાન રે ।
આ જે ઐશ્વર્ય સર્વે કે'વાય રે, તેણે યુક્ત થકા હરિરાય રે ॥૮॥
ભુવિપર એકાંતિક ધર્મ રે, તેને પ્રવર્તાવવો એ છે મર્મ રે ।
બદ્રિકાશ્રમને માંઈ રે, થયો શાપ અતિ દુઃખદાઈ રે ॥૯॥
ઋષિ દુર્વાસાને શાપે કરી રે, ભુવિ પ્રગટ્યા મનુષ્ય તનુ ધરી રે ।
નિજ એકાંતિક ભક્ત જાણી રે, ભક્તિ ધર્મ ઉપર હેત આણિ રે ॥૧૦
વળિ મરિચ્યાદિક ઋષિરાજ રે, હરિના એકાંતિક ભક્ત સમાજ રે ।
અસુરગુરુ નૃપ થકી ભારી રે, તેમની રક્ષા કરવાને મુરારી રે ॥૧૧॥
ભક્તિ ધર્માદિકને દયાળ રે, સુખ આપવા પરમ કૃપાળ રે ।
નિજ પ્રબળ પ્રતાપે કરી રે, અસુરગુરુ નૃપનો મદ હરી રે ॥૧૨॥
એમનો નાશ કરવાને કાજ રે, શસ્ત્ર ધાર્યા વિના મહારાજ રે ।
કરવા નાશ તે સર્વે ઉપાય રે, નિજ બુદ્ધિબળે મુક્તરાય રે ॥૧૩॥
ગ્રહી કળિબળને વારમવાર રે, પામ્યો અધર્મ વૃદ્ધિ અપાર રે ।
તેનો કરવા અતિશે નાશ રે, કરવા સુખિયા સર્વે નિજદાસ રે ॥૧૪॥
નિજ દર્શ સ્પર્શાદિકે કરી રે, વળી રચી વચનરૂપ પતરી રે ।
કરવા અનેક જીવનો ઉદ્ધાર રે, ઈચ્છા કરી ધરવા અવતાર રે ॥૧૫॥
નિજધામ પમાડવા સારુ રે, દેવા અખંડ સુખ ઉદારુ રે ।
ઉર ધારી અચળ એવી ટેક રે, એવા પરમ દયાળ છે એક રે ॥૧૬॥
કરવા કરુણા કળિમધ્યે ભારી રે, દીનબંધુ દયા દિલ ધારી રે ।
મોટો અર્થ વિચાર્યો છે એહ રે, કરવા અભય નારી નર તેહ રે ॥૧૭॥
એમ પૂર્ણ પુરુષોત્તમરાય રે, દિધો કોલ વૃંદાવનમાંય રે ।
ભક્તિ ધર્મને આપ્યું વચન રે, સત્ય કીધું તે જગજીવન રે ॥૧૮॥
કોશળદેશ અયોધ્યા પ્રાંત રે, પ્રભુ પ્રગટ થયા કરી ખાંત રે ।
ધર્યો નર વિગ્રહ સ્વછંદ રે, પરમ પાવન પરમાનંદ રે ॥૧૯॥
શ્રીનારાયણ ઋષિરૂપ રે, થયા પ્રગટ તે પરમ અનુપ રે ।
થયા ભક્તિ ધર્મના બાળ રે, શ્રીકૃષ્ણ ભક્ત પ્રતિપાળ રે ॥૨૦॥
ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચતુર્થઃ પ્રકારઃ ॥૪॥

દોહા —ભક્તિ ધર્મને ભુવને, થયા પ્રગટ પૂરણ બ્રહ્મ ।
 આપ ઈચ્છાએ આવિયા, જેને નેતિ કહે નિગમ ॥૧॥
 સુંદર દેશ સરવારમાં, છપૈયા છબીનું ધામ ।
 તિયાં પ્રભુજી પ્રગટ્યા, પુરુષોત્તમ પૂરણકામ ॥૨॥
 સંવત અઢાર સાડત્રિશના, ચૈત્ર શુદ્ધિ નવમીને દિન ।
 તે દિન જીવન જનમ્યા, ભક્ત ભયહારી ભગવન ॥૩॥
 વસંત ઋતુ વિરોધી સંવત્સર, ઉત્તરાયણ અર્ક અનૂપ ।
 શુકલ પક્ષ પુષ્ય નક્ષત્રે, સોમવાર તે સુખરૂપ ॥૪॥
 યોપાઈ—વૃશ્ચિક લગ્ન ને કૌલવ કરણ રે, યોગ શુક્રમાં દુઃખ હરણ રે
 દશ ઘડી રૂડી રાત્રી જાતાં રે, સુખ સેજમાં સુતાં'તાં માતા રે ॥૫॥
 તે સમે પ્રગટ્યા મહારાજ રે, કરવા અનેક જીવનાં કાજ રે ।
 વ્યોમે વિબુધ વાજાં વજાવી રે, કરે દર્શન વિમાન લાવી રે ॥૬॥
 સુરવનિતા ગાય વધાઈ રે, અતિ મોદ ભરી મનમાંઈ રે ।
 મંદ સુગંધ શીતળ વાય રે, વાયુ સુંદર જન સુખદાય રે ॥૭॥
 સ્વર્ગ શોભી રહ્યું છે અપાર રે, થાય જયજય શબ્દ ઉચ્ચાર રે ।
 કરે પુષ્પ વૃષ્ટિ પુરંદર રે, વર્ષો સુગંધિ સુમન સુંદર રે ॥૮॥
 તાંડવ નૃત્યે ત્રોડે શિવ તાન રે, ગાયે ગાંધર્વ અપ્સરા ગાન રે ।
 થયા નિર્ધૂમ યજ્ઞ હુતાશન રે, હવાં નિર્મળ જનનાં મન રે ॥૯॥
 એમ અમર પામ્યા આનંદ રે, તેમ ભૂમિ મગન જનવુંદ રે ।
 ગાય ઘરઘર મંગળ વધાઈ રે, હરખ ભરી માનિની મનમાંઈ રે ॥૧૦॥
 રહ્યો ચૌદિશે આનંદ છાઈ રે, પ્રભુ પધારિયા ભૂમિમાંઈ રે ।
 કરવા કોટિકોટિનાં કલ્યાણ રે, પોતે પધાર્યા પરમ સુજાણ રે ॥૧૧॥
 માત તાત પામ્યાં છે આનંદ રે, જોઈ પુત્ર તે પૂરણ ચંદ રે ।
 મનોહર મૂર્તિ મરમાળી રે, થાયે મન મગન જન ભાળી રે ॥૧૨॥
 જેજે જુવે છે નયણાં ભરિને રે, તેનાં મન ચિત્ત લે છે હરિને રે ।
 મુખ મૃગાંકસમ સુખ દેણ રે, શોભે કર ચરણ ચારુ નેણ રે ॥૧૩॥
 અંગોઅંગ શોભા છે અનૂપ રે, નખશિખ છબી સુખરૂપ રે ।
 જોઈ સફળ કરે જન જન્મ રે, એવી રૂપાળી મૂર્તિ છે રમ્ય રે ॥૧૪॥
 જુવે હેતે જે જન હુલસિ રે, તેના અંતરમાં જાયે વસિ રે ।
 પછી વિસાર્યા પણ ન વિસરે રે, સુતાં બેઠાં સદાયે સાંભરે રે ॥૧૫॥
 એવી મૂર્તિ આજ અલૌકિક રે, ધરી બહુની ટાળવા બીક રે ।
 સહુ ભક્તજનને સુખ દેવા રે, આપે અક્ષરપતિ થયા એવા રે ॥૧૬॥
 દિન દિન પ્રત્યે જો દયાળ રે, વધે નિત્ય ચંદ્ર જેમ બાળ રે ।
 મુખહાસે જુક્ત છે હમેશ રે, શોભે છે બહુ બાલુડે વેષ રે ॥૧૭॥

રુવે નહિ રાજી રહે ઘણું રે, તેણે મન હરે છે સહુતણું રે ।
 સુખમય મૂર્તિ મહારાજ રે, આવ્યા સૌને સુખ દેવા કાજ રે ॥૧૮॥
 મોટે ભાગ્યે આવ્યા ભગવાન રે, દેવા સૌ જનને અભેદાન રે ।
 જેમ આવ્યા છે ધામથી ધારી રે, તેમ તારશે નર ને નારી રે ॥૧૯॥
 સહુ જનને કરવા છે સુખી રે, નથી રાખવા કોઈને દુઃખી રે ।
 સહુ જીવની લેવી છે સંભાળ રે, એહ અર્થે આવ્યા છે દયાળ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચમઃ પ્રકારઃ ॥૫॥

દોહા —જનમિ જનક જનની ઘરે, રહ્યા દયા કરી કાંઈક દિન ।
 રમ્યા જમ્યા રૂડિ રીત્યશું, ભક્તિ ધર્મને ભુવન ॥૧॥
 ત્યાં બાળચરિત્ર બહુ કર્યાં, પછી આઠમે વર્ષે આપ ।
 પિતા થકી તે પામિયા, ઉપવીત અતિ નિષ્પાપ ॥૨॥
 ત્રણ વર્ષ તપાસીને રહ્યા, તાત ભુવન શ્રીઅવિનાશ ।
 પછી પ્રભુજી પધારિયા, જઈ કર્યો વનમાંહી વાસ ॥૩॥
 સાત વરષ વન વેઠિયું, વળતો વાલમે કર્યો વિચાર ।
 જે અર્થે આ અવતાર છે, તે કરું હવે નિરધાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—પછી જોગી ગોપાળને મળીરે, કરી એની ઈચ્છા પૂરી વળી રે
 મળ્યા પ્રભુજી પૂરણ કામ રે, તજી તન ગયા અક્ષરધામ રે ॥૫॥
 પછી નવલખે પર્વત પધાર્યા રે, બહુ જોગીને મુદ વધાર્યા રે ।
 જોગી નવલાખ જોઈ જીવન રે, થયા નાથ નિરખિને મગન રે ॥૬॥
 તે પણ તન તજી નિરધાર રે, અવધે ગયા અક્ષર મોઝાર રે ।
 એમ જીવ ઉદ્ધારવા કાજ રે, ફરે હઘ બેહઘે મહારાજ રે ॥૭॥
 જેજે જીવ આવે છે નજરે રે, તેને ધામના નિવાસી કરે રે ।
 દરશે સ્પરશે કોઈ દેહધારી રે, થાય અક્ષરના અધિકારી રે ॥૮॥
 નર અમર ને જે અસુર રે, પામે પ્રભુ પેખે બ્રહ્મપુર રે ।
 એમ જીવ જકતના જેહરે, પામે અક્ષરધામને તેહરે ॥૯॥
 તીર્થ શહેર પુર નગ્ર ગ્રામ રે, ફર્યા જેજે ધરણિ પર ધામ રે ।
 ત્યાં ત્યાં જેણે નિરખ્યા ઘનશ્યામ રે, તેતે પામિયા અક્ષરધામ રે ॥૧૦॥
 ગિરિ ગુફામાં જે ગેબ હતા રે, કઈ સમુદ્ર તટ સેવતા રે ।
 તેનું કર્યું છે પરમ કલ્યાણ રે, પોતે મળી પ્રગટ પ્રમાણ રે ॥૧૧॥
 નિજ મૂર્તિ પ્રતાપે મહારાજ રે, કર્યા અનેક જીવનાં કાજરે ।
 એમ ઉદ્ધારતા બહુ જન રે, આવ્યા સોરઠમાં ભગવન રે ॥૧૨॥
 સોરઠદેશે સોયામણું ગામ રે, મન લોભે શોભે લોજ નામ રે ।
 તિયાં અલબેલો આવી રહ્યા રે, કરી બહુ જીવપર દયા રે ॥૧૩॥

એમ પધારિયા પ્રાણનાથ રે, પછી સંભારિયો મુક્તસાથ રે ।
 કરી સુરત્યને જોયા સંભાળી રે, મુનિ મુક્તની મંડળી રૂપાળી રે ॥૧૪
 જ્યારે નાથે કર્યું ચિંતવન રે, આવ્યા જ્યાં હતા ત્યાંથી જન રે ।
 આવી મળ્યા મહારાજ સંગ રે, મુક્ત મંડળ અતિ ઉછરંગ રે ॥૧૫॥
 લાગ્યા પાયે જોડી જુગ પાણ રે, બોલ્યા વિનતિ કરી મુખ વાણ રે ।
 આવ્યાં હર્ષનાં નયણે નીર રે, જોઈ બોલીયા શ્યામ સુધીર રે ॥૧૬॥
 મુનિ સર્વે સુખી છો તમે રે, તમે મળે રાજી થયા અમે રે ।
 પછી મરિચ્યાદિ મુનિ સાથ રે, રહ્યા પ્રભુ પાસે જોડી હાથ રે ॥૧૭॥
 પછી મુનિ કહે મહારાજ રે, જેમ કો' તેમ કરિએ આજ રે ।
 ત્યારે નાથ કે' તારવા જંત રે, દેશો દેશ ફરો બુદ્ધિવંત રે ॥૧૮॥
 અહિંસાદિક નિયમ પળાવો રે, જન્મ મર્ણનાં ખાતાં વળાવો રે ।
 વળિ અન્ન જળ દેશે જે તમને રે, તે સહુ પ્રાણી પામશે અમને રે ૧૯
 દરશ સ્પરશ કરી પડશે પાય રે, તેની જરૂર કરીશ હું સા'ય રે ।
 તમારા ને મારા જે મળેલ રે, તેને થાશે કહું બહુ સે'લ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ષષ્ઠઃ પ્રકારઃ ॥૬॥

દોહા —વળતા મુનિ બોલિયા, શું શું ધરાવિએ વ્રતમાન ।
 કયી પેર્યે ભજન કરાવિએ, કયી પેર્યે ધરાવિએ ધ્યાન ॥૧॥
 કેવી રીતે અમે વરતિએ, કેવો રાખીએ વળી વેષ ।
 કેવી રીતે વાત કરીએ, કેવો આપીએ ઉપદેશ ॥૨॥
 જગમાં જે જિજ્ઞાસુ જન, નર નારી હશે અપાર ।
 કે'શું નરને કલ્યાણનું, નહિ કહીએ નારીને નિરધાર ॥૩॥
 મુક્તને માનિની મળી, વળી કરે પરસ્પર વાત ।
 દર્શ સ્પર્શ દારા હાસ્યથી, થાય નરને જ્ઞાનની ઘાત ॥૪॥
 ચોપાઈ—માટે નર આગે નિરધાર રે, કે'શું વાત કરી અતિ પ્યાર રે ।
 પુરુષ પ્રમોદશું બહુ પેર રે, ફરી દેશોદેશ ગ્રામ શહેર રે ॥૫॥
 રુડો રહસ્ય પુરુષને કે'શું રે, દારા સંગ થકી દૂર રે'શું રે ।
 આજ મોર્યની અમે સાંભળી રે, ખાધી મોટે મોટે ખોટ વળી રે ॥૬॥
 બ્રહ્મા ભુલ્યા તનયા તન જોઈ રે, તેણે ખરી લાજ વળી ખોઈ રે ।
 શિવ મોહિની જોઈ મન મોહ્યું રે, તેણે જોગકળા બળ ખોયું રે ॥૭॥
 ઈંદ્ર અહલ્યા રૂપ નિહાળી રે, થયો ભ્રષ્ટ હતો ભાગ્યશાળી રે ।
 જોઈ મોહિની રૂપને અસુર રે, નેણે વેણે થયા ચક્રચુર રે ॥૮॥
 પરાશર ઋષિ તપોધન રે, મોહ્યા મત્સ્યગંધા જોઈ મન રે ।
 એકલશ્ચુંગી વસે વનમાંઈ રે, જેને ભામિની ભાન ન કાંઈ રે ॥૯॥

દેખી સુંદરીને દિલે ડૂલ્યા રે, જેણે જ્ઞાન ધ્યાન નિ'મ ભૂલ્યા રે ।
 ઋષિ સૌભરિ શફરી સંગ રે, જોઈ તર્ત વ્રત કર્યું ભંગ રે ॥૧૦॥
 નારદ પર્વતે નિરખી સુંદરી રે, ઈચ્છા બેઉએ વરવા કરી રે ।
 દેવગુરુ ભૂલ્યા દિશ પોતે રે, નિજ અનુજવધૂ રૂપ જોતે રે ॥૧૧॥
 યયાતિ સુંદરી સુખ આશ રે, માગ્યું જોબન પુત્રને પાસ રે ।
 આગ્નિધ્ર ને દીર્ઘતમા જેવા રે, એહ આઘ બીજા કઈ એવા રે ॥૧૨॥
 નર અમર નારીને સંગે રે, કોય રહ્યા નહિ શુદ્ધ અંગે રે ।
 જોગી જતિ તપસી સંન્યાસી રે, વનવાસી નિરાશી ઉદાસી રે ॥૧૩॥
 ડાહ્યા શાણા ચતુર સુજાણ રે, કવિ કોવિદ નારીના વેચાણ રે ।
 ભટ પંડિત પ્રવીણ પુરાણી રે, જેની સુધા સમાન છે વાણી રે ॥૧૪॥
 હોય જશ જગતમાં જેનો રે, નારી ન મળી ત્યાં લગી તેનો રે ।
 ઋષીશ્વર મુનીશ્વર મને રે, ડરી વનિતાથી વસે વને રે ॥૧૫॥
 જાણે એનો સંગ છે એવો રે, ભારે હેડ્યબેડી બન્ધ જેવો રે ।
 માટે એથી ઉગારી લેજો રે, બીજું કેવું ઘટે તે સુખે કે'જો રે ॥૧૬॥
 નથી એવું કઠણ કાંઈ કામ રે, તમે કો'ને ન થાય ઘનશ્યામ રે ।
 જે જે કહો તે તે અમે કરીયે રે, સર્વે વચન શિશપર ધરિયે રે ॥૧૭॥
 તન મનના સુખને ત્યાગી રે, રે'શું વચનમાં અનુરાગી રે ।
 જેહ અર્થે મોકલ્યા છે આંઈ રે, તેમાં કસર ન રાખીએ કાંઈ રે ॥૧૮॥
 પણ અરજી કરી તમને અમે રે, દીલ ધારજો દીનબંધુ તમે રે ।
 અમે કહ્યો તે અમારો આશે રે, મારા પ્રાણપતિ તમ પાસે રે ॥૧૯॥
 એમ બોલ્યા મુનિ સહુ મળી રે, લીધું સર્વે પ્રભુએ સાંભળી રે ।
 પછી હસી બોલ્યા અવિનાશ રે, ધન્ય નિરમોહી મારા દાસ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે સપ્તમઃ પ્રકારઃ ॥૭॥

દોહા —શ્રીહરિ કહે સંત સાંભળો, એવો કરવો નથી ઉપાય ।
 જેણે કરીને જકતનું, બંધન તમને થાય ॥૧॥
 એવી રીતને રાખશું, જેહ રહ્યા ન રે'શે કોય ।
 શાસ્ત્રમાં પણ શોધતાં, ક્રિયાં હોય કે વળી નો'ય ॥૨॥
 જેમ અલૌકિક અવતાર છે, તેમ કાઢું અલૌકિક રીત ।
 સહુ ઉપર શિરોમણિ, વળિ ઘણી પરમ પુનિત ॥૩॥
 તે રીત કહું તે હદે ધરી, સહુ રહો થઈ સાવધાન ।
 એમ મુનિ મંડળને આગળે, શ્રીમુખે કહે ભગવાન ॥૪॥
 ચોપાઈ—રે'જો પંચ વ્રત પ્રમાણ રે, ધારી વિચારી સહુ સુજાણ રે ।
 પંચ વ્રત છે સહુને પાર રે, નથી એથી બીજું કાંય બા'ર રે ॥૫॥

જોશો વિધવિધે જો વિચારી રે, ભર્યા અર્થે છે એ અતિ ભારી રે ।
 તેમાં ધન ને ત્રિયાનો ત્યાગ રે, ઘણો કહ્યો છે કરી વિભાગ રે ॥૬॥
 અષ્ટ પ્રકારે તજવી નારી રે, તેમ ધન તજવું વિચારી રે ।
 કોઈ દેશ કાળ ક્રિયા સંગે રે, એથી અળગું રે'વું અષ્ટ અંગે રે ॥૭॥
 સહુ જાણજો જન એમ પંડ્યે રે, ધન ત્રિયા બે નથી બ્રહ્માંડે રે ।
 એમ નક્કી કરી નિરધાર રે, ફરો પરહિતે પૃથવી મોઝાર રે ॥૮॥
 અંગે રાખજો અંબર એટલાં રે, શીત ઉષ્ણ ન પીડે તેટલાં રે ।
 કંથા કૌપીન ને કટિપટ રે, એટલાં તો રાખજો અમટ રે ॥૯॥
 તે પણ જાચીને જીરણ લેજો રે, એવી રીત્યે સહુ મુનિ રે'જો રે ।
 અન્ન માગીને જમજો મધ્યાહ્ને રે, રસે રહિત સહિત જળ પાને રે ॥૧૦॥
 સર્વે મેળવી ભેળું તે કરી રે, જમજો એકવાર ભાવ ભરી રે ।
 એમ રહી સહુ મુનિરાય રે, ફરજો દેશ પરદેશને માંચ રે ॥૧૧॥
 કરજો પુરુષ આગળે વાત રે, જેમ છે તેમ વળી સાક્ષાત રે ।
 જ્યારે નિ'મ ધારે જાણો જન રે, કે'જો કરે પ્રગટ ભજન રે ॥૧૨॥
 ધરે પ્રગટ પ્રભુનું ધ્યાન રે, જેવા ભૂમિયે છે ભગવાન રે ।
 ધરતાં ધ્યાન થાશે પ્રકાશ રે, તેણે મગન થાશે મને દાસ રે ॥૧૩॥
 આપે દેખશે અક્ષરધામ રે, દેખી માનશે પૂરણકામ રે ।
 એમ અનંત જીવ આશરી રે, જાશે અખંડ ધામે કામ કરી રે ॥૧૪॥
 તેના સંગી બીજા જે જન રે, કરશે ભાવ કરીને ભજન રે ।
 તેતો પામશે એ ધામ આપ રે, એવો મોટો છે આજ પ્રતાપ રે ॥૧૫॥
 વળી અન્ન જળ તમને જે દેશે રે, આપી અંબર અક્ષર ઘર લેશે રે ।
 જેહ ધામના અમે રે'નાર રે, લઈ જાશું તે ધામ મોઝાર રે ॥૧૬॥
 નથી જોવી જીવની કરણી રે, રીત આવારની દોષ હરણી રે ।
 જ્યારે ભરવું હોય મોટું વા'ણ રે, વો'રે શાલ દાળ્ય લોહ પાષાણરે ૧૭
 જેવો માલ મળે તેવો વો'રે રે, તોયે ઠાલું છે કહી બકોરે રે ।
 એવો આજ મોટો છે અવતાર રે, બહુ જીવ કરવા ભવપાર રે ॥૧૮॥
 તેતો સર્વે જાણો છો તમે જન રે, સમજી રહો મનમાં મગન રે ।
 નિર્ભય નિ:શંક થૈ સહુ રે'જો રે, વાતો પ્રગલ્ભ મન કરી કે'જો રે ॥૧૯॥
 એમ મુનિને કહ્યું મહારાજે રે, સુખસાગર ગરીબ નિવાજે રે ।
 આવ્યા લેર્ય મેર્યમાં આ વાર રે, પરમ સનેહી પ્રાણ આધાર રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે અષ્ટમ: પ્રકાર: ॥૮॥

દોહા —પછી મુક્તને આપી આગન્યા, તમે ફરો દેશ પ્રદેશ ।
 જેમ કહ્યું તેમ વર્તજો, રાખજો સાધુનો વેષ ॥૧॥

પછી મુનિ પરવર્યા, જેમ હાલ્યાં હુડિયાં વા'ણ ।
 ભારે વા'ણને ભરવા, સહુ સજજ થયા છે સુજાણ ॥૨॥
 પછી પોતે પ્રભુજીએ, ઉર વિચારિયું એમ ।
 બહુ જીવ જેમ ઉદ્ધરે, મારે કરવું તર્ત તેમ ॥૩॥
 બંધાવું બહુપેરે કરી, સુંદર સદાવરત ।
 જે જમે અગ્ર અમ તણું, તે પામે પરમ ગતિ તરત ॥૪॥
 ચોપાઈ—એમ કે' બંધાવ્યાં અગ્રક્ષેત્ર રે, જમે જન અગ્ર પવિત્ર રે ।
 ઝાઝે હેતે જનને જમાડે રે, કરી વાત આનંદ પમાડે રે ॥૫॥
 સુણી વાત રળીયાત થાય રે, પછી સમજી રહે સત્સંગ માંય રે ।
 એમ સદાવ્રત બાંધ્યાં બહુ રે, તેહ ગામ તણાં નામ કહું રે ॥૬॥
 લોઝ માંગરોલ અગ્રાઈ રે, સદાવ્રત માણાવદ્ર માંઈ રે ।
 મેઘપુર ધોરાજી શાંકળી રે, અગ્ર આપે ભાડેરમાં વળી રે ॥૭॥
 જાંમવાળી ને નવેનગરે રે, બ્રાહ્મણ ભેખ ત્યાં ભોજન કરે રે ।
 ફણેણી ને જાણો જેતપર રે, જમે જન સરધાર સુંદર રે ॥૮॥
 કોટડું ગઢડું કારિયાણીરે, જમી બોલે જેજે જન વાણી રે ।
 માણેકવાડે ને મેથાંણમાંઈ રે, જેતલપુર શ્રીનગર ત્યાંઈ રે ॥૯॥
 એહ આદિ ગામે આપે અગ્ર રે, જેહ જમે તે થાય પાવન રે ।
 તેણે તજે બીજું ભજે શ્યામ રે, તન મુકે પામે પર્મ ધામ રે ॥૧૦॥
 એમ અનેક જીવ ઉદ્ધાર્યા રે, ભય ટાળી ભવજળ તાર્યા રે ।
 તોયે ન માન્યું નાથનું મન રે, કર્યા જન તારવા જગન રે ॥૧૧॥
 જાણ્યું જગનમાં જમશે જે અગ્ર રે, જાશે ધામે તે થાશે પાવન રે ।
 એમ જગન કર્યા બહુ જાગે રે, જમ્યા દ્વિજ અતિ અનુરાગે રે ॥૧૨॥
 ક્ષત્રી વૈશ્ય ને શુદ્ર વળી રે, જમ્યા બહુ જન એ આદિ મળી રે ।
 લેખું ન થાય લાખ હજારે રે, એમ જમાડયા જગ આધારે રે ॥૧૩॥
 જે જે જમ્યા એ જગનનું અગ્ર રે, પામ્યા પરમ પ્રાપ્તિ પાવન રે ।
 એમ વે'તી કીધી છે જો વાટ રે, બ્રહ્મમોહોલમાંહિ જાવા માટ રે ॥૧૪॥
 જે જે જીવ પામીયા સંબંધ રે, તેના છોડાવિયા ભવ બંધ રે ।
 આપ પ્રતાપે અક્ષરધામે રે, સહુને પો'ચાડિયા ઘનશ્યામે રે ॥૧૫॥
 કેના જોયા નહિ ગુન્હા વાંક રે, એવો આજ વાળ્યો આડો આંક રે ।
 આ સમામાં જેનો અવતાર રે, તેનાં ભાગ્ય તણો નહિ પાર રે ॥૧૬॥
 ત્યાગે કરી તપી ખપી જાય રે, તોયે પણ એ ધામે ન જવાય રે ।
 સર્વે પાર છે સુખની સીમા રે, જન સે'જે સે'જે જાય તેમાં રે ॥૧૭॥
 સે'જે સે'જે આપેછે આનંદ રે, સમરથ સ્વામી સહજાનંદ રે ।
 સિંધુ પર્યંત ભૂમિના વાસી રે, સહુ થયા એ ધામના નિવાસી રે ॥૧૮॥

એવો પ્રગટાવ્યો પોતે પ્રતાપ રે, તેણે ઉદ્ધારિયા જન આપ રે ।
 એવાં કર્યાં અલૌકિક કાજ રે, તોયે રીઝ્યા નહિ મહારાજ રે ॥૧૮॥
 જાણે હજીયે કાંયે ન કીધું રે, મને સેવીને સુખ ન લીધું રે ।
 પામે સુખ મારી પૂજા કરી રે, અશન વસન ભૂષણે ભાવ ભરી રે ૨૦
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમલસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે નવમઃ પ્રકારઃ ॥૧૮॥

દોહા —પ્રેમે કરીને પૂજા તણી, હરિજને ન પૂરી હોંસ ।
 સેવી ન શક્યા સ્વામીને, અતિ રહી ગયો અપશોષ ॥૧॥
 મત્સ્યાદિક મોર્યે ધર્યા, અસંખ્યાત અવતાર ।
 કારજ નિમિત નવાં નવાં, તન ધર્યાં નિરધાર ॥૨॥
 જળ સ્થળમાં જાણજો, અવતાર ધર્યાં છે અનેક ।
 સર્વે જીવને સુખ આપવા, હોય ન હોય એ એક ॥૩॥
 સેવકને સેવી સુખ લેવું, કેવું થયા પુરણકામ ।
 એમ ન માન્યું જન મન, ત્યારે પ્રગટિયા ઘનશ્યામ ॥૪॥
 ચોપાઈ—મહા મોટા મત્સ્ય અવતાર રે, પણ રહ્યા તે જળ મોઝાર રે ।
 માનવીએ તેને ન મળાય રે, વણ મળે અજ્ઞાન ન જાય રે ॥૫॥
 અશ જળ અંબર આભૂષણ રે, તેલ કુલેલ સુગંધિ પણ રે ।
 અત્તર ચંદન પુષ્પની માળા રે, તેણે પૂજી શું થયા સુખાળા રે ॥૬॥
 કર્યાં કાંયેક જીવનાં કાજ રે, પછી પધાર્યાં ધામ મહારાજ રે ।
 કચ્છ પ્રભુ પણ કૃપા કરી રે, આવ્યા જન અર્થે તન ધરી રે ॥૭॥
 જે અર્થે આવ્યા અવિનાશ રે, કર્યો તે તને તેવો સમાસ રે ।
 બહુ જીવને અર્થ ન આવ્યા રે, આવી દેવ દાનવ સમજાવ્યા રે ॥૮॥
 વપુ વારાહ વાલમેં લીધું રે, પૃથ્વીનું તે કાર્ય કીધું રે ।
 તેને પણ બીજાં બહુ મળી રે, સુખ ન લીધું સેવીને વળી રે ॥૯॥
 નૃસિંહ રૂપ નઉત્તમ તન રે, ધારી ઉદ્ધારિયા નિજજન રે ।
 પણ ક્રોધે ભર્યા ભયંકાર રે, કેમ સેવિ શકે નરનાર રે ॥૧૦॥
 વામનજીએ વપુને ધારી રે, લીધી પૃથ્વી પિંડ વધારી રે ।
 બલી બોલે બાંધ્યો બહુપેર રે, પછી વર દઈ વસિયા ઘેર રે ॥૧૧॥
 પરશુરામ રૂપે પ્રગટ થઈ રે, કરી નક્ષત્રિ પૃથ્વી લઈ રે ।
 તેમાં સહુનો ન થયો સમાસ રે, સેવી સુખ ન પામિયા દાસ રે ॥૧૨॥
 રામરૂપ ધરી થયા રાજ રે, કર્યાં મોટાં મોટાં બહુ કાજ રે ।
 તે તો લખાણાં લાખો ઠેકાંણે રે, દેવ દાનવ માનવ જાણે રે ॥૧૩॥
 પણ દીન દાસ રહી પાસ રે, પૂજી પુરી કરી નહિ આશ રે ।
 શું આપીને ઓશીંગલ થાય રે, રાંકે રાજાને કેમ પૂજાય રે ॥૧૪॥

કૃષ્ણાવતારમાં કીડા કરી રે, બહુ તાર્યા એ અવતાર ધરી રે ।
 તે છે વાત પુરાણે પ્રસિદ્ધ રે, લખી વ્યાસજીએ બહુ વિધ રે ॥૧૫॥
 દિધાં સેવકને સુખ ભારી રે, સેવી સુખ પામ્યા નરનારી રે ।
 પણ એમના એમ ન રહ્યા રે, પછી રાજાઅધિરાજ થયા રે ॥૧૬॥
 ત્યારે સહુને મળ્યાનું સુખ રે, ન રહ્યું થયું દાસને દુઃખ રે ।
 બુદ્ધ કલકિ બે અવતાર રે, પ્રયોજને પૃથવી મોઝાર રે ॥૧૭॥
 તે તો કરીલિયે જ્યારે કામ રે, પાછા પધારે પોતાને ધામ રે ।
 એહ આદિ બહુ અવતાર રે, તે તો અવતારીના નિરધાર રે ॥૧૮॥
 પણ સર્વે રીતે સુખકારી રે, તેતો પુરુષોત્તમ અવતારી રે ।
 તેહ પોતે પધાર્યા છે આજ રે, અક્ષરધામના ધામી મહારાજ રે ॥૧૯॥
 માટે સર્વે રીતે સેવ્યા જેવા રે, આજ અલબેલો થયા છે એવા રે ।
 સહુ જનની પૂરવા હામ રે, આવ્યા આપે કહું ધનશ્યામ રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દશમઃ પ્રકારઃ ॥૧૦॥

દોહા —પુરુષોત્તમ પધારિયા, સર્વે અવતારના આધાર ।
 અગણિત જીવ આ જગતના, તે સહુની લેવા સાર ॥૧॥
 સ્થૂળ સૂક્ષ્મ જે જળે સ્થળે, જ્યાં જ્યાં રહ્યા'તા જન ।
 તિયાં તિયાંથી તારિયા, આવી ભૂમિપર ભગવન ॥૨॥
 કોઈ પ્રકારનો પ્રાણધારી, પામિયા જે પ્રસંગ ।
 તે સહુ સુખીયા થયા, ગયા અક્ષરે થૈ શુદ્ધ અંગ ॥૩॥
 જેમ અર્કને ઉગવે કરી, રહે નહિ અણુએ અંધાર ।
 તેમ સહજાનંદ સૂર્યથી, જન પામિયા સુખ અપાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—બહુ અવતારના જે દાસ રે, તેની પુરી કરવાને આશ રે ।
 ધર્મ રૂપ અલૌકિક એવું રે, સહુને પૂજવા સેવવા જેવું રે ॥૫॥
 સહુ લોકને આવિયો લાગ રે, મળ્યો મહાસુખ લેવાનો માગ રે ।
 મત્સ્યાદિકના રહ્યા'તા મુંઝાઈ રે, સેવી સુખ લેવા મનમાંઈ રે ॥૬॥
 તે સહુનું ઉઘાડિયું બાર રે, નાના મોટાનું એકજ વાર રે ।
 લિયો લાવો દાવો ભલો આવ્યો રે, આવ્યો અવસર આજ મન ભાવ્યો રે.
 જેવી સમૃદ્ધિ જેવી સામગરી રે, તેવે પૂજો પ્રસન્ન થાશે હરિ રે ।
 અશન વસન ભૂષણે ભાવ ભરી રે, પૂજો ફળ ફુલ મૂળ કંદે કરી રે ।૮
 જળ દળ જે જે કાંઈ મળે રે, પૂજો પૂજાશે આજ સઘળે રે ।
 કુંકુમ કસ્તુરી કપૂર કેસર રે, અર્ધ્ય અગર ચંદન અતાર રે ॥૯॥
 ધન ધાન્ય વૃક્ષને વાહને રે, ગાય ગવા મહિષી સદને રે ।
 વાડી ખેત્ર વસુંધરા વળી રે, સેજ પલંગ પાથરણાં મળી રે ॥૧૦॥

ગાદી તકીયા ઓછાડ ઓસિસે રે, જે જે આપશો તે આજ લેશે રે ।
 કમળનાળ ડોડાં ડોડી પાન રે, લઈ રાજી થાશે ભગવાન રે ॥૧૧॥
 દુધ મધ દહીં મહી વળી રે, ઘી ગોળ શર્કરા ગળી રે ।
 ઈક્ષુદંડ ખાંડ ને ખારેક રે, એહ આદી વસ્તુ જે અનેક રે ॥૧૨॥
 પાન બીડી લવીંગ સોપારી રે, જાયફળ એલા તજ સારી રે ।
 એહ આદી જમવાનાં જેહ રે, આવે ઉત્તમ પૂજવામાં તેહ રે ॥૧૩॥
 જેજે શુધ્ધ વસ્તુ સુખદાઈ રે, તેતે આવે સર્વે સેવામાંઈ રે ।
 એવો આજનોછે અવતાર રે, સહુ જીવને સુખ દેનાર રે ॥૧૪॥
 હળી મળી પાસે રહીયે રે, પગ પૂજી સ્પર્શી સુખ લેયે રે ।
 એમ સહુને બહુ સુગમ રે, થયા પોતે તે પૂરણ બ્રહ્મ રે ॥૧૫॥
 સર્વે અવતારનો જે સંકોચ રે, ભાગ્યો ભક્તનો ન રાખી પોચ રે ।
 મત્સ્ય કચ્છ વરાહ નરસિંગ રે, તેતો મનુષ્યથી વિજાતિ અંગ રે ॥૧૬॥
 સજાતિ વિના સુખ ન આવે રે, માટે નરપ્રભુ ભક્તને ભાવે રે ।
 ધરે નરતન હોય નરેશ રે, તોય બહુને ન હોયે ઉપદેશ રે ॥૧૭॥
 વિપ્ર ક્ષત્રિ ન સાંભળે વાત રે, વૈશ્ય શુદ્ર કરે વાત ઘાત રે ।
 માટે આ જે લીધો અવતાર રે, શોધી સારતણું ઘણું સાર રે ॥૧૮॥
 સૌને સુગમ અગમ નહિ અણું રે, સર્વે આગમે નિગમે ઘણું રે ।
 થયા એવા પોતે પૂર્ણકામ રે, પૂરી સર્વે જીવની હામ રે ॥૧૯॥
 તોય વળતું વિચાર્યું છે એમ રે, બહુ જીવ તે ઉધ્ધરે કેમ રે ।
 દઈ દર્શન દોષ નિવારું રે, તેણે પામે પરમ ધામ મારું રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકાદશઃ પ્રકારઃ ॥૧૧॥

દોહા —મોટી મે'ર કરી હરિ, પધારિયા પૂરણકામ ।
 અનેક જીવને આપવા, પોતાનું પરમ ધામ ॥૧॥
 દયાનિધિ દયાકરી, જીવ જક્તના ઉપર જોર ।
 તાન એક જીવ તારવા, ધારી વપુ ધર્મકિશોર ॥૨॥
 અહોનિશ એ ઉપાયમાં, રહ્યા છે રાજ અધિરાજ ।
 અમિતને અભય કરવા, સોંપવા સુખ સમાજ ॥૩॥
 પડતું મેલ્યું પૂજા સ્પર્શનું, દરશનનું રાખ્યું દાન ।
 જે જન નિરખે નાથને, તે પામે સુખ નિદાન ॥૪॥
 યોપાઈ—એહ અર્થે કરે છે ઉપાય રે, નિત્ય નવા નવા મનમાંય રે ।
 જાણે સૌજન દર્શન કરે રે, ભાવે અભાવે નામ ઓચરે રે ॥૫॥
 લેતાં સ્વામિનારાયણ નામ રે, થાયે પ્રાણી તે પૂરણકામ રે ।
 લેશે નામ નિરખશે નેણે રે, પરમ પ્રાપ્તિ પામશે તેણે રે ॥૬॥

માટે મોટા ઉત્સવ સમૈયા રે, કરું જાય નહિ કેણે કૈયા રે ।
 પછી ફુલદોલ રામનોમી રે, પ્રબોધની એકાદશી સૌમી રે ॥૭॥
 તે દિ આવે લાખો લેખે જન રે, કરે મહાપ્રભુનાં દરશન રે ।
 જીવે સભા સામું સુખકંદ રે, અમૃતદૃષ્ટિએ આપે આનંદ રે ॥૮॥
 સહુજન તણા તાપ હરે રે, સુખશાંતિ અંતરમાં કરે રે ।
 સહુ સુખિયા થઈ જન મને રે, જાય પોત પોતાને ભવને રે ॥૯॥
 રાત્યદિ સાંભરે સ્વામી સંત રે, તેણે રાજી રહેછે અત્યંત રે ।
 કરતાં એ લીળાનું ચિંતવન રે, તેણે પામે પરમ ધામ જન રે ॥૧૦॥
 એવા સમૈયા વરસો વરસ રે, કરે એકબીજાથી સરસ રે ।
 તેમાં કેક પૂજે કેક સ્પરશે રે, સૌને આનંદના ઘન વરસે રે ॥૧૧॥
 નિત્ય નવી કરે નાથ લીળા રે, ત્યાગી ગૃહી કરી બહુ ભેળા રે ।
 સંત બટુ સન્યાસી સમોહ રે, જેને કામ લોભ નહિ મોહ રે ॥૧૨॥
 જોઈ એવાને જકતના જન રે, સહુ કે'છે કરી ધન્ય ધન્ય રે ।
 સંત શ્રીહરિને દરશને રે, પામે મહામોટો આનંદ મને રે ॥૧૩॥
 એવા જન જગતમાં જેહ રે, પામ્યા અક્ષરધામને તેહ રે ।
 એવો કર્યો મોટો ઉપકાર રે, બહુ જીવ કરવા ભવપાર રે ॥૧૪॥
 બંધ થઈ ગયાં બીજાં બાર રે, પરમપદ પામ્યા નરનાર રે ।
 જીવ સંયમનીએ શીદ જાય રે, પ્રગટ પ્રભુજી છે પૃથવી માંચ રે ॥૧૫॥
 આજ શક્કો સહજાનંદ તણો રે, બેઠો બળવંત બળિયાનો ઘણો રે ।
 જ્યારે પ્રગટિયા પ્રભુ પોતે રે, જોયા નજરે આવ્યા જીવ જોતે રે ॥૧૬॥
 સ્વર્ગ મર્ત્યલોક ને પાતાળ રે, દિઠા તેને દુઃખિયા દયાળ રે ।
 તેને છોડાવ્યા બંધથી છેક રે, ગયા એ પણ ધામે અનેક રે ॥૧૭॥
 બેસે રાજા ગાદિ પર કોય રે, છોડે બંધીવાનના બંધ સોય રે ।
 તેમ બંધથી છોડાવ્યા બહુ જન રે, પોતે પ્રગટી શ્રીભગવન રે ॥૧૮॥
 મહા મોટો પ્રતાપ પ્રગટાવી રે, રીત નૌતમ ન્યારી ચલાવી રે ।
 જેને ઉપર નહિ બીજો કોય રે, તેતો જેમ કરે તેમ હોય રે ॥૧૯॥
 સૌના નાથ નિયંતા સ્વામી રે, સૌ ધામ તણા પણ ધામી રે ।
 તેતો અઢળક આજ ઢળિયા રે, થયા સુખી જન જેને મળિયા રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દ્વાદશઃ પ્રકારઃ ॥૧૨॥

દોહા —દેશોદેશથી આવે દરશને, નિ'મ ધારી સહુ નરનાર ।
 આવીને નિરખે નાથને, તેણે લિયે સુખ અપાર ॥૧॥
 સમૈયે સમૈયે સુખદેવા, ઉત્સવ કર્યા અનેક ।
 દયા કરી દીનબંધુએ, જીવ નિર્ભય કરવા નેક ॥૨॥

તેહજ અર્થે તાન છે, જીવ મોકલવા નિજધામ ।
 આવ્યા કારજ એ કરવા, ઘણે હેતે કરી ઘનશ્યામ ॥૩॥
 એટલા માટે અનેક રીતે, કરે ઉપાય આહું જામ ।
 જ્યાંજ્યાં ઉત્સવ સમૈયા કર્યા, કહું તેતે ગામનાં નામ ॥૪॥
 ચોપાઈ—સહુથી મોર્યે ઉત્સવ માંગરોલ રે, થયા જન ત્યાં ભેળા અતોલરે
 પછી લોજે કરી બહુ લીળા રે, ત્યાં પણ થયા'તા જન બહુ ભેળા રે ।પ
 અગત્રાયે આઠમ ઉત્સવ રે, કરી તાર્યા જીવ કૈ ભવ રે ।
 ભલી ભાડેરે આઠમ ભજાવી રે, કરી લીળા માણાવદ્ર આવી રે ॥૬॥
 મેઘપુરના ઉત્સવ માંઈ રે, દ્વિજ જમાડી કરી ભલાઈ રે ।
 પંચાળાનો સમૈયો પ્રસિદ્ધ રે, આપ્યાં સુખ સહુને બહુ વિધ રે ॥૭॥
 જૂનેગઢ જઈ મહારાજ રે, કરી ઉત્સવ કર્યા બહુ કાજ રે ।
 ધોરાજીની લીળા ધન્યધન્ય રે, જોઈ જન થયા છે મગન રે ॥૮॥
 કરિયાણામાં ઉત્સવ કીધો રે, બહુ જનને આનંદ દીધો રે ।
 ગઢડાની તો નહિ આવે ગણતિ રે, યાં તો ઉત્સવ કર્યા છે અતિ રે ॥૯॥
 કારિયાણીના કેટલાક કહું રે, યાં તો લીળા કરી બહુ બહુ રે ।
 સારંગપુર છે સારું ગામ રે, કરી ઉત્સવ સાર્યું સૌનું કામ રે ॥૧૦॥
 બોટાદમાં લીળા બહુ બની રે, ભલી ભજાવી છે હુતાશની રે ।
 લોયે લીધો સહુ જને લાવ રે, પૂરા કર્યા છે ભક્તના ભાવ રે ॥૧૧॥
 નાગડકાની લીળા જન જાણે રે, સારો સમૈયો સુંદરીયાણે રે ।
 કરમડની વાત શું કહું રે, નાથ નિરખી સુખી થયા સહુ રે ॥૧૨॥
 કાળુતળાવ માંડવી તેરા રે, કર્યા ભુજે ઉત્સવ કઈ વેરા રે ।
 મછિયાવ્યમાં મહારાજ આવી રે, ભલી હુતાશની ત્યાં ભજાવી રે ॥૧૩॥
 જેતલપુરમાં જગન કીધા રે, કંઈ જનને શરણે લીધા રે ।
 અમદાવાદની ચોરાશી કીધી રે, કર્યું ખોખરે કામ પરસિધિ રે ॥૧૪॥
 આદરોજનો અગ્રકૂટ કીધો રે, કર્જસણે જને લાવો લીધો રે ।
 સિદ્ધપુરનો સમૈયો સુંદર રે, કર્યો અલબેલે આનંદભર રે ॥૧૫॥
 વડથલ પિપણિ તવરા કાવ્યા રે, થયા સમૈયા પોતે ન આવ્યા રે ।
 ડભાણની લીળા કહી દાખું રે, જિયાં જન મળ્યા હતા લાખું રે ॥૧૬॥
 વડતાલની લીળા વખાણી રે, લખે લખતાં મેં ન લખાણી રે ।
 વડોદરામાં વાલ્યમ જઈ રે, તાર્યા જન દરશન દઈ રે ॥૧૭॥
 સુરત પધારી શ્યામ સુંદર રે, તાર્યા દરશને કઈ નારી નર રે ।
 ધર્મપુરમાં ધરીયો મુગટ રે, કર્યો વાંસદે ઉત્સવ અમટ રે ॥૧૮॥
 એહ રીત્યે બીજે ઘણે ગામ રે, સંગે સંત લઈ ફર્યા શ્યામ રે ।
 એમ પવિત્ર કરી પૃથવી રે, તાર્યા જીવ કાઠી રીત નવી રે ॥૧૯॥

અતિ આનંદ જનને પમાડ્યું રે, બ્રહ્મમો'લનું બાર ઉઘાડ્યું રે ।
 સહુ જાઓ ધામમાં આ સમે રે, સ્વામી સહજાનંદને હુકમે રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ત્રયોદશઃ પ્રકારઃ ॥૧૩॥

દોહા —એમ અનેક ઉત્સવ કર્યા, ફર્યા વળી ગામોગામ ।
 આપી દરશન આપનું, જન કર્યા પૂરણકામ ॥૧॥
 દેશ પ્રદેશે પધારિયા, જન હેતે જીવન પ્રાણ ।
 પરમારથ અર્થો કરી, પ્રગટ્યા શ્યામ સુજાણ ॥૨॥
 દયાળે દયા કરી, ધરી મૂરતિ મંગળરૂપ ।
 જે જે પ્રસંગ જન પામિયા, તે થયા શુદ્ધ સ્વરૂપ ॥૩॥
 નખશિખ રૂપ નાથનું, જાણો કલ્યાણના છે કોટ ।
 જેણે નિરખ્યા નયણે ભરી, તેને ના રહી કંઈ ખોટ ॥૪॥
 ચોપાઈ—જેણે જોયાં ચરણ રૂપાળાં રે, સોળે ચિહ્ન સહિત શોભાળાં રે
 પગ જમણા અંગુઠામાં રેખ રે, જોઈ મીટે તે મેઘોનમેષ રે ॥૫॥
 જેણે પગ આંગળી વળી પેખી રે, પામ્યા ધામ ધન્ય કમાઈ લેખી રે ।
 નખ જોયા છે જેણે નિહાળી રે, જોઈ ફણાની શોભા રૂપાળી રે ॥૬॥
 ઘુંટી પેની પીંડી પેખી હામે રે, તેતો પો'તા છે અક્ષર ધામે રે ।
 જાનુ ઉરુ જોયા જેણે ઝાંખી રે, દુંદ ફાંદ જોઈ રૂદે રાખી રે ॥૭॥
 કટિ જોઈ મોહ્યું મન જેનું રે, થયું અક્ષરમાં ઘર તેનું રે ।
 જોઈ નાભિને નયણાં ભરી રે, વળી પેટ જોયું પ્રેમે કરી રે ॥૮॥
 નળ સ્તન નિરખિયા જેણે રે, કર્યો વાસ અક્ષરમાં તેણે રે ।
 છાતિ હૈયું જોયું જેણે હેરી રે, પામ્યા પ્રાપ્તિ તે ધામ કેરી રે ॥૯॥
 કુખ પડખાં બે જે બગલું રે, તે જોઈ કરી લીધું છે ભલું રે ।
 ખભા ભુજા જોઈ જેણે દ્રગે રે, તેહ પામ્યા ધામ ઉછરંગે રે ॥૧૦॥
 બેઉ ડેડરિયો બહુ રૂપાળી રે, કોણી કલાઈ જેણે નિહાળી રે ।
 કાંડાં કરભ જોઈ મન મોહ્યું રે, હાથ હથેળીયે ચિત્ત પ્રોયું રે ॥૧૧॥
 જોઈ જે જને રેખા રૂપાળી રે, પામ્યા બ્રહ્મમોલ ભાગ્યશાળી રે ।
 પોંચેપાંચ આંગળી પ્રવર રે, નિરખિ તસુ ટેરવાં સુંદર રે ॥૧૨॥
 નખ નીરખી હરખશે ઉર રે, જાશે બ્રહ્મમો'લે જરુર રે ।
 કર સુંદર જોશે બે સાર રે, નિરખે પરમ સુખ દેનાર રે ॥૧૩॥
 કંઠ ખાડા વચ્ચે એક તિલ રે, દાઢી હોઠ દાંત જે અવલ રે ।
 જિહ્વાં નાસિકા કપોળ સાર રે, જોયે પરમ સુખના દેનાર રે ॥૧૪॥
 ડાબા કાનમાં બિંદુ જે શ્યામ રે, જે જીવે તે પામે સુખધામ રે ।
 વાંસે તિલ મોટો જોયો જેણે રે, ખરું કર્યું ધામે જાવા તેણે રે ॥૧૫॥

આંખો પાંપણો ભ્રુકુટિ ભાળી રે, ભાલ વચ્ચે રેખા જે રૂપાળી રે ।
 નલવટ તાળુ છે રૂપાળું રે, જેણે જોયું મુખ મરમાળું રે ॥૧૬॥
 વળી કેશ જોયા શ્વેત શ્યામ રે, તે સહુ પામીયાં પરમધામ રે ।
 જેણે નખશિખ નિરખ્યા નાથ રે, તે તો સહુ જન થયાં સનાથ રે ॥૧૭॥
 એવા સર્વે અંગે સુખકારી રે, જેણે જોયા તેનાં ભાગ્ય ભારી રે ।
 એવી મૂરતિ મંગળરૂપ રે, નખશિખા લગી સુખ સ્વરૂપ રે ॥૧૮॥
 નથી એમાં અમંગળ અણું રે, શું હું કહી દેખાડું ઘણુંઘણું રે ।
 મૂર્તિ મનોહર છે મરમાળી રે, બ્રહ્મ'મોલ જવાય એને ભાળી રે ॥૧૯॥
 અતિ અનુપમ છે જો અકળ રે, બહુ સહુથી છે જો સબળ રે ।
 એ તો સર્વના કારણ આવ્યા રે, જે કોઈ સ્વામી સહજાનંદ કા'વ્યા રે ।
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચતુર્દશઃ પ્રકારઃ ॥૧૪॥

દોહા —જગજીવન જગ કારણે, પોતે પ્રગટિયા પરબ્રહ્મ ।
 સુખદાયક જન સહુના, પૂરણ પુરુષોત્તમ ॥૧॥
 સુંદર મૂર્તિ સોયામણિ, અતિ રૂપાળી રંગરેલ ।
 મનભાવન મહારાજની, છબી શોભાએ ભરેલ ॥૨॥
 એવી મૂર્તિ અવલોકીને, કહો કોણ ન કરે પ્રીત ।
 જન જુવે જે ઝાંખી કરી, તેનું ચોરાઈ જાય ચિત્ત ॥૩॥
 જે જે ક્રિયા જગદીશ કરે, જન ધરે તેનું ધ્યાન ।
 તે તે જાય હરિ ધામમાં, નક્કી વાત નિદાન ॥૪॥
 ચોપાઈ—જેજે રીતે જોયા જગપતિ રે, તેતે પામિયા પરમ પ્રાપતિ રે ।
 સુતાં જાગતાં દાતણ કરતાં રે, તેલ ફુલેલ અત્તર ચોળતાં રે ॥૫॥
 ના'તાં અંગે અંબર પે'રતાં રે, વળી ચાખડીપર ચડતાં રે ।
 શ્વેત પછેડી અંગે ઓઢતાં રે, દીઠા જીવન જેણે જમતાં રે ॥૬॥
 જમ્યા જે જાયગા જેને ઘેર રે, શાક પાક સુંદર સારી પેર રે ।
 લેહ્ય ચોષ્ય ભક્ષ્ય ભોજન રે, દિઠા જમતા જેણે જીવન રે ॥૭॥
 એવી મૂર્તિ જે જને જોઈ રે, પામ્યા પરમ ધામને સોઈ રે ।
 જોયા જીવનને પૂજ્યા જને રે, કુંકુમ કસ્તુરી સુગંધી ચંદને રે ॥૮॥
 અંગે દિગંબર વાઘાંબર રે, મૃગાજિન ને દીઠા ટાટાંબર રે ।
 ગોદડી ને ચાદર ચોફાળ રે, દિઠા ઓઢેલે દીનદયાળ રે ॥૯॥
 ધોતી ગુડકી ગૂઢે રંગે રેટે રે, કસી કમર દુશાલ ફેંટે રે ।
 અંગરખી સુરવાળ જામે રે, જોઈ કૈક ગયા હરિધામે રે ॥૧૦॥
 ડગલી સોનેરી રૂપેરિયે રે, કિનખાપની હૈયેં ધારિયે રે ।
 ડગલી જરિની બોર કસુંબા વાળી રે, ચક્રમો પટ્ટુ પાંમરી રૂપાળી રે ૧૧

બોરી ચોફાળ સાલ દુસાલે રે, ડગલી ગર્મ પોસની રૂમાલે રે ।
 પાઘ કસુંબી સોનેરી સારી રે, બાંધી બોકાની લીયે ઉર ધારી રે ॥૧૨॥
 મુગટ કુંડળ મનમાં ધારેરે, ટોપી કેવડા ફુલની સંભારે રે ।
 ગુંજાહાર જોયા કરી હામેરે, તેતો જન ગયા હરિધામે રે ॥૧૩॥
 તોરા ગજરા ને કંકણરે, હાર ફુલના જોયા અનકણ રે ।
 મોતી પરવાળાં ને કપૂરરે, તેના અતિ શોભે હાર ઉર રે ॥૧૪॥
 વેઠ વીંટી ને કડાં સોનાનેરે, ખોશ્યાં ફૂલ સોનાનાં બે કાને રે ।
 એહ આદિ આભૂષણ ભારીરે, ધર્યાં અંગે એવી છબીધારી રે ॥૧૫॥
 જેહ જન કરે છે ચિંતવનરે, તે થાય છે પરમ પાવન રે ।
 બેઠા ખાટ પાટ ને પલંગેરે, જોયા ખુરસી ઢોલિયે ઉમંગે રે ॥૧૬॥
 સાંગામાંચી ગાદી ચાકળેરે, મેડે મંચે આસન સઘળેરે ।
 ગોખ વાણ વંડી દેવોલેરે, કુબા ઘર મેડી આદિ બોલે રે ॥૧૭॥
 મંદિર મંડપ દલિયા દેરેરે, તંબુ રાવટીયે બહુ વેરે રે ।
 અટારી અગાશી ઓટે આંગણેરે, દિઠા તિયાં બેઠા ભાવ ઘણે રે ॥૧૮॥
 ગાડી વે'લ્ય આદિ જે વાહનરે, ગજ બાજે બેઠા જોયા જન રે ।
 તે જન જાશે બ્રહ્મમો'લમાંઈરે । તેમાં સંશય કરશો માં કાંઈ રે ॥૧૯॥
 એમ શ્રીમુખે કહ્યું તે સંભારિરે, વાત લખીછે સારી વિચારી રે ।
 તેતો જૂઠી નથી જરાભારરે, સહુ નિશ્ચે જાણો નિરધાર રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચદશઃ પ્રકારઃ ॥૧૫॥

દોહા —એમ કહ્યું'તું કૃપા કરી, હરિજન પર કરી હિત ।
 જે જે મેં લીળા કરી, તે જન ચિંતવજો નિત ॥૧॥
 જનમ કરમ જે માહેરાં, ગાયે સાંભળે સંભારે સોય ।
 તે જન જરૂર જાણજો, મારા ધામના વાસી હોય ॥૨॥
 એમાં કાંઈ અટપટુ નથી, જાણી લેજો જન જરુર ।
 અન્ય ઉપાય અળગા કરી, ધારી લીયો એટલું ઉર ॥૩॥
 ભવજળ પાર ઉતરવા, જાણો મારાં ચરિત્ર છે ઝાજ ।
 માટે સૌને સંભારવાં, એમ શ્રીમુખે કહે મહારાજ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એ છે વાત ધારવા જેવી રે, ધારી વિચારી સહુને લેવી રે ।
 જોવા મુક્તને મધ્યે મહારાજ રે, સહુ લઈ પોતાનો સમાજ રે ॥૫॥
 પૂજ્યા મુનિએ બહુ પ્રકારે રે, સુંદર લઈ ષોડશ ઉપચારે રે ।
 કરે સ્તુતિ મુનિ જોડી હાથ રે, એવી રીત્યે સંભારે જે નાથ રે ॥૬॥
 એતો ચિંતવન છે જો એવું રે, બ્રહ્મમો'લે લઈ જાવા જેવું રે ।
 વળી મળતા મુનિને મહારાજ રે, લેતા ચરણ છાતિયે મુનિરાજ રે ॥૭

વળી જમાડતા મુનિ જન રે, ભાત્ય ભાત્યનાં લઈ ભોજન રે ।
 પ્રેમે પિરસતા પોતે નાથ રે, લઈ લાડવા જલેબી હાથ રે ॥૮॥
 નાના કરતાં જમાડતા જોરે રે, એવી મૂર્તિ સંભારો નિશ-ભોરે રે ।
 આપે મુખમાં લાડુ જલેબી રે, આવે સુખ સંભારે એ છબી રે ॥૯॥
 દેતા દહી દૂધ દોવટ રે, ઢોળી માથે હસી ચાલે ચટ રે ।
 ખાંડ સાકર દેતા પોશ ભરી રે, એવી મૂર્તિ રાખો રુદે ધરી રે ॥૧૦॥
 એમ સંભારતાં ઘનશ્યામ રે, નિશ્ચે પામશો પરમ ધામરે ।
 વળી ચિંતવો ચટકંતી ચાલ રે, જોતાં લટકાં થાશો નિહાલ રે ॥૧૧॥
 હસવું બોલવું રમવું સંભારી રે, ત્રોડે તાન તાળી સુખકારી રે ।
 અંગ દબાવતાં અવિનાશ રે, બહુ બળે દાબતા તે દાસ રે ॥૧૨॥
 શીત ઋતુમાંડી સંભારતાં રે, જોયા છાતિ કાઢીને તાપતાં રે ।
 ચક્રમો ચોફાળ ને રજાયે રે, એવા સંભારી રાખો ઉરમાંયે રે ॥૧૩॥
 ઉષ્ણ ઋતુમાંહિ અવિનાશી રે, સંભારતાં મૂર્તિ સુખરાશી રે ।
 નાખે પંખે શું દાસ પવન રે, શીતળ છાયાએ બેસી જીવનરે ॥૧૪॥
 પીતા નીર નિર્મળ નાથ રે, પેટ ઉપર ફેરવતા હાથ રે ।
 પીતા પય શરકરા સારી રે, એવી મૂર્તિ રાખો ઉર ધારી રે ॥૧૫॥
 ચોમાસામાં ઓઢેલ કામળી રે, ધરી છતરી શિરપર વળી રે ।
 એમ સંભારી શ્યામ સુખકારી રે, થાયે અક્ષરધામ અધિકારી રે ॥૧૬॥
 હૈયે હાર અપાર સહિતે રે, રાખે હરિ મૂર્તિ હેતે પ્રીતે રે ।
 સુંદર ચાંદલા સહિત લલાટ રે, જોવું બ્રહ્મમોહોલ જાવા માટ રે ॥૧૭॥
 જેજે રીત્યે જોયા જન જેણે રે, કરી લીધું નિજ કાજ તેણે રે ।
 જેજે એમ ચિંતવેછે જન રે, તેતે પામે અક્ષર પત્તાન રે ॥૧૮॥
 એવો મોટો છે આ અવતાર રે, સર્વે રીતે છે સહુને પાર રે ।
 ઘનશ્યામ નામનો એ અર્થ રે, કરવા હરિ સહુને સમર્થ રે ॥૧૯॥
 તેમ સહુ જનને સુખ દેવા રે, પ્રભુ પ્રગટ્યા આ સમે એવા રે ।
 આપ્યો બહુ જનને આનંદ રે, સુખદાયક શ્રીસહજાનંદ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ષોડશઃ પ્રકારઃ ॥૧૬॥

દોહા —વળી સંભારવા શ્રીહરિ, જેવી રીતે જોયા હોય ।
 સુખ થાવાની સંપત્તિ, એહ જેવી બીજી નહિ કોય ॥૧॥
 અગ્ન વિના જેમ ભૂખ ન ભાગે, તૃષા જાય નહિ વણ તોય ।
 શીત ન વીતે વહ્નિ વિના, તેમ નાથ વિના સુખ નોય ॥૨॥
 ઈરછે સુખ કોઈ અંતરે, તે સંભારે સુંદર શ્યામ ।
 જે સંભારે સુખ ઉપજે, વળી પામીયે પરમ ધામ ॥૩॥

જેમ રવિમંડળે રજની નહિ, શશિમંડળે નહિ તલ તાપ ।

તેમ મૂર્તિ મહારાજની, હરણ સર્વે સંતાપ ॥૪॥

ચોપાઈ—એવી મૂર્તિ અતિ સુખકારી રે, સહુને રાખવી હૃદે સંભારીરે

બેઠા દિઠા દિવી અંજવાળે રે, હાંડી મેતાબ રૂડે રૂપાળે રે ॥૫॥

જોયા શશિ સૂર્યને તેજે રે, એહ વિના પ્રકાશ બીજે રે ।

ઝળમળતિ મૂરતિ જોવી રે, જોઈ ચિત્તામાંહિ પરોવી રે ॥૬॥

વસંત ઋતુએ વસન વસંતિ રે, પે'ર્યા હોય અનૂપમ અતિ રે ।

રમતાં દિઠા હોય સખા સંગે રે, રંગભીનો ભર્યા અતિ રંગે રે ॥૭॥

નાખે પિયકારી વારી ભરી રે, નિજજન પર હેતે હરિ રે ।

વળી નાખે ગુલાલ લાલ ઘણો રે, સંભારે એ સમો સોયામણો રે ॥૮॥

એહ મૂર્તિ ધારતાં ઉર રે, બ્રહ્મમો'લે જાવાનું જરુર રે ।

વળી રંગભીનો ભર્યા રંગે રે, જેવા જોયા હતા સખા સંગે રે ॥૯॥

ના'તા નદી નદ ને તલાવે રે, કુંડ કૂવા ને સાગર વાવ્યે રે ।

તેતો થયાં સરવે તીરથ રે, જેમાં ના'યા શ્રીહરિ સમરથ રે ॥૧૦॥

એવી મૂર્તિ મળી છે જેને રે, કાંઈ બીક ન રાખવી તેણે રે ।

કરી લીધું છે સર્વે કામ રે, તન છુટે જાશે નિજધામરે ॥૧૧॥

વળી સંભારવા સખા સાથે રે, ચડ્યા ઘણા મૂલા ઘોડા માથે રે ।

ધરી ઢાલ અલૌકિક અસિ રે, છડી લાકડી ને વળી બંસી રે ॥૧૨॥

ખેલે શાંગ્ય કમાન ને તીરે રે, બાંધ્યો કટાર તે મહાવીરે રે ।

છતર ચમર અબદાગરિયે રે, એવી મૂર્તિ અંતરમાં ધરિયે રે ॥૧૩॥

બેઠા આંબા આંબલી છાંયડે રે, આસોપાલવ પીપર વડે રે ।

પીપલ બકોલ ને બોરસડીયે રે, બીજાં બહુ તરુ બોરડીયે રે ॥૧૪॥

જે જે વૃક્ષે બેઠા દિઠા નાથ રે, ત્યાં ત્યાં સંભારવા સખા સાથ રે ।

એહ સંભારતાં અહોનિશ રે, થાય બ્રહ્મમો'લે પરવેશ રે ॥૧૫॥

એમ અનેક વિધે આ વાર રે, ઉઘાડ્યું છે કલ્યાણનું બાર રે ।

વળી બેઠા હોય જેતે જાગે રે, કુલવાડી ઝાડી બહુ બાગે રે ॥૧૬॥

વન ઉપવન એહ આદિ રે, દિઠી મૂર્તિ રૂપાળી રાયજાદિ રે ।

વળી રાજા રંકને ભવને રે, શેઠ શાહુકારને સદને રે ॥૧૭॥

જોયા લોક પટેલને ઘેર રે, વળી બ્રહ્મસભામાં બહુ વેર રે ।

એમ જ્યાં જ્યાં જોયા જગપતિ રે, મહામનોહર મૂરતિ રે ॥૧૮॥

ત્યાં ત્યાં સંભારતાં ઘનશ્યામ રે, સરે જાણજો સઘળાં કામ રે ।

એમ સોંઘું કર્યું કલ્યાણ રે, સહુ જાણજો જન સુજાણ રે ॥૧૯॥

જેજે આ સમે પામ્યા જનમ રે, નથી કોય કે'વાતું તેને સમ રે ।

જેમ પારસને કોઈ પામે રે, તેનાં સર્વ સંકટ વામે રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે

પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે સપ્તદશઃ પ્રકારઃ ॥૧૭॥

દોહા — એમ અનેક રીતે વળી ઉરમાં, જે સંભારે સુંદર શ્યામ ।
 તે તન છુટે પામશે, અખંડ અક્ષર ધામ ॥૧॥
 મંગળકારી સારી મૂરતિ, ધરી આજ દેવા આનંદ ।
 એહ મૂર્તિની સ્મૃતિયે, તર્યાં કૈક જનનાં વૃંદ ॥૨॥
 સુખનિધિ આ સંસારમાં, સહુ જન જાણો જરુર ।
 મૂરતિ શ્રી મહારાજની, દઢ ધારવા જેવી ઉર ॥૩॥
 જેમ જેમ જોયા જગદીશને, તેમ તેમ સંભારે સંત ।
 સર્વે આચરણને સંભારતાં, પામે સુખ અત્યંત ॥૪॥
 યોપાઈ—વળી સંભારવા ઘનશ્યામ રે, પુરુષોત્તમ પૂરણકામ રે ।
 કેને દેતા કુલડાંની માળ રે, કેને દેતા પ્રસાદીના થાળ રે ॥૫॥
 કેને દેતા વસ્ત્ર ને ઘરેણાં રે, કેને ફળ દલ સુખ દેણાં રે ।
 કેને અગ્રકણ કોરી રૂપૈયા રે, દિયે નાથ દેખીને દુઃખિયા રે ॥૬॥
 કેને આપે છે ઘોડા ઘરેણાં ભારી રે, કેને આપે છે પાઘ ઉતારી રે ।
 એવા દીનબંધુ છે દયાળુ રે, સંભારતાં થાયે જો સુખાળુ રે ॥૭॥
 કેને મળે છે બાથમાં ઘાલી રે, કેને મગન કરે ચરણ આલી રે ।
 કેને મીઠી વાણ્યે બોલાવે રે, કહે એવું જેવું એને ભાવે રે ॥૮॥
 કેને અમૃત દષ્ટે નિહાળે રે, જોઈ જનતણા તાપ ટાળે રે ।
 કેને બેસારે પ્રભુજી પાસ રે, કેને સાથે કરે હરિ હાસ રે ॥૯॥
 એવી મૂરતિ અંતર ધારી રે, સુતાં બેઠાં રાખે જે સંભારી રે ।
 તે સૌ અક્ષરના અધિકારી રે, થાશે નિશ્ચે કરી નરનારી રે ॥૧૦॥
 જાણો આઘ અંત ને મધ્યે રે, સુખી થયા શ્યામ સંબંધે રે ।
 જેણે જોયા જગનો આધાર રે, તેનો બેડો થયો ભવપાર રે ॥૧૧॥
 હસતા રમતા ભમતા ભોમે રે, દિઠા જોઈ રે'તા વાલો વ્યોમે રે ।
 વળી ગાતા વાતા ને ફરતા રે, કાજુ કરનાં લટકાં કરતા રે ॥૧૨॥
 નીર ક્ષીર સમીર પીતા રે, આસન કરતા ને મૌન ગ્રહેતા રે ।
 એમ જેજે રીત્યે જને જોયા રે, નિરખી નાથને નયણે મોયા રે ॥૧૩॥
 તેતો પામિયા પરમ પ્રાપતિ રે, કરી અક્ષરધામમાં ગતિ રે ।
 આજ અનેક રીત્યે અવિનાશ રે, જોઈ સુખ પામ્યા બહુ દાસ રે ॥૧૪॥
 એવો મોટો મહિમા મૂર્તિનો રે, નવીન સુખ પામવા નગિનો રે ।
 કહી કહીને કહ્યું જે ઘણું રે, મોટું માહાત્મ્ય મૂર્તિ તણું રે ॥૧૫॥
 તોયે જથારથ છે જેમ રે, કે'તાં કે'તાં ન કે'વાય તેમ રે ।
 આજ પ્રગટાવી પ્રતાપ રે, તાર્યાં અનેક જીવને આપ રે ॥૧૬॥
 સામર્થી સહુથી છે ન્યારી રે, વાવરી છે સમર્થ સુખકારી રે ।
 અનંત પો'ચાડ્યા અક્ષરધામે રે, સુખદાયક શ્રીઘનશ્યામે રે ॥૧૭॥

ધર્મ એકાંતિક તે સ્થાપિયો રે, નિજ આશ્રિતમાં તે વ્યાપિયો રે ।
 અસુર ગુરુ નૃપનો કીધો નાશ રે, નિજ સામર્થિએ અવિનાશ રે ॥૧૮॥
 પુરુષોત્તમ પોતે પધારી રે, લિધા અનેક જીવ ઉદ્ધારી રે ।
 આપ સામર્થી વાવરી ઘણી રે, જોઈ નહિ કરણી જીવતણી રે ॥૧૯॥
 આજ બહુ જન તારવા આવ્યા રે, આવી સ્વામી સહજાનંદ કા'વ્યા રે
 જે જન સમરશે સહજાનંદ રે, તે જન પામશે પરમ આનંદ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે અષ્ટાદશઃ પ્રકારઃ ॥૧૮॥

દોહા —દરશનનું કહી દાખિયું, કહું સ્પરશનું જે પુનિત ।
 સ્પર્શ કરી જન પામિયા, અતિ સુખ અમિત ॥૧॥
 સ્પર્શ પુરુષોત્તમનો, કહો જીવને થાશે કેમ ।
 એ વાત નથી વાત સરખી, સહુ ઉર વિચારજો એમ ॥૨॥
 અમાયિક માયિકનો, જાણો મોંઘો થાવો મેળાપ ।
 ભાનુ રજની ભેળા મળે, એવો કર્યો નથી કેણે થાપ ॥૩॥
 તે અમળતી વાત મળી, વળી સ્પર્શ્યા પુરુષોત્તમ ।
 ત્રિલોકમાં વળી તેહની, શોધતાં ન મળે સમ ॥૪॥
 ચોપાઈ— પુરુષોત્તમ જે પરબ્રહ્મ રે, જેને નેતિ નેતિ કે' નિગમ રે ।
 અતિ દુર્લભ દર્શન જેનાં રે, ભવ બ્રહ્માને ન થાય તેનાં રે ॥૫॥
 જ્યારે અજ-ઈશને અગમ રે, તારે મનુષ્યને ક્યાંથી સુગમ રે ।
 જેનાં દરશન પણ ન થાય રે, તારે તેને કેમ સ્પર્શાય રે ॥૬॥
 અતિ દરશ પરશ જેનાં દૂર રે, તેતો કર્યા હરિયે હજૂર રે ।
 માટે જે પ્રાણી પામિયા સ્પર્શ રે, તેતો થયા સહુથી સરસ રે ॥૭॥
 જેને મળિયા હૈયામાં ઘાલી રે, તેને બેઠા છે અક્ષર આલિ રે ।
 જેની છાપી છે ચરણે છાતી રે, તેની પ્રાપતિ નથી કે'વાતી રે ॥૮॥
 જેને માથે હાથ મૂક્યો નાથે રે, તેતો મળી બેઠા મુક્ત સાથે રે ।
 જેને ચાંપવા આપ્યા છે ચરણ રે, તેને રહ્યું નહિ જન્મ મરણ રે ॥૯॥
 જેણે અત્તર ચોળ્યાં છે અંગે રે, થયો સ્પર્શ એહ પ્રસંગે રે ।
 જેણે ચોળ્યું છે તેલ કુલેલ રે, અતિ સારી સુગંધિ ભરેલ રે ॥૧૦॥
 અંગે ચોળ્યું તેલ મીણતણું રે, એમ સ્પર્શાણું અંગ આપણું રે ।
 એહ સ્પર્શનું ફળ જે પામે રે, જાયે તે જન અક્ષર ધામે રે ॥૧૧॥
 વળી નવરાવતાં નાથને રે, થયો સ્પર્શ તેનો હાથને રે ।
 અંગ ચોળી નવરાવ્યા નીરે રે, સ્પર્શ્યા હાથ તે નાથ શરીરે રે ॥૧૨॥
 વસ્ત્ર પે'રાવતાં થયો સ્પર્શ રે, તે આપનાર સુખનો સરસ રે ।
 ચરચ્યાં ચંદન મળીયાગર રે, સારી સુખડચ કાજુ કેસર રે ॥૧૩॥

કર્યો કુંકુમનો ચાંદલો રે, ભાવે કરી હરિભક્તે ભલો રે ।
 માળા પે'રાવતાં સ્પર્શ થયો રે, કુંડળ ધરતાં કર અડી ગયો રે ॥૧૪॥
 બાજુ બેરખા બાંધતાં બાંયે રે, પૂજા કરીને લાગતાં પાયે રે ।
 પૂજા કરતાં સ્પર્શાણું પંડ રે, તેતો પામશે ધામ અખંડ રે ॥૧૫॥
 લેતાં હાથોહાથ વળી તાળી રે, સ્પર્શી સુંદર મૂર્તિ રૂપાળી રે ।
 નખશિખા સ્પર્શતાં નાથ રે, ગયા સ્વધામે થઈ સનાથ રે ॥૧૬॥
 એવો સ્પર્શ પુરુષોત્તમ તણો રે, નથી કે'વાતો છે અતિ ઘણો રે ।
 સ્પર્શ્યા ચરણારવિંદ પાવન રે, સહુ જતને પૂજે છે જન રે ॥૧૭॥
 સ્પર્શ્યા વસ્ત્ર છે પૂજવા જેવાં રે, પૂજ્યાં ચંદન અંગ ધારી લેવાં રે ।
 પૂજ્યા હાર તે પે'રવા હેયે રે, જેથી અક્ષરધામમાં જૈયે રે ॥૧૮॥
 જેજે વસ્તુ સ્પર્શી હરિ અંગ રે, તેતો કલ્યાણકારી જેમ ગંગ રે ।
 સ્થાવર જંગમ જળ સ્થળ જેહ રે, થયાં હરિસંબંધે શુદ્ધ તેહ રે ॥૧૯॥
 સ્પર્શી વસ્તુ એ મંગળકારી રે, ત્યારે પુરુષોત્તમની રીત્ય ન્યારી રે ।
 માટે જેને સ્પર્શ્યા પરબ્રહ્મ રે, તેને પરમ ધામ છે સુગમ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકોનવિંશઃ પ્રકારઃ ॥૧૯॥

દોહા —અશન વસન ભૂષન, વાહન વાસન જેહ ।
 પુરુષોત્તમને સ્પર્શતાં, થયાં શુદ્ધ સહુએ તેહ ॥૧॥
 માયિક તે અમાયિક થયાં, થયાં ગુણમય ગુણાતીત ।
 સ્પર્શતાં પરબ્રહ્મને, સહુ થયાં પરમ પુનીત ॥૨॥
 એવી રીત્યે અવિનાશીયે, કર્યો અનેક જીવનો ઉદ્ધાર ।
 પરમ ધામે પો'ચાડિયા, અલબેલે આ વાર ॥૩॥
 દરશ સ્પર્શ દયાળ દઈ, કર્યું કોટિ કોટિનું કલ્યાણ ।
 તેમ પરમ પ્રસાદી થકી, પમાડ્યા પદ નિર્વાણ ॥૪॥
 ચોપાઈ—દિધા પ્રસાદીના બહુ થાળ રે, દયા કરીને દીનદયાળ રે ।
 ભોજન બહુ ભાત્ય ભાત્યનાં રે, આપ્યાં જેને જુજવી જાત્યનાં રે ॥૫॥
 મૂકી માથે નાથ હાથ દીયે રે, જન મગન મન કરી લીયે રે ।
 વળી આપે મુખમાંહી પાક રે, સુંદર ભોજન ને વળી શાક રે ॥૬॥
 જે જે જન પ્રસાદિ એ પામ્યા રે, તેતો સર્વે સંતાપને વામ્યા રે ।
 થયા નિર્ભય ભય બેઠા ટાળી રે, પામ્યા બ્રહ્મમોહોલ ભાગ્યશાળી રે ૭
 વળી પય પાણી પીધેલ રે, તેહ જે જનને દીધેલ રે ।
 તેહ જન જાશે બ્રહ્મમો'લ રે, તિયાં પામશે સુખ અતોલ રે ॥૮॥
 દહી મહી દૂધ ને જે ઘૃત રે, આપ્યાં પોતાનાં જમેલ તર્ત રે ।
 જેજે જમેલ પ્રસાદિ આલી રે, લાગિ જમતાં પોતાને જે વા'લી રે ॥૯॥

તે પ્રસાદીને પરતાપે રે, જાશે અક્ષરે જમતલ આપે રે ।
 વળી ફળ મુળ દલ દિધાં રે, જેજે જને હાથોહાથ લિધાં રે ॥૧૦॥
 ગોળ ખાંડ સાકર શેલડી રે, જમેલ નાથની જેહને જડી રે ।
 ચણેચી ને વળી ચોળાફળી રે, મેથી મૂળા ને મોગરી વળી રે ॥૧૧॥
 જેજે વસ્તુ પોતાની જમેલ રે, અર્ધી જમીને અરધી આપેલ રે ।
 એવી પોતાની જે પરસાદી રે, અનેક રીતની જે એહ આદિ રે ॥૧૨॥
 જેજે પામિયા છે એહ જન રે, તેતો પો'ત્યા છે બ્રહ્મસદન રે ।
 ચણા ચણોલિ મગ પરદેશી રે, રૂડાં સિંઘોડાં જમ્યા જ્યાં બેસી રે ॥૧૩॥
 પોંક ઘઉં ચણા બાજરીનો રે, ગળી ગુંદલિ વળી મકાઈનો રે ।
 પોતે જમી આપી જે જીવને રે, તેહ લીધી હેતે કરી જને રે ॥૧૪॥
 તેનાં ભાગ્ય નથી કે'વા લાગ્ય રે, થઈ બ્રહ્મમો'લ માંઈ જાગ્ય રે ।
 વળી હરિ જમેલ મુખવાસ રે, આપ્યો નાથે જાણી નિજદાસ રે ॥૧૫॥
 તે મુખવાસની વાત શી કહું રે, જે પામી સુખ પામીયા સહું રે ।
 એમ બહુ રીતના મુખવાસ રે, પામી પામીયા બ્રહ્મમો'લે વાસ રે ॥૧૬॥
 પ્રીતે પોતાની પ્રસાદી દઈ રે, જગે જીવ ઉદ્ધારિયા કઈ રે ।
 દરશ સ્પરશ ને પ્રસાદી રે, જેજે જન પામ્યા રાયજાદિ રે ॥૧૭॥
 તેતો થયા અક્ષરના વાસી રે, એમ ઉદ્ધાર્યા આવી અવિનાશી રે ।
 વે'તિ કીધી છે અક્ષરવાટ રે, જાવા જીવ સહુને એ માટ રે ॥૧૮॥
 એમ અનેકને જો ઉદ્ધાર્યા રે, આપ પ્રતાપે પાર ઉતાર્યા રે ।
 છોટા મોટાને થઈ છે છૂટી રે, સૌને મળે છે પ્રાપતિ મોટી રે ॥૧૯॥
 એમાં કૃપાનું કામ ન રહ્યું રે, સૌને એ ધામ સુગમ થયું રે ।
 મેલ્યા મોક્ષના છોડી વાવટા રે, તાર્યા જગના જીવ સામટા રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે વિંશતિતમઃ પ્રકારઃ ॥૨૦॥

દોહા —એહ રીતે અગણિતને, તાર્યા પોતાને પ્રસંગ ।
 તે પો'યાડયા પરમ ધામમાં, સહુને કરી શુદ્ધ અંગ ॥૧॥
 જે જે જનને જાણજો, થયો શ્રીહરિને સંબંધ ।
 તરત તે પ્રાણી તણા, છૂટી ગયા ભવબંધ ॥૨॥
 અતિશે સામર્થિ આ સમે, વાવરતાં ન કર્યો વિચાર ।
 ઉદાર મને આવિયા, જન તારવા જગ આધાર ॥૩॥
 સુખનિધિ સહજાનંદજી, કીધી ઈચ્છા આણી ઉમંગ ।
 અનંત જીવ ઉદ્ધારિયા, એમ પોતાને પ્રસંગ ॥૪॥
 ચોપાઈ—મોટો પરતાપ મૂર્તિ તણો રે, કહ્યો થોડો ને રહી ગયો ઘણો રે ।
 હવે પોતાને સંગાથે સંત રે, આવ્યા છે જે મુક્ત અનંત રે ॥૫॥

તેહ દ્વારે ઉદ્ધારિયા જે જન રે, તેપણ થયા પરમ પાવન રે ।
 જ્યાં જ્યાં ફરી મુક્તની મંડળી રે, કરી વાત જે જને સાંભળી રે ॥૬॥
 સુણી વાત લાગી અતિ સારી રે, તેતો હેતે લીધી હેયે ધારી રે ।
 પછી નિ'મ ધારી નક્કી મને રે, રહ્યા જે જે જન વચને રે ॥૭॥
 તેતો તન તજે જેહ વારે રે, આવે નાથ તેડવાને ત્યારે રે ।
 તેડી જાયે તે પોતાને ધામ રે, થાય તે જન પૂરણકામ રે ॥૮॥
 વળી જેણે આપ્યું અશ જળ રે, કંદ મૂળ પાન ફુલ ફળ રે ।
 એહ આપનાર જેહ જન રે, જાય ધામમાં થાય પાવન રે ॥૯॥
 વળી હાથ જોડી પાયે લાગે રે, શિશ નમાવીને બેસે આગે રે ।
 સુણે શ્રદ્ધાએ વાત સંતની રે, બહુપેરે સુબુદ્ધિવંતની રે ॥૧૦॥
 સુણી વાત લિયે ગુણ હેયે રે, તેપણ ધામના નિવાસી કહિયે રે ।
 વળી સંતને કોઈ સંતાપે રે, નિરમાની જાણી દુઃખ આપે રે ॥૧૧॥
 તેની ભિડચમાંહિ પોતે ભળી રે, કરે સંત તણી સા'ય વળી રે ।
 એવી રક્ષાના જે કરનાર રે, એવા જન ઉદ્ધાર્યા અપાર રે ॥૧૨॥
 વળી સંત જાણી શીલવંત રે, નાખે માથે આળ અત્યંત રે ।
 ખોટા કલંક ધરે સંત શિર રે, પાપી આળ ચડાવી અચિર રે ॥૧૩॥
 તેનો પક્ષ લઈ પોતા માથે રે, કરે લડાઈ લબાડ સાથે રે ।
 એહ પક્ષના જે લેનાર રે, જાય તે જન ધામ મોઝાર રે ॥૧૪॥
 વળી ખાતાં પીતાં સંત જોઈ રે, લિધો ગુણ કે' આવા ન કોઈ રે ।
 જોઈ વર્તવું ને વળી વેશ રે, સુણી સારો લાગ્યો ઉપદેશ રે ॥૧૫॥
 જેને વા'લી લાગી સંત વાત રે, રાખ્યાં નિ'મ થઈ રળીયાત રે ।
 તેને તન છૂટે તતકાળ રે, આવે તેડવા દીનદયાળ રે ॥૧૬॥
 તેને આપે અક્ષરમાં વાસ રે, મહાસુખ પામે છે તે દાસ રે ।
 કર્યો સંતનો દરશ સ્પરશ રે, ગાયા જીહ્વાયે સંતના જશ રે ॥૧૭॥
 તે પણ ધામના છે અધિકારી રે, ખરી વાત લખી છે વિચારી રે ।
 વાત શ્રીમુખથી સાંભળેલ રે, નથી બીજે તે ક્યાંયે લખેલ રે ॥૧૮॥
 કહ્યું શ્રીમુખે શ્રીભગવાને રે, તે મેં સાંભળ્યું છે મારે કાને રે ।
 આજ જીવ અનેક પરકારે રે, લઈ જાવા છે જો ધામ મારે રે ॥૧૯॥
 એમ મને કહ્યું 'તું મહારાજે રે, રાજી થઈને રાજ અધિરાજે રે ।
 તે પ્રમાણે લખ્યું છે લઈરે, નથી મારાં હેયાની મેં કઈ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકવિંશતિતમઃ પ્રકારઃ ॥૨૧॥

દોહા —શ્રીમુખથી સુણી સામ્રથી, નથી કે'વાતિ તે કોએ રીત ।
 કહિયે હેયે સમાય નહિ, છે એવી આજની અગણિત ॥૧॥

એક સૂર પ્રકાશે સહુને, એક શશિ કરે શીતળ ।
 એક મેઘ પલાળે પૃથવી, વરસાવી સુંદર જળ ॥૨॥
 એહ એક પણ કરે એટલું, સહુને સરખો સમાસ ।
 આતો અનેક રીતશું, આવ્યા ઉદ્ધારવા અવિનાશ ॥૩॥
 જેમ જવાળા બાળે શુદ્ધાશુદ્ધને, શુદ્ધાશુદ્ધ પલાળે મેઘ ।
 શુદ્ધાશુદ્ધ સમજે નહિ, જ્યારે વાયુ વાય કરી વેગ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એમ આજ તાર્યા છે અપાર રે, ગુણાગુણ ન જોયા લગાર રે ।
 જેમ મોટો સદાવ્રતી હોય રે, તે તો ભુખ્યાનું મુખ ન જોય રે ॥૫॥
 તેમ આજ સદાવ્રત મોટું રે, બાંધ્યું છે તારવા જીવ કોટ્યું રે ।
 પશુ પંખી પત્રગ નર નારી રે, લીધા આપ સામર્થ્યે તારી રે ॥૬॥
 દેવ દાનવ ભૂત ભૈરવ રે, એહ આદિ ઉદ્ધારિયા સરવ રે ।
 કીટ પતંગ પરજંત પ્રાણી રે, તાર્યા અગણિત લિયો જાણિ રે ॥૭॥
 જેજે આસમે જગમાંયે જીવ રે, થયા સત્સંગ સંબંધે શિવ રે ।
 જેમ એક હોય ચિંતામણી રે, ટાળે પીડા તે ત્રિલોક તણી રે ॥૮॥
 તેમ બહુ ચિંતામણિ હોય રે, તારે દુઃખી રહે નહિ કોય રે ।
 સંત સંન્યાસી સત્સંગી બટુ રે, એને સંબંધે પામેછે સુખ મોટું રે ॥૯॥
 ચિંતામણિ ઘણિઘણિ હરિ રે, તેની વાત જાતી નથી કરી રે ।
 માટે હરિ હરિના જે દાસ રે, તેથી પામ્યાં કે બ્રહ્મમો'લે વાસ રે ॥૧૦॥
 એનું આશ્ચર્ય માનો ન કોય રે, સમર્થથી શુંશું ન હોય રે ।
 સમર્થ સરવ પરકારે રે, કરે તેતે જેજે મન ધારે રે ॥૧૧॥
 તેની કોણ આડી કરનાર રે, ના હોય ધણિનો ધણિ નિરધાર રે ।
 માટે સહુ માનિલેજો સઈ રે, આજ એમ ઉદ્ધાર્યા છે કંઈ રે ॥૧૨॥
 જેમ દરશ સ્પરશ પરસાદિ રે, આપી તાર્યા નર નારી આદિ રે ।
 તેમ હરિજન ત્યાગી ગૃહી રે, તેથી પણ ઉદ્ધારિયાં કહી રે ॥૧૩॥
 વળી આ સમે ધરિયું જે નામ રે, તેને જપતાં જાયે અક્ષરધામ રે ।
 નીલકંઠ નામ ઘનશ્યામ રે, સદા સર્વ સુખનું ધામ રે ॥૧૪॥
 જેહ નામે પામે સુખ સહુ રે, એવું નામ અનુપમ કહું રે ।
 સહજાનંદ આનંદ સુખકારી રે, એહ નામ જપે છે નર નારી રે ॥૧૫॥
 સ્વામિનારાયણ નારાયણ રે, ભજી કે થયા ધામ પરાયણ રે ।
 લેતાં નારાયણમુનિ નામ રે, પામ્યા કંઈ સુખ વિશ્રામ રે ॥૧૬॥
 હરિ હરિકૃષ્ણ કૃષ્ણ કે'તાં રે, તર્યા અપાર એનામ લેતાં રે ।
 એવા નામના નામી જે સ્વામી રે, તે છે અક્ષરધામના ધામી રે ॥૧૭॥
 સહુના નિયંતા સહુના નાથ રે, સહુના સ્વામી સુખની મીરાંથ રે ।
 એવું નામ જપે જન જેહ રે, પામે પૂરણ સુખને તેહ રે ॥૧૮॥

હાલે હૂકમ એ નામ તણો રે, આજ અમલ એહનો ઘણો રે ।
 શક્કો સર્વે પ્રકારે છે એનો રે, નથી અમલ આજ બીજા કેનો રે ॥૧૯॥
 કોઈ માં લિયો બીજાની ઓટ રે, જેમાં જાયે જાણો જન ખોટ રે ।
 ખરાખરી એ વાત ખોટી નથી રે, વારેવારે શું કહિયે જો કથી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દ્વાવિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૨॥

દોહા —પુરુષોત્તમ પધારિયા, બહુ જીવનાં કરવા કાજ ।
 સર્વે સામર્થિ સહિત પોતે, આજ આવિયા મહારાજ ॥૧॥
 અનેક ઉપાયે કરી હરિ, ખરી આદરી છે વળી ખેપ ।
 આ સમે જેનો જન્મ છે, તેને આવીગયું ઘણું ઠેપ ॥૨॥
 દાસના દરશન સ્પરશથી, કર્યાં છે બહુનાં કલ્યાણ ।
 ત્રિલોકના જીવ તારવા, વડુ મંડાણું છે વા'ણ ॥૩॥
 પાર ઉતાર્યા પરિશ્રમ વિના, બેસી નામ રૂપી એ નાવ ।
 જે જને જપ્યા જીભથી, તે તરી ગયા ભવદરિયાવ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એવો નામનો છે પરતાપ રે, ધન્ય જે જન જપે આપ રે ।
 પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સુખધામ રે, તેણે ધર્યું સહજાનંદ નામ રે ॥૫॥
 સહજાનંદ સહજાનંદ ગાય રે, તેતો અક્ષરધામમાં જાય રે ।
 સહજાનંદ નામ જેને મુખે રે, તેતો બ્રહ્મપુર જાશે સુખે રે ॥૬॥
 જેહ મુખે એ નામ ઉચ્ચાર રે, તેતો પામી ગયા ભવપાર રે ।
 સહજાનંદ નામ સમરતાં રે, નથી પરિશ્રમ પાર ઉતરતાં રે ॥૭॥
 સહજાનંદ નામ જે વદને રે, તેતો પહોત્યા બ્રહ્મસદને રે ।
 સહજાનંદ સહજાનંદ ગાતાં રે, નથી કઠણ એને ધામ જાતાં રે ॥૮॥
 સહજાનંદ સહજાનંદ કહિયે રે, જાણે એથી પરમ પદ લહિયે રે ।
 જેને અખંડ એ છે રટન રે, તેને ન રહે ભવ અટન રે ॥૯॥
 સ્વામિનારાયણ શબ્દે રે, પ્રાણી વાસ કરે છે બેહદે રે ।
 સહજાનંદ નામ સુણ્યું કાને રે, તેને આવ્યું છે એ ધામ પાને રે ॥૧૦॥
 સહજાનંદ એ નામ સાંભળી રે, જાયે પાપ પૂરવનાં બળી રે ।
 સુણી સ્વામિનારાયણ નામ રે, સર્વા કઈક જીવનાં કામ રે ॥૧૧॥
 કાને એ નામની ભણક પડી રે, તેને અક્ષરપોળ ઉઘડી રે ।
 સ્વામિનારાયણની કીરતિ રે, સુણી રહે નહિ પાપ રતિ રે ॥૧૨॥
 સ્વામિનારાયણની જે કથા રે, સુણે જાયે નહિ જન્મ વૃથા રે ।
 સ્વામિનારાયણ નામ પદ રે, સાંભળતાં આવે સુખ સદ રે ॥૧૩॥
 છંદ અષ્ટક ને વળી શ્લોક રે, સુણે ભણે પો'યે બ્રહ્મલોક રે ।
 સાખિ શબ્દ સ્વામિનામે જેહ રે, સર્વે કલ્યાણકારી છે તેહ રે ॥૧૪॥

શ્વાસ ઉશ્વાસે સમરે સ્વામી રે, તેની વ્યાધિ જાયે સર્વે વામી રે ।
 રહે રસનાએ રવ એનો રે, ધારા અખંડ ઉચ્ચાર તેનો રે ॥૧૫॥
 તેતો પામેછે પરમ પ્રાપતિ રે, નથી ફેર તેમાં એક રતિ રે ।
 એવો નામ તણો પરતાપ રે, કહ્યો સહુથી અધિક અમાપ રે ॥૧૬॥
 જાણે અજાણે જપશે જેહ રે, પરમધામને પામશે તેહ રે ।
 એવું આજ ઉઘાડ્યું છે બાર રે, કરવા બહુ જીવને ભવપાર રે ॥૧૭॥
 સકાર કે'તાં સર્વે દુઃખ વામે રે, હકાર કે'તાં હરિધામ પામે રે ।
 જકાર કે'તાં જયજય જાણો રે, નકાર કે'તાં નિર્ભય પ્રમાણો રે ॥૧૮॥
 દકાર કે'તાં દદામા દઈને રે, પામે ધામ સહજાનંદ કહીને રે ।
 સ્વામિનારાયણ નામ સાર રે, જેથી જીવ તર્યા છે અપાર રે ॥૧૯॥
 કલિયુગમાં કર્યું છે વા'ણ રે, રે'વું નારાયણ પરાયણ રે ।
 નથી એથી વાત કાંચ મોટિ રે, મર કરે ઉપાય કોઈ કોટિ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ત્રયોવિંશતિતમઃ પ્રકારઃ ॥૨૩॥

દોહા —એમ આજ અવિનાશીયે, કર્યું સોંઘું કલ્યાણ ।
 જે જડે નહિ મોટા જોગીને, તે વણ શ્રમે કર્યું વાણ ॥૧॥
 દેહ દમ્યા વિના દાસને, આપ્યું ધામ અવિનાશ ।
 તોયે મન માન્યું નહિ, થયું નહિ હૈયું હુલ્લાસ ॥૨॥
 પછી ઉત્સવ આદર્યા, વરસોવરસ વરતાલ ।
 દેઈ દરશન દાસને, કરવા કોટિક નિહાલ ॥૩॥
 રામનવમી પ્રબોધની, ઉત્સવના દિન એહ ।
 અણ તેડ્યે સહુ આવજો, કહ્યું શ્રી મુખે કરી સનેહ ॥૪॥
 ચોપાઈ—અમે પણ આવશું જરૂર રે, થાશે દરશને દુઃખ દૂર રે ।
 સંત સહિત નિરખશો નેણે રે, અતિ સુખી થાશો સૌ તેણે રે ॥૫॥
 એમ કહ્યું આપે અવિનાશ રે, સુણી રાજી થયા સહુ દાસ રે ।
 પછી ઉત્સવ ઉપર એહ રે, થયા સાબદા સૌ મળી તેહ રે ॥૬॥
 પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ રે, ચાલ્યા ઉત્સવ પર તતક્ષણ રે ।
 સુણ્યો સમૈયો શ્રવણે જેણે રે, કરી તરત તૈયારી તેણે રે ॥૭॥
 આવ્યા વાયદે વરતાલ ગામ રે, ત્યાગી ગૃહી પુરુષ ને વામ રે ।
 પછી વા'લમ પણ વરતાલ રે, આવ્યા કરવા સહુને નિહાલ રે ॥૮॥
 આવ્યા હતા જે જન અપાર રે, દરશન કરવાને નર નાર રે ।
 તે સહુને દરશન દીધાં રે, જને નેણે નિરખી સુખ લીધાં રે ॥૯॥
 બેઠા મોટે મેડે મહારાજ રે, સૌને દરસન દેવાને કાજ રે ।
 ઉભા થઈને આપે દયાળ રે, લીયે સહુ જનની સંભાળ રે ॥૧૦॥

પે'રી સુંદર વસ્ત્ર સોનેરી રે, જોયા જેવી શોભા જામા કેરી રે ।
 પે'રી પાયે જામો જરીનો રે, નૌતમ નાડીનો રંગ નવીનો રે ॥૧૧॥
 કસી કમર સોનેરી સાલે રે, બાંધ્યો સોનેરી રેંટો વાલે રે ।
 ધર્યા છોગાં તેમાં ફુલનાં રે, લટકે તોરા મોંઘા મૂલના રે ॥૧૨॥
 કંઠે કનક કુસુમના હાર રે, ઓપે પરવાળાં તે અપાર રે ।
 બાજુ કાજુ કુંડળ કાને રે, શોભે સારાં ઘરેણાં સોનાને રે ॥૧૩॥
 વેઠ વીંટી કર કડાં શોભે રે, જોઈ જન તણાં મન લોભે રે ।
 હૈયે હાર ને હીરા સાંકળી રે, મોતી માળા શોભે વળી વળી રે ॥૧૪॥
 એવાં વસ્ત્ર ઘરેણાંને પેહેરી રે, જુવે સહુ જનને વા'લો હેરિ રે ।
 જન જોઈ એવી મૂરતિ રે, હૈયે હેત વાઘેછે જો અતિ રે ॥૧૫॥
 નિર્ભિ હર્ભિ અંતર ઉતારે રે, જેવા જોયા તેવા ઉર ધારે રે ।
 જેણે જેણે જોયા જગદીશ રે, નિર્ભિ જેણે નમાવિયાં શીશ રે ॥૧૬॥
 તેતો અક્ષરના અધિકારી રે, થયાં બહુ સહુ નર નારી રે ।
 એવી મૂર્તિ ઉર જેને રહી રે, તેને સર્વે કમાણી જો થઈ રે ॥૧૭॥
 ભાગે આવ્યો તેને બ્રહ્મમો'લ રે, જિયાં અતિ સુખ છે અતોલ રે ।
 એહ સુખને આપવા કાજ રે, આપે આવિયા છે જો મહારાજ રે ॥૧૮॥
 માટે કરેછે મોટા જો મેળા રે, બહુ જન કરવાને ભેળા રે ।
 માટે જેણે જોયા એ સમૈયા રે, તેતો બ્રહ્મમો'લવાસી થયા રે ॥૧૯॥
 ઘણી રીતે હેતે ઘનશ્યામ રે, લઈ જાવા છે પોતાને ધામ રે ।
 જીવ અર્થે આવ્યા છે આપે રે, તાર્યા જીવ આપ પ્રતાપે રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચતુર્વિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૪॥

દોહા —વળતું વાલમે વિચારીયું, ઉત્સવ કરવા અનેક ।
 સહુ જન મળે સાંમટા, સમજાય સહુને વિવેક ॥૧॥
 વરસો વરસ વેગે કરી, આવે દરશને દોય વાર ।
 એવી કરું હવે આગન્યા, મારા જનને નિરધાર ॥૨॥
 અખંડ રહેશે ઉત્સવ એહ, નથી એક બે વરસની વાત ।
 માટે ઉપાય બીજો કરું, જેથી થાશે સહુ રળીયાત ॥૩॥
 મંદિર કરાવું મોટાં અતિ, મૂર્તિયો બેસારું માંચ ।
 સુગમ સહુ નરનારને, પૂજે સ્પરશે લાગે પાય ॥૪॥
 યોપાઈ—જિયાંલગી દર્શન અમે દેયે રે, વળી સમૈયે અમે આવીયે રે ।
 પણ અવાય નહિ સમૈયે રે, દરશન વિના દાઝે જન હૈયે રે ॥૫॥
 માટે મૂર્તિયો અતિ સારી રે, કરી મંદિર દીયો બેસારી રે ।
 તેને પૂજે પ્રેમ વધારી રે, ત્યાગી ગૃહી વળી નરનારી રે ॥૬॥

એમ વાલમે ક્યો વિચાર રે, માંડ્યાં મંદિર કરવા તે વાર રે ।
 અમદાવાદમાં કરાવી મંદિર રે, ત્રીયાં બેસારિયા બેઉ વીર રે ॥૭॥
 નર નારાયણ સુખરાશી રે, પધરાવી કરાવી ચોરાશી રે ।
 જેજે દર્શન કરશે એનાં રે, મોટાં ભાગ્ય માનવાં જો તેનાં રે ॥૮॥
 વરતાલ મંદિર આદ્યુ રે, તેતો સહુથી સરસ ક્યુ રે ।
 નવ મંદિર સુંદર સારાં રે, કર્યાં નૌતમ તે ન્યારાં ન્યારાં રે ॥૯॥
 પૂરવ દિશાનાં મંદિર ત્રણ રે, માંચ મૂર્તિઓ મન હરણ રે ।
 લક્ષ્મીનારાયણ જાણો જોડ્ય રે, એતો બેસાર્યા શ્રીરણછોડ રે ॥૧૦॥
 ઉત્તર મંદિરે ધર્મ ભગતિ રે, પાસે પોતાની મૂરતિ રે ।
 દક્ષિણ દેરામાંહિ રાધાકૃષ્ણ રે, જોઈ જન મન થાય પ્રશ્ન રે ॥૧૧॥
 વળી પોતાની મૂર્તિ બેસારી રે, તેતો સહુથી છે બહુ સારી રે ।
 એહ મૂર્તિ મંગળરૂપ રે, સહુ જનને સુખ સ્વરૂપ રે ॥૧૨॥
 વસ્યા આવી વરતાલ ગામ રે, ધર્મનંદને ક્યુ નિજ ધામ રે ।
 ત્રીયાં વર્ષોવરષ આવે જન રે, આવે ઉત્સવે કરે દરશન રે ॥૧૩॥
 ઉત્સવ વિના પણ આડે દિને રે, આવે અનેક જન દરશને રે ।
 જેજે દરશન કરે કોય દાસ રે, તેતો પામે બ્રહ્મમો'લે વાસ રે ॥૧૪॥
 એવું ધાર્યું છે ધર્મનંદને રે, તેની કોણ કરે કહો મને રે ।
 જેનો હુકમ પાછો ન ફરે રે, તેતો જેમ ધારે તેમ કરે રે ॥૧૫॥
 આજ મહારાજે ધાર્યું છે એમ રે, કેનું ફેરવ્યું ફરશે કેમ રે ।
 માટે એ વાટે કલ્યાણ જાણો રે, કહ્યું શ્રીમુખે સત્ય પ્રમાણો રે ॥૧૬॥
 નથી વાત આ વડાઈ સારુ રે, સાચી લખતાં શીદ શંકા ધારુ રે ।
 માટે બહુ રીતે તારવા કાજ રે, આજ આવ્યા છે પોતે મહારાજ રે ૧૭
 તાર્યા આવીને જીવ અનેક રે, વરતાલે તો વાળ્યો વસેક રે ।
 જોયા ઉત્સવ સમૈયા જેણે રે, કરી લીધું છે કારજ તેણે રે ॥૧૮॥
 જેણે કરી મંદિરની સેવા રે, વળી પૂજ્યા સંત મુક્ત જેવા રે ।
 કરી ભક્તિ અતિ ભલે ભાવે રે, તેને તુલ્ય કહો કોણ આવે રે ॥૧૯॥
 એનું ફળ છે અક્ષરધામ રે, પામી થાશે તે પૂરણકામ રે ।
 એ તો વાત છે સાચી સઘળી રે, શ્રીમુખથી મેં જો સાંભળી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચવિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૫॥

દોહા —ચલ ઉત્સવ ચડોતરે, વરતાલે વારમવાર ।
 ઠીક પોતે ઠરાવિયા, જગ તારવા જીવ અપાર ॥૧॥
 રામનોમી એકાદશી, પ્રબોધની જે પાવન ।
 આવે અગણિત એ સમે, સહુ જન કરે દરશન ॥૨॥

સંત અનંત સૌ મળે, વળી ભેળા હોય ભગવંત ।
 તેનાં દરશન કરતાં, પામે પરમ પદ અનંત ॥૩॥
 વળી મનોહર મૂર્તિયો, મંદિરમાં સુંદર સાર ।
 જે નિરખે નયણાં ભરી, તે પામી જાય ભવપાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—ધન્ય ધન્ય ધામ વરતાલ રે, સારો આવ્યો છે સર્વે તાલ રે ।
 જેમ મંદિર સારું સુંદર રે, તેમ મૂર્તિયો મનહર રે ॥૫॥
 નિર્ખી જન મગન થાય રે, હર્ખી હર્ખી હરિગુણ ગાય રે ।
 જળ અમળ નાયે ગોમતી રે, જિયાં નાહ્યા પોતે જગપતિ રે ॥૬॥
 કરે ઓટા દેરીનાં દર્શન રે, લિયે છાપ તે થાય પાવન રે ।
 અતિ અમુલ્ય આંબલા છાય રે, બેઠા હરિ કરી જ્યાં સભાય રે ॥૭॥
 સુંદર સારું શોભેછે તલાવ રે, જિયાં જોયા મનોહર માવ રે ।
 તિયાં આંબલી એક રૂપાળી રે, બેઠા સંતપતિ પાટ ઢાળી રે ॥૮॥
 આંબા ઉભે શોભેછે અતોલે રે, જિયાં હરિ બેઠાતા હિંડોલે રે ।
 પ્રેમે પે'ર્યાતાં સોનેરી પટ રે, વળી માથે ધર્યો'તો મુગટ રે ॥૯॥
 એવી જુવે છે જે સર્વે જાગ્ય રે, તેનાં કહ્યાં ન જાયે ભાગ્ય રે ।
 ધન્ય કૂપ અનુપ એ બેહુ રે, નાહ્યા નાથ સાથે સંત સહુ રે ॥૧૦॥
 ધન્ય ભૂમિકા ભાગ્ય અમિત રે, થઈ હરિચરણે અંકિત રે ।
 ધન્ય ધન્ય એ શે'રી બજાર રે, જિયાં હરિ ફર્યા બહુવાર રે ॥૧૧॥
 ધન્ય ઘર ઓસરી આંગણાં રે, જિયાં પગલાં થયાં પ્રભુ તણાં રે ।
 ધન્ય રાણવાડી ધર્મશાળા રે, જિયાં જમ્યાછે સંત સઘળા રે ॥૧૨॥
 એહ આદિ બીજાં બહુ સ્થાન રે, જિયાં જમ્યા રમ્યા ભગવાન રે ।
 જુવે સર્વે સ્થળ એ સંભારી રે, એક એકથી કલ્યાણકારી રે ॥૧૩॥
 ભારે ભાગ્ય છે એ ભૂમિતણાં રે, રમ્યા રાજ રાખી નહિ મણા રે ।
 જે જે જન જાયગા એ જોશે રે, તેતો અતિ મોટી ખોટ ખોશે રે ॥૧૪॥
 લેશે અલભ્ય લાભ અપાર રે, તેતો નિશ્ચે જાણો નિર્ધાર રે ।
 બ્રહ્મમો'લ જાવાને નિસરણી રે, એવી ઘનશ્યામે કરી ઘણી રે ॥૧૫॥
 બહુપેરે ઉઘાડ્યાં છે બાર રે, અક્ષરધામે જાવા આવાર રે ।
 બહુ રીત કરી બહુનામી રે, આપ્યાં સુખ રાખી નથી ખામી રે ॥૧૬॥
 જે અર્થો અક્ષરથી આવ્યા રે, સંગે મુગત સરવે લાવ્યા રે ।
 તતપર છે તેહ કરવા રે, કર્યું એ ધામ બહુ જન તરવા રે ॥૧૭॥
 કેક કરશે દર્શન આવી રે, કેક પૂજશે પૂજા લાવી રે ।
 કેક જોડશે આવીને હાથ રે, તેતો થઈ ચુક્યા છે સનાથ રે ॥૧૮॥
 બેઠા માથેથી મટાડી બીક રે, ઠરી બેસશે ધામમાં ઠીક રે ।
 અવશ્ય કરવાનું હતું તે થયું રે, પામ્યા ધામ કામ સરી ગયું રે ॥૧૯॥

તેતો પુરુષોત્તમ પ્રતાપે રે, બહુ ઉદ્ધારિયા જન આપે રે ।
હરિ ધારે તે શું શું ન થાય રે, તેનું આશ્ચર્ય ન માનો કાંચ રે ॥૨૦॥
ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ષડવિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૬॥

દોહા —વરણવી વાત વરતાલની, કોટી ઘણીમાંથી કિંચિત ।
ગાઉં રીતિ ગઢડાતણી, જિયાં ઉદ્ધારિયા અગણિત ॥૧॥
ઘણું ઘણું ઘનશ્યામ જિયાં, રહી કર્યા માંગલિક કાજ ।
અનંત જીવ ઉદ્ધારિયા, મહા નિજબળે મહારાજ ॥૨॥
પાપી સુરાપી પલલભક્ષી, લખી ન જાયે અવળાઈ લેશ ।
એવા જન ઉદ્ધારિયા, આપી આપે ઉપદેશ ॥૩॥
વળી ઉત્સવ સમૈયા અતિ કર્યા, તેમાં આવિયા જેજે જન ।
તે જનને પણ તારિયા, દઈ પોતે દરશન ॥૪॥
ચોપાઈ—કર્યા ઉત્સવ અતિ અપાર રે, જગજીવન જગ આધાર રે ।
અષ્ટમી અગ્રકોટ ઉત્સવ રે, કર્યા ભવજળ તારવા ભવ રે ॥૫॥
વસંતપંચમી ને ફુલદોલ રે, તે દિ રંગ ઉડાડ્યો અતોલ રે ।
રામનૌમી એકાદશી આદિ રે, તે દિ લીળા કરી રાયજાદિ રે ॥૬॥
અષ્ટમી ઉત્સવે આવ્યા દાસ રે, રાખ્યા ચોમાસાના ચાર માસ રે ।
નિત્ય ના'વા જાતા સંત સાથ રે, જન જોઈને થાતા સનાથ રે ॥૭॥
ના'તા નૌતમ કરતા લીળા રે, ભળી વળી પોતે સંત ભેળા રે ।
ગાતા વાતા આવતા ઉતારે રે, જન જમાડતા તેહ વારે રે ॥૮॥
જમી આપે જમાડતા જન રે, ભાત્ય ભાત્યનાં અગ્ર વ્યંજન રે ।
દેતા દહી દૂધ તે દોવટે રે, સારા શોભતા સોનેરી પટે રે ॥૯॥
બહુવાર પંગત્યમાં ફરતા રે, એમ અષ્ટમી ઉત્સવ કરતા રે ।
અગ્રકોટ ઉપર આવે દાસ રે, તેને ઉઠી મળે અવિનાશ રે ॥૧૦॥
હાર ઉતારી હૈયેથી દિયે રે, જન નમાવી મસ્તક લિયે રે ।
પછી પૂછે સુખ સમાચાર રે, એમ આપે સુખ અપાર રે ॥૧૧॥
પછી અનેક ભાત્યનાં અગ્ર રે, કરી રાખ્યાં જે ભરી ભાજન રે ।
તેતો પંકિત કરી પિરસ્યાં રે, જમી જન મનમાં હુલસ્યાં રે ॥૧૨॥
નિજ હાથે જમાડે છે નાથ રે, મૂકી જન માથે હરિ હાથ રે ।
એમ આપે છે સુખ અલેખે રે, તેતો નર અમર સૌ દેખે રે ॥૧૩॥
એહ ઉત્સવમાં હતા જન રે, તેનાં ભાગ્ય માનો ધન્ય ધન્ય રે ।
પણ એમાં તો ન હોય ભેળા રે, કેડે સાંભળી જેણે એ લીળા રે ॥૧૪॥
તેતો બ્રહ્મમો'લે ભલી ભાત્ય રે, જાશે બીજાને લઈ સંગાત્ય રે ।
તેમાં સંશે કરશોમાં કાંઈ રે, હરિએ ઈચ્છા કરી ઉરમાંઈ રે ॥૧૫॥

વળી વસંત પંચમીએ વાલે રે, બહુ સખા રંગ્યા'તા ગુલાલે રે ।
 પોતે ભરી ગુલાલની ઝોળી રે, નાંખી રંગ્યા હતા સંત ટોળી રે ॥૧૬॥
 એહ સમો સંભારે જે જન રે, વળી સાંભળી કરે ચિંતવન રે ।
 તેને અક્ષરધામનું બાર રે, જાણો ઉઘડિયું છે આ વાર રે ॥૧૭॥
 શીદ શંકા રાખે જન મન રે, મળ્યે સહજાનંદ ભગવન રે ।
 આજ બહુ જીવ તારવા સારુ રે, કર્યા અલબેલે ઉપાય હજારુ રે ॥૧૮॥
 જીવ જોરેશું જાવા છે લઈ રે, સુખી કરવા છે સુખ દઈ રે ।
 હશે જીવને જાવાનું બીજે રે, પણ જાવું પડશે રીઝે ખીજે રે ॥૧૯॥
 એમાં નહિ પડે કેણે ફેર રે, શીદ કહેવરાવો વેરવેર રે ।
 હરિ પ્રતાપે બ્રહ્મમો'લમાં રે, જાવા આવી ગયા છે તોલમાં રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે સપ્તવિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૭॥

દોહા —ગણિયે વળી ગઢપુરથી, જીવ ઉદ્ધારિયા અપાર ।
 તે લેખે ન આવે લેખતાં, વળી થાય નહિ નિરધાર ॥૧॥
 નિત્ય પ્રત્યે નવા નવા, ઉત્સવ થાયે અહોનિશ ।
 જોઈ જન મગન મને, વળી ન્યૂન ન માને લેશ ॥૨॥
 અનેક ભાત્યને ભોજને, જન જમાડે જીવનપ્રાણ ।
 પછી જમાડે જગપતિ, જમે સંત સહુ સુજાણ ॥૩॥
 સંતમંડળ વળી શ્રીહરિ, ભરી નયણે નિરખે જન ।
 તેને તરત તૈયાર છે, હરિધામમાંહી સદન ॥૪॥
 ચોપાઈ—એમ અનેક રીત્યે મહારાજ રે, કર્યા બહુ બહુ જીવનાં કાજ રે
 વળી કરવા બહુનાં કલ્યાણ રે, શું શું કરીયું શ્યામ સુજાણ રે ॥૫॥
 કર્યો હુતાશનિનો સમૈયો રે, તે તો કોઈથી ન જાય કે'યો રે ।
 મળ્યા સંત હરિભક્ત સહુ રે, આવ્યા બીજા પણ જન બહુ રે ॥૬॥
 પોતે પે'રી અંબર અમૂલ રે, શોભે પાઘના પેચમાં ફુલ રે ।
 હૈયે હાર અપાર ગુલાબી રે, શોભે અતિ સુંદર અજાબી રે ॥૭॥
 એવી મૂરતિ મન ભાવન રે, રમે જનને સાથે જીવન રે ।
 હાથે લઈ પોતે પીચકારી રે, નાખે રંગ સોરંગનાં વારિ રે ॥૮॥
 વળી ઉપર નાખે ગુલાલ રે, તેણે સખા થાય રંગ લાલ રે ।
 નાખે સખા તે રંગ સોરંગ રે, તેણે રંગાય વાલાનું અંગ રે ॥૯॥
 લાલ ગુલાલની ભરી ઝોળી રે, નાખે જન પર રમે હોળી રે ।
 એવા દીઠા જેણે દ્રગ ભરી રે, તેતો ગયા ભવજળ તરી રે ॥૧૦॥
 એવી લીળા કરેછે મહારાજ રે, તેતો સહુ જનના સુખ કાજ રે ।
 કે'શે સુણશે જે સંભારશે રે, તેણે સંસારસિંધુ તરશે રે ॥૧૧॥

એમ સહુ જનને સુખ થાવા રે, ચાલ્યા રંગે રમી નાથ નાવા રે ।
 નાથ નાથ સાથે સખા સહુ રે, એહ સમાની શી વાત કહું રે ॥૧૨॥
 શોભે સખા મધ્યે ઘનશ્યામ રે, જોયા જેણે તેણે કર્યું કામ રે ।
 શોભા બહુ પ્રકારની બની રે, એવી રીતે રમ્યા હુતાશની રે ॥૧૩॥
 પછી આવી રામનોમી રૂડી રે, સંભારતાં સહુને સુખમૂડી રે ।
 મળ્યા જન હજારો હજાર રે, સતસંગી કુસંગી અપાર રે ॥૧૪॥
 તેતો સહુને દરશન થયાં રે, દર્શન વિના તો કોય ન રહ્યાં રે ।
 જોયા જેણે જેણે નયણે નાથ રે, તેતો સર્વે થયા છે સનાથ રે ॥૧૫॥
 તેતો ભવમાંહી નહિ ભમે રે, એમ શ્યામે ધાર્યું છે આ સમે રે ।
 જન જક્તના તારવા કાજ રે, એવું પણ લીધું છે મહારાજ રે ॥૧૬॥
 માટે દરશ સ્પરશ દઈને રે, બ્રહ્મમો'લે જાવા છે લઈને રે ।
 વળી એકાદશી કપિલા છઠે રે, દીધાં દર્શન પોતે રૂડી પેઠે રે ॥૧૭॥
 લાખો લેખે લોકે લીધો લાવ રે, નિર્ભિ નયણે મનોહર માવ રે ।
 એહ દર્શનને પરતાપે રે, જાય અક્ષરધામમાં આપે રે ॥૧૮॥
 એમ સોંધું કીધું છે સહુને રે, આજ તારવા જન બહુને રે ।
 નથી જોતા નરસા ને સારા રે, અક્ષરમાં જાય છે એક ધારા રે ॥૧૯॥
 કર્યો ચાલતો મોક્ષ મારગ રે, ભૂમિ થકી બ્રહ્મમો'લ લગ રે ।
 આવે અંતકાળે નાથ આપે રે, તેડી જાય છે નિજ પ્રતાપે રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે અષ્ટાવિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૮॥

દોહા —એમ ઉત્સવ કરી હરિ, ફરી ફરી દિયે દરશન ।
 અનેકને સુખ આપવા, અતિ પોતે છે પરશન ॥૧॥
 મહા મનોહર મૂરતિ, અતિ સુખદ સહજાનંદ ।
 સહુ જનને સામટું, જાણે આપું મારો આનંદ ॥૨॥
 લે'રી આવ્યા બહુ લે'રમાં, અતિ મે'ર કરી મે'રવાન ।
 દુઃખીયા જીવ સુખીયા કર્યા, વળી પાપી કર્યા પુણ્યવાન ॥૩॥
 ભાગ્ય મોટાં એ ભૂમિનાં, જિયાં હર્યા ફર્યા હરિ આપ ।
 પાવન થઈ એ પૃથ્વી, હરિ ચરણને પ્રતાપ ॥૪॥
 ચોપાઈ—ધન્ય ધન્ય ઉત્તમ દરબાર રે, જિયાં પોતે રહ્યા કરી પ્યાર રે ।
 રમ્યા ભમ્યા જમ્યા જિયાં નાથ રે, જમ્યો મહા મુક્તનો જ્યાં સાથ રે.
 ધન્ય ઓરડા ધન્ય ઓસરી રે, જિયાં હરિ બેઠા સભા કરી રે ।
 દિયે દરશન પોતે પરબ્રહ્મ રે, જેને નેતિ નેતિ કે' નિગમ રે ॥૬॥
 એહ ભૂમિકાનાં મોટાં ભાગ્ય રે, નથી જાણજો એ કહ્યા લાગ્ય રે ।
 ફળી ચોક વળી શું વખાણું રે, શ્વેત વૈકુંઠ સમ સહુ જાણું રે ॥૭॥

ચરણ રજે ભર્યા ભરપૂર રે, સ્પરશે રજ કરે દુઃખ દૂર રે ।
 તિયાં પાપી તજે કોઈ પ્રાણ રે, તે પણ પામે પદ નિર્વાણ રે ॥૮॥
 સોય અગ્ર સમાન અવની રે, નથી વણ સ્પરશ્યે પાવની રે ।
 ધન્ય શેરી બજાર ને હાટ રે, ધન્ય ઉન્મત્ત ગંગાનો ઘાટ રે ॥૯॥
 ધન્ય ગઢપુરનાં ઘર ફળી રે, ચરણ અંકિત ભૂમિ છે સઘળી રે ।
 ધન્ય વાડી વૃક્ષની છાંય રે, હરિ સ્પર્શ વિના નથી કાંચ રે ॥૧૦॥
 ધન્ય ધન્ય નારાયણ હૃદ રે, સહુ પ્રાણધારી સુખપ્રદ રે ।
 ધન્ય સીમ ક્ષેત્ર વાવ્ય ખળાં રે, કર્યા હરિએ પવિત્ર સઘળાં રે ॥૧૧॥
 ધન્ય ઘેલા નદીના ઘાટ રે, કર્યા પંચ પવિત્ર ના'વા માટ રે ।
 તિયાં જે જે જન આવી નાશે રે, તેતો અંતર બાહ્ય શુદ્ધ થાશે રે ॥૧૨॥
 ના'શે નિરમળ જળ જેહ રે, પરમ ધામને પામશે તેહ રે ।
 જિયાં ના'યા છે જગ જીવન રે, એથી નથી નીર કોય પાવન રે ॥૧૩॥
 પુરુષોત્તમ સ્પરશની જે વસ્તુ રે, ન મળે જ્યાં લગી ઉદે ને અસ્તુ રે ।
 બહુ દેશ બહુ ગામ ઘર રે, કર્યા સ્પરશી પવિત્ર સુંદર રે ॥૧૪॥
 જિયાં જિયાં વિચર્યા વાલમ રે, કર્યા ઘર તે વૈકુંઠ સમ રે ।
 સ્પરશી જાગ્યે ત્યાગે કોય તન રે, જાય બ્રહ્મમો'લ તેહ જન રે ॥૧૫॥
 એમ ધારી આવ્યા છે અવિનાશી રે, કરવા બહુને ધામના વાસી રે ।
 નિજબળને પ્રતાપે કરી રે, બહુ જીવને તારે છે હરિ રે ॥૧૬॥
 તેહ સારુ વિચરે વસુધાય રે, બીજો અર્થ નથી એને કાંચ રે ।
 અર્થ એહ ઉદ્ધારવા પ્રાણી રે, આવ્યા શ્યામ એ કામે લિયો જાણી રે ૧૭
 માટે જિયાં જિયાં હરિ રહ્યા રે, જેજે સ્થાનકે પોતે હરિ ગયા રે ।
 તેતો સ્થાનક કલ્યાણકારી રે, જેજે જોયા તે રાખવાં સંભારી રે ॥૧૮॥
 એછે દોયલા દનની દોલત્ય રે, સહુ માની લેજો વાત સત્ય રે ।
 હરિને આગ્રહ છે આજ અતિ રે, કરાવવા પોતાની પ્રાપતિ રે ॥૧૯॥
 એજ અર્થ કરવો છે સિદ્ધ રે, જીવ તારવા છે બહુ વિદ્ધ રે ।
 એહ સારુ આવ્યા છે આ વાર રે, તેતો નિશ્ચે જાણો નિરધાર રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકોનત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૨૯॥

દોહા —વળતું વાલમે વિચારિયું, આંહિ મંદિર કરીએ એક ।
 માંહિ બેસારિયે મૂરતિ, અતિ સારી સહુથી વિશેક ॥૧॥
 ગઢડે મહારાજ ઘણું રહ્યા, એમ જાણે છે સહુ જન ।
 માટે મંદિર કરાવિએ, મર આવી કરે દરશન ॥૨॥
 મૂરતિ દ્વારે મનુષ્યનું, થાશે કોટિનું કલ્યાણ ।
 એહ ઉત્તમ ઉપાય છે, એમ બોલિયા શ્યામ સુજાણ ॥૩॥

સુણી સંત રાજી થયા, રાજી થયા સહુ હરિજન ।

પછી મોટું મંદિર કરાવવા, અતિ ઉતાવળું ભગવન ॥૪॥
ચોપાઈ—કર્યું ખાત મુહૂર્ત હરિ હાથે રે, તિયાં હું પણ હતો સંગાથે રે ।
નાખી નાથે પાયો નક્કી કર્યું રે, એમ આપે મંદિર આદર્યું રે ॥૫॥
હાં હાં કરતાં થયું તૈયાર રે, વળી ઘણી લાગી નહિ વાર રે ।
કર્યું મોટું મંદિર બે માળ રે, કરાવિયું હેતેશું દયાળ રે ॥૬॥
થયું મંદિર પુરું જે વાર રે, માંહિ મૂરતિ પધરાવી તે વાર રે ।
ગુણસાગર જે ગોપીનાથ રે, તેતો પધરાવ્યા પોતાને હાથ રે ॥૭॥
રાધા સહિત શોભે અતિ સારા રે, જે જુવે તેને લાગે છે પ્યારા રે ।
એતો વાસુદેવ ભગવાન રે, જે જુવે તે થાય ગુલતાન રે ॥૮॥
એ જે ગોપીનાથની મૂરતિ રે, એતો સુંદર શોભે છે અતિ રે ।
એવી મૂરતિ એમ પધરાવી રે, સુંદર મંદિર સારું બનાવી રે ॥૯॥
બાંધ્યું ધામ શ્યામે સહુ કાજ રે, મે'ર કરીને પોતે મહારાજ રે ।
કંક દેશનું કરવા કલ્યાણ રે, કર્યું કામ એ શ્યામ સુજાણ રે ॥૧૦॥
જેજે જન કરે દરશન રે, મૂરતિ જોઈ થાયે મગન રે ।
કરે દંડવત પરણામ રે, તેતો પો'ત્યા છે પરમ ધામ રે ॥૧૧॥
વળી મન કર્મ ને વચને રે, નિરખ્યા ગોપીનાથ જે જને રે ।
તેતો પામશે અક્ષરધામ રે, થાશે જન તે પૂરણકામ રે ॥૧૨॥
એમ દયા કરીને દયાળે રે, કર્યાં કલ્યાણ બહુનાં આ કાળે રે ।
કોઈ ભાવ અભાવે આજ ભજે રે, આવે હરિ તેડવા તન તજે રે ॥૧૩॥
ભાવે કરી કરે જે ભગતિ રે, તેતો પામે પરમ પ્રાપતિ રે ।
અન્ન ધન વાહન વસને રે, વાસણ ભૂષણાદિ પૂજ્યા જને રે ॥૧૪॥
ફળ ફુલ આદિક જેહ રે, હેતે કરી આપે જન તેહ રે ।
કુસુમ હાર તોરા ને ગજરા રે, બાજુ કાજુ કુંડળ ગુણ ખરા રે ॥૧૫॥
આપી નાથને જોડીયા હાથ રે, તેતો થઈ ચુક્યા છે સનાથ રે ।
થાય સેવા તે સર્વે જો રીતે રે, કર્યું જન હેતે પોતે પ્રીતે રે ॥૧૬॥
કર્યું કામ એ મોટું મહારાજે રે, સહુ જીવના કલ્યાણ કાજે રે ।
એમ બહુ બહુ કર્યાં ઉપાય રે, જીવ લઈ જાવા ધામમાંય રે ॥૧૭॥
તેનો આગ્રહ છે આહુ જામ રે, નથી પામતા પળ વિશરામ રે ।
જાણે બાંધી ધામ ઘણાં ઘણાં રે, કરું બાર અપાર મોક્ષતણાં રે ॥૧૮॥
ચાર વર્ણ ને આશ્રમ ચાર રે, સહુ પામે ભવજળ પાર રે ।
મારો આવવાનો અર્થ શિયો રે, જ્યારે જીવને સંકટ રિયો રે ॥૧૯॥
ગઢપુર મંદિરથી અપાર રે, કૈક જીવનો કર્યો ઉદ્ધાર રે ।
ખાયે પીયે રહે ખુશી રમે રે, આવે નાથ તેડવા અંત સમે રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ત્રિંશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૩૦॥

દોહા —ગણ્યો ન જાયે ગઢપુરનો, માનો મા'ત્મ્ય ને મહિમાય ।
 જ્યાં સંત હરિજન સહુ મળી, વળી નિરખે નાથ સદાય ॥૧॥
 સતસંગી બાઈ ભાઈને, થયાં દર્શન ગઢડે ગામ ।
 દર્શન વિના કોય દેશનાં, નથી રહ્યાં પુરુષ ને વામ ॥૨॥
 અઢળક ઢળ્યા મળ્યા જિયાં, વળી આપ્યાં છાતીમાં ચર્ણ ।
 તે ચરણ ચિત્તે ચિંતવતાં, જાણો જાય જન્મ ને મર્ણ ॥૩॥
 બહુપેર પરસાદિયો, વળી ઈયાં મળી છે જરુર ।
 તેનું ઘસાતું બોલવું, એથી બીજો કોણ અસુર ॥૪॥
 યોપાઈ—એ તો ભોગવશે એનું પાપ રે, તેનો આપણે શો સંતાપ રે ।
 વળી જે જે કર્યું જગતાત રે, કહું સાંભળજો તેની વાત રે ॥૫॥
 સોરઠ દેશવાસી જન કાજે રે, કરાવીયું મંદિર મહારાજે રે ।
 જોઈ જીરણગઢમાંઈ જાગ્ય રે, દીઠી દેવળ કરવા લાગ્ય રે ॥૬॥
 જાણ્યું આ જાગ્યે મંદિર થાય રે, તેનો મોટો વધે મહિમાય રે ।
 મોટું શહેર તીરથ વળી મોટું રે, જિયાં આવે મનુષ્ય કોટાનકોટું રે ॥૭॥
 તેહ સહુને થાય દરશન રે, તેણે કરી તરે બહુ જન રે ।
 વળી દેશમાં સારા સતસંગી રે, જેની પ્રીત પ્રભુમાં અભંગી રે ॥૮॥
 સ્વામી રામાનંદજીના શિષ્ય રે, હેતે હરિ ભજે છે હમેશ રે ।
 સહુ સિદ્ધ સમાધિ સંપન્ન રે, અતિ અનઘ જાણો એ જન રે ॥૯॥
 વળી આવી અમે એહ દેશ રે, રહી ગયા વરણિને વેષ રે ।
 જોઈ પવિત્ર દેશ પાવન રે, ઘણું ઘણું માની ગયું મન રે ॥૧૦॥
 પછી લોભી રહ્યા લોજ ગામ રે, કરવા અનેક જીવનાં કામ રે ।
 કરતા બહુ બહુ અમે વાત રે, સુણી સહુ થાતા રળિયાત રે ॥૧૧॥
 વળી દેખાડતા પરતાપ રે, થાય સમાધિ ટળે સંતાપ રે ।
 સમાધિયે સુખી નર નાર રે, ના'વે સમાધિથી કોઈ બા'ર રે ॥૧૨॥
 કોઈ સુરપુર અવલોકે રે, કોઈ રહી જાય સત્યલોકે રે ।
 દેખે કૈલાશ ને બદ્રિવન રે, કોઈ દેખે છે મુક્ત નિરજ રે ॥૧૩॥
 દેખે સ્વર્ગ મૃત્યુ ને પાતાળ રે, એવું દેખાડતા તતકાળ રે ।
 કોઈ દેખેછે ગોલોકધામ રે, જોઈ માનેછે પૂરણકામ રે ॥૧૪॥
 કોઈ અક્ષરધામ અવલોકે રે, જોઈ મીટ થકી તે ન મૂકે રે ।
 દેખે પર ને પોતાનું મન રે, દેખે ઘાટ પરસ્પર જન રે ॥૧૫॥
 એવો પ્રગટ કર્યોતો પ્રતાપ રે, સહુ જન કરવા નિષ્પાપ રે ।
 રહ્યા એ દેશમાં અમે ઘણું રે, સહુને દર્શન થયું અમ તણું રે ॥૧૬॥
 તેહ દેશમાંહી હવે દાસ રે, અમ વિના થયા છે ઉદાસ રે ।
 માટે મંદિર થાય એક સારું રે, એમાં બહુ છે ગમતું અમારું રે ॥૧૭॥

માટે જીરણગઢમાં જઈ રે, કરાવું મંદિર સુંદર સઈ રે ।
 પછી મંદિર કરવા કાજ રે, મોકલ્યા છે મોટા મુનિરાજ રે ॥૧૮॥
 કર્યો આદર થાવા દેવળ રે, અતિ સરસ અનુપ અકળ રે ।
 થયું થોડાક દિનમાં તૈયાર રે, ત્યાં તો પધાર્યા પ્રાણ આધાર રે ॥૧૯॥
 સંતો મૂર્તિયો સારી સારી રે, મારે હાથે હું દિયું બેસારી રે ।
 એહ મૂર્તિનો મહિમાય રે, કે'તાં કેડચે કેણે ન કે'વાય રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૧॥

દોહા —પછી મંદિરમાંહી મૂરતિયો, પધરાવી કરી બહુ પ્રીત ।
 સુખકારી તે મૂરતિ, અતિ સારી સુંદર શોભિત ॥૧॥
 મધ્યના મંદિરમાં મનોહર, જોયા જેવી જે જોડ ।
 પ્રેમે કરી પધરાવિયા, ત્રિકમરાય રણછોડ ॥૨॥
 પૂર્વ દે'રે પધરાવિયા, રાધારમણ કૃષ્ણ કૃપાળ ।
 આવી બેઠા ગરુડાસન, અતિ દયા કરીને દયાળ ॥૩॥
 પશ્ચિમ દે'રે પધરાવિયાં, શિવ પારવતી સુખરૂપ ।
 ગણપતિ વૃષભ વળી, મળી શોભે છે અતિ અનૂપ ॥૪॥
 ચોપાઈ—સુંદર મૂરતિયો સરખી સારી રે, તેતો મંદિરમાંય બેસારી રે ।
 જોયા જેવી મૂર્તિ જુનેગઢ રે, જે જે જુવે તેને લાગે રઠ રે ॥૫॥
 એવી પોતે મૂર્તિ પધરાવી રે, ગઢડેથી જુનેગઢ આવી રે ।
 કરવા અનેક જીવનું કલ્યાણ રે, કર્યું કામ શ્યામ સુજાણ રે ॥૬॥
 કર્યો ઉત્સવ અતિ ત્યાં ભારી રે, આવ્યાં દર્શને સૌ નર નારી રે ।
 તેને ભોજન કરાવ્યાં ભાવતાં રે, પછી નાહી નાથ જમ્યા હતા રે ॥૭॥
 જમી પોતે જમાડિયા જન રે, ભાવે પીરશિયું ભગવન રે ।
 ફરી ફરી ફેરવે મોદક રે, દિયે દોય માગે કોઈ એક રે ॥૮॥
 અતિ હેત છે હરિજન માથે રે, માટે જમાડેછે જન હાથે રે ।
 એમ જમાડી રહ્યા જન જ્યારે રે, મળ્યા સહુ સંતને તે વારે રે ॥૯॥
 મળી વળી સંત પાયે પડ્યા રે, વળતા નાથ રૈવતાચળ ચડ્યા રે ।
 એમ હરે ફરે કરે કાંઈ રે, સહુ જનને છે સુખદાઈ રે ॥૧૦॥
 મંદિર કરાવ્યું જે મહારાજે રે, સહુ જીવના કલ્યાણ કાજે રે ।
 કોઈ આવી દર્શન કરશે રે, તે તો અપાર સંસાર તરશે રે ॥૧૧॥
 એહ મોટો કર્યો ઉપકાર રે, બહુ જીવ તારવા આવાર રે ।
 પશ્ચિમ દેશ કરવા પુનિત રે, કર્યું મંદિર સારું શોભિત રે ॥૧૨॥
 વળી સંતને આપી આગન્યા રે, રે'વું નહિ આંહિ આવ્યા વિના રે ।
 વરષો વરષ એક માસ રે, કરવો આ મંદિરમાંહિ વાસ રે ॥૧૩॥

એવી આગન્યા આપી દયાળે રે, તેતો માની લીધીછે મરાળે રે ।
 વળી કરી છે હેંતની વાત રે, તેણે સહુ થયા રળિયાત રે ॥૧૪॥
 કહે આ દેશ છે બહુ સારો રે, સહુ જન મનમાં વિચારો રે ।
 ઈયાં રામાનંદ સ્વામી રે'તા રે, જીવ બહુને અભયદાન દેતા રે ॥૧૫॥
 સોરઠ દેશનાં સર્વે ગામ રે, તેમાં વસેછે પુરુષ ને વામ રે ।
 તે સહુને દરશન થયાં રે, કોઈ દરશન વિના ન રહ્યાં રે ॥૧૬॥
 વળી અમે પણ જો સોરઠે રે, સરવે ફર્યા છીએ સારી પેઠે રે ।
 સહુ જાણે છે અમને જન રે, વળી થયાંછે સહુને દર્શન રે ॥૧૭॥
 જે જે જપે છે અમારું નામ રે, તેતો પામશે પરમધામ રે ।
 વળી આ મૂરતિ જે બેસારી રે, તે નિરખશે જે નર નારી રે ॥૧૮॥
 તેને શીદ રાખી જોઈએ શંકા રે, જાશે બ્રહ્મમો'લે દઈ ડંકા રે ।
 એમ ધારીને આવ્યા છીએ અમે રે, સત્ય માનજ્યો સહુજન તમે રે ૧૯
 આ વારનો જે અવતાર રે, એવો ન થાયે વારમ વાર રે ।
 નથી આવ્યા ને આવશું ક્યાંથી રે, જન જાણજ્યો સૌ મનમાંથી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દ્વાત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૨॥

દોહા —એવી વાત વાલમે કરી, ધરી હરિ હૈયે ઘણું હેત ।
 સુણી મગન મુનિ થયા, વળી સતસંગી સમેત ॥૧॥
 આશ્ચર્ય પામ્યા સહુ અંતરે, એવાં સુણી વાલાનાં વેણ ।
 જાણું જીવ ઉદ્ધારવા, આવ્યા આપે શ્યામ સુખદેણ ॥૨॥
 પ્રાણધારી જે પૃથવીએ, તે સહુને લેવા સ્વધામ ।
 એહ આગ્રહ ઉરમાં, ઘણો ઘણો કરે ઘનશ્યામ ॥૩॥
 જોઈ મહારાજની મરજી, હાથ જોડી કહે મુનિરાજ ।
 જેમ કહો તેમ કરિયે, કે'જો કૃપા કરી હરિ આજ ॥૪॥
 ચોપાઈ—તારે નાથ કહે સુણો સંત રે, આજ તારવા જીવ અનંત રે ।
 માટે જેમ જેમ જીવ તરે રે, એમ કરવુંછે સહુને સરે રે ॥૫॥
 માટે દેશો દેશમાં દેવળે રે, માંડો સારી મૂર્તિયો સઘળે રે ।
 એહ મૂર્તિનાં દર્શન કરશે રે, તેતો અપાર પ્રાણી ઉદ્ધરશે રે ॥૬॥
 જાણો એહ ઉપાય છે ભારી રે, સહુ જીવો મનમાં વિચારી રે ।
 માટે કચ્છમાં મંદિર કરવું રે, થાય પ્રાણીને પાર ઉતરવું રે ॥૭॥
 એવું સુણી સંત સજજ થઈ રે, કર્યું ભુજમાં મંદિર જઈ રે ।
 માંડી બેસાર્યા નરનારાયણ રે, કચ્છ દેશ તારવા કારણ રે ॥૮॥
 વળી ધોળકે મંદિર કરાવી રે, તેમાં મૂર્તિ સારી પધરાવી રે ।
 એવો કરીયો એહ ઉપાય રે, જેણે કરી જન સુખી થાય રે ॥૯॥

કરાવિયું એ કાજ સંતરાજે રે, બહુ જીવને તારવા કાજે રે ।
 વળી નાથ કે' કહુંછું અમે રે, કરજો થાય તો મંદિર તમે રે ॥૧૦॥
 પછી સંત જોઈ જોઈ જાગ્યા રે, દેશો દેશ દેરાં કરવા લાગ્યા રે ।
 જેજે દેશમાં દેવળ થયાં રે, તેતે દેશમાં જન જે રહ્યાં રે ॥૧૧॥
 તેતો ઉત્સવ સમૈયા માથે રે, આવે સહુ દરશને સાથે રે ।
 કરી દર્શન પ્રસન્ન થાય રે, મુખે સ્વામિનારાયણ ગાય રે ॥૧૨॥
 લેતાં સ્વામિનારાયણ નામ રે, થાય શુદ્ધ સહુ નર વામ રે ।
 સ્વામિનારાયણ નામ જેવું રે, નથી બીજું નામ કોઈ એવું રે ॥૧૩॥
 માટે જે જપશે એ નામ રે, તે તો પામશે અક્ષરધામ રે ।
 એવો એ નામનો પરતાપ રે, પ્રગટાવ્યો પૃથ્વીપર આપ રે ॥૧૪॥
 બહુ પ્રકારે કરવા કલ્યાણ રે, નાથે ધારિયું છે નિરવાણ રે ।
 માટે જેજે ક્રિયાઓ કરેછે રે, તેમાં અનંત જીવ તરે છે રે ॥૧૫॥
 એમ જીવ જગતના સહુ રે, કર્યા તારવા ઉપાય બહુ રે ।
 એહ ઉપાયમાં જે આવી ગયા રે, તે સહુ ભવપાર થયા રે ॥૧૬॥
 એહ અર્થે આપે આવિયા રે, કરી બહુ જીવપર દયા રે ।
 આજ જક્તના જીવ છે જેહ રે, તર્યા પ્રભુ પ્રતાપથી તેહ રે ॥૧૭॥
 અતિ સામર્થી વાવરી છે આજ રે, આવી પુરુષોત્તમ મહારાજ રે ।
 સહુ પાર સહુને સરે રે, આજ એવી સામર્થી વાવરે રે ॥૧૮॥
 જેજે જાણશે તેતે વખાણશે રે, બીજા જન તેહ શું જાણશે રે ।
 નથી વાત જેવડી એ વાત રે, એમ જાણે છે સંત સાક્ષાત રે ॥૧૯॥
 તે તો કહે છે કર વજાડી રે, ચોખ્ખા ચોખ્ખી જો વિગતિ પાડી રે ।
 તેની પ્રતીતિ ન પડે જેને રે, ના'વે અલૌકિક સુખ તેને રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ત્રયચ્ચિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૩॥

દોહા —વળી શ્રીહરિકે સંત સાંભળો, મોટાં કરાવિયાં મંદિર ।
 તેમાં બેસારિ મૂરતિયો, અતિ સારી સુંદિર ॥૧॥
 જેજે દેશે મંદિર કર્યા, તેતે દેશને આવ્યાં કામ ।
 હવે સરવે દેશને અરથે, એક બંધાવિએ સારું ધામ ॥૨॥
 દેશી પ્રદેશી દર્શન કરે, તેનાં પ્રજાળવા વળી પાપ ।
 એવું મંદિર એક કરવું, એમ બોલ્યા શ્રીહરિ આપ ॥૩॥
 ભાગ્ય જગાડવા ભાલનાં, ધોલેરે બાંધીએ ધામ ।
 તેમાં બેસારિયે મૂરતિ, અતિ શોભિત સુંદર શ્યામ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એહ બંદર સુંદર સારું રે, જિયાં આવેછે લોક હજારું રે ।
 તિયાં મંદિર કરવું એક રે, સારું સહુથી વળી વિશેક રે ॥૫॥

એમ નાથે કરી નિરધાર રે, પૂછ્યું પુંજાભાઈને તે વાર રે ।
 સુણો પુણ્યવાન પુંજાભાઈ રે, કરીએ મંદિર ધોલેરામાંઈ રે ॥૬॥
 વળી સતસંગીને કહે શ્યામ રે, કો'તો ધોલેરે બાંધિયે ધામ રે ।
 સહુ બોલો શુદ્ધભાવે કરી રે, એમ હરિજનને કહે હરિ રે ॥૭॥
 ત્યારે હરિજને જોડ્યા હાથ રે, ધન્ય ધન્ય કહે સહુ સાથ રે ।
 જાગે ભાગ્ય મોટું જો અમારું રે, કરો મંદિર તો બહુ સારું રે ॥૮॥
 મંદિરને જોગે મહારાજ રે, રહે સંતનો સહુ સમાજ રે ।
 હરતાં ફરતાં દર્શન થાય રે, અતિ મોટો એ લાભ કે'વાય રે ॥૯॥
 નથી એથી બીજું કાંઈ સારું રે, એમાં અતિ રૂઠું છે અમારું રે ।
 એમ બોલ્યા સતસંગી સહુ રે, સુણી નાથ રાજી થયા બહુ રે ॥૧૦॥
 પછી આપ્યાં છાતિમાં ચરણ રે, જેહ ચરણ ભવભયહરણ રે ।
 કર્યા નિરભય છાપી છાતી રે, કહ્યે વાત એ નથી કે'વાતી રે ॥૧૧॥
 કર્યા બ્રહ્મમો'લના નિવાસી રે, રાજી થઈ આપે અવિનાશી રે ।
 પછી કહ્યું સહુ બાઈ ભાઈ રે, રે'જો મંદિરની સેવામાંઈ રે ॥૧૨॥
 પછી પુંજોભાઈ જે પવિત્ર રે, અતિ ડાહ્યા છે સહુના મિત્ર રે ।
 જેને જક્તસુખ લાગ્યું ઝેર રે, પંચ વિષય સાથે રાખ્યું વેર રે ॥૧૩॥
 અશ ધન ને આયુષ જેહ રે, કર્યું હરિપરાયણ તેહ રે ।
 એવાં અતિ ઉદાર દંપતિ રે, કરી હરિને અર્પણ સંપતિ રે ॥૧૪॥
 ધન્ય ધન્ય ભક્તિ ભાઈયોની રે, તેથી અતિ અધિક બાઈયોની રે ।
 એવા જન જોઈ શ્રદ્ધાવાન રે, બહુ રાજી થયા ભગવાન રે ॥૧૫॥
 દીઠા હરિજન ઠાઉકા ઠીક રે, એક એકથકી જો અધિક રે ।
 પછી બોલ્યા શ્યામ સુખદાઈ રે, કરશું મંદિર જરુર આંઈ રે ॥૧૬॥
 સહુ સેવામાંઈ તમે રે'જો રે, આતો મોટો પરમાર્થ છેજો રે ।
 યાંથી ઉદ્ધરશે લાખું કોડિ રે, એતો નથી કમાણી કાંઈ થોડી રે ॥૧૭॥
 બીજાં કોટિકોટિ કરે દાન રે, ના'વે જીવ ઉદ્ધાર્યા સમાન રે ।
 જેથી જનમ મરણ દુઃખ જાય રે, પામે અભયપદ સુખી થાય રે ॥૧૮॥
 એતો પરમારથ મોટો ભારી રે, સહુ જુવો મનમાં વિચારી રે ।
 એમ પોતે બોલ્યા પરબ્રહ્મ રે, પૂર્ણકામ જે પુરુષોત્તમ રે ॥૧૯॥
 તમે સાંભળો સૌ નરનાર રે, અમે કર્યો છે જે આ વિચાર રે ।
 એવું સુણી હરખ્યા સહુજન રે, સુખદાયક સ્વામી ધન્ય ધન્ય રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચતુર્ચિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૪॥

દોહા —પછી અલબેલે આગન્યા કરી, મંદિર કરવા માટ ।

ઈયાં મંદિર કરવું, જિયાં અમે ઢાળી છે પાટ ॥૧॥

અતિ ઉત્તમ છે આ ભૂમિકા, મોટાં ભાગ્યવાળી ભરપુર ।
 ઓછું માહાત્મ્ય આનું નથી, જન મને જાણજો જરુર ॥૨॥
 જિયાં બેસી અમે જમીયા, વળી ઢાળ્યો ઢોલિયો અમૂલ્ય ।
 જુવો વિચારી જીવમાં, કોણ આવે આ ભૂમિને તુલ્ય ॥૩॥
 માટે મંદિર આંહિ આરંભો, અતિ ઉરે આણી આનંદ ।
 થાશે સરસ સહુથી, એમ બોલિયા સહજાનંદ ॥૪॥
 ચોપાઈ—પછી આદરિયું છે મંદિર રે, અતિ ઉતાવળું તે અચિર રે ।
 ખાત મુહૂર્ત ખાંત્યેશું કીધું રે, પછી મંદિરનું કામ લીધું રે ॥૫॥
 થાય અહોનિશ કામ એહ રે, કરે જન કરીને સનેહ રે ।
 થયું તૈયાર વાર ન લાગી રે, ત્યાંતો પધાર્યા શ્યામ સુહાગી રે ॥૬॥
 જોઈ મંદિર મગન થયા રે, સારું સારું કર્યું કે'છે રહ્યા રે ।
 હવે બેસારિયે જો મૂરતિ રે, રાધાકૃષ્ણની સારી શોભતિ રે ॥૭॥
 પછી સમે સિંહાસન માથે રે, મદનમોહન પધરાવ્યા હાથે રે ।
 કરી પૂજા આરતી ઉતારી રે, થયો જય જય શબ્દ ભારી રે ॥૮॥
 મદનમોહનની જે મૂરતિ રે, તેતો સુંદર શોભે છે અતિ રે ।
 જેજે નિરખે નયણાં ભરી રે, તેનું મન ચિત્ત લિયે હરિ રે ॥૯॥
 એવી મૂરતિયો છે અતિ સારી રે, પ્રતિપક્ષીને પણ લાગે પ્યારી રે ।
 મદનનું પણ મોહે મન રે, ત્યારે બીજા ન મોહે કેમ જન રે ॥૧૦॥
 શોભાસાગર સુખની ખાણી રે, છબી જાતિ નથી જો વખાણી રે ।
 જોઈ જોઈ જન મન લોભે રે, એવા મદનમોહન શોભે રે ॥૧૧॥
 મહા મનોહર જે મૂરતિ રે, તેતો બેસારી કરી હેત અતિ રે ।
 કર્યો મોટો ઉત્સવ એહ દન રે, સહુને કરાવ્યાં ભોજન રે ॥૧૨॥
 કર્યો સમૈયો બહુ સારો રે, લાગ્યો પ્રેમી જનને પ્યારો રે ।
 જમ્યા રમ્યા સંત રૂડી રીતે રે, પરિપૂરણ થયા સહુ પ્રીતે રે ॥૧૩॥
 જાણો જમ્યા તે હરિને હાથે રે, સંત સર્વે સતસંગી સાથે રે ।
 જે કોઈ ઉત્સવ પર આવિયું રે, તેતો જમ્યા વિના નહિ રહ્યું રે ॥૧૪॥
 જમ્યા સહુ ઉત્સવનું અન્ન રે, એવો સમૈયો કર્યો ભગવન રે ।
 જેજે જમિયા જન અન્ન એહ રે, થયા મોક્ષભાગી સહુ તેહ રે ॥૧૫॥
 વળી કર્યા જેને દરશન રે, તે તો થયા પરમ પાવન રે ।
 એવો કર્યો મોટો ઉપકાર રે, જગજીવ તારવા આ વાર રે ॥૧૬॥
 મૂરતિ બેસારી સારી સુંદર રે, અતિશોભિત મહા મનોહર રે ।
 નિજભક્તની પૂરવા આશ રે, મૂર્તિ બેસારી ધોલેરે વાસ રે ॥૧૭॥
 કરવા અનેક જીવનું કલ્યાણ રે, આપે ઉઘાડી મોક્ષની ખાણ રે ।
 આવે દેશી પરદેશી દર્શને રે, નિરખે હરખી હરખી મને રે ॥૧૮॥

જેણે જેણે જોયા નયણે નાથ રે, વળી પાયે લાગ્યા જોડી હાથ રે ।
 તેનાં સરી ગયાં સર્વે કામ રે, વળી પામશે પરમ ધામ રે ॥૧૯॥
 એમ ઈચ્છા કરી છે હરિ આપ રે, જીવ તારવા આપ પ્રતાપ રે ।
 બહુ જનની કરવી છે સાર રે, એવો કરી આવ્યા છે નિરધાર રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૫॥

દોહા— વળી શ્રીહરિ કે' સહુ સાંભળો, બહુ બહુ બનાવ્યાં મંદિર ।
 અનેક જીવ ઉદ્ધારવા, કર્યું કામ અનામ અચિર ॥૧॥
 સુંદર મંદિર સારાં થયાં, સ્થાપી મૂરતિયો મનોહર ।
 પણ મદનમોહન મારા મનમાં, અતિ સારા લાગે છે સુંદર.ર
 નાનો દેશ નિરસ અતિ, દેહાભિમાનિને દુઃખરૂપ ।
 તિયાં ત્યાગી હોય તે ટકે, બીજાને સંકટરૂપ ॥૩॥
 માટે મારે એ મંદિર પર, ઘણું ઘણું રહે છે હેત ।
 ધન્ય ધન્ય એહ સંતને, જે ઈયાં રહે કરી પ્રીત ॥૪॥
 ચોપાઈ—મારે વચને જે ઈયાં રહે છે રે, સુખ દુઃખ શરીરે સહેછે રે ।
 એક મને કરવાને રાજી રે, નથી રાખી શરીરશું સાજી રે ॥૫॥
 એહ સંત બીજા સંત જેહ રે, બરોબર માનું કેમ તેહ રે ।
 હોય બરોબર બેઉ જ્યારે રે, ત્યારે તમ ઘણું ઘેર મારે રે ॥૬॥
 પણ એમ જાણશો માં કોય રે, જેહ ત્યાગ વા'લો મને નોય રે ।
 માટે સે'જે સે'જે તપ થાય રે, એવું છે જો એ મંદિરમાંય રે ॥૭॥
 એહ સંતને જમાડશે જેહ રે, મોટા સુખને પામશે તેહ રે ।
 બીજા જક્તના જમાડે કોડ્ય રે, તોયે આવે નહિ એની જોડ્ય રે ॥૮॥
 એને પૂજી ઓઢાડે અંબર રે, વળી પાયે લાગે જોડી કર રે ।
 તેતો જન જાયે બ્રહ્મમો'લ રે, સત્ય માનજો છે મારો કોલ રે ॥૯॥
 જેહ જન મારા રાજીપામાં રે, રહે હાથ જોડી ઉભા સામા રે ।
 એથી સંત બીજા કોણ સારા રે, એવા સંત લાગે મને પ્યારા રે ॥૧૦॥
 દેહાભિમાની તો દિઠા ન ગમે રે, જે કોઈ ભક્તિથી ભાગતા ભમે રે ।
 એમ શ્રીમુખે કહે વળી વળી રે, સત્ય લખ્યું જાણજો સાંભળી રે ॥૧૧॥
 જેવો સંતનો કર્યો સતકાર રે, તેવો મૂરતિમાં છે ચમત્કાર રે ।
 જેહ દિનથી બેઠી એ મૂરતિ રે, તેહ દિનથી થયું સુખ અતિ રે ॥૧૨॥
 શે'રમાં પણ થયો સમાસ રે, દેશી પ્રદેશી વસ્યા કરી વાસ રે ।
 જિયાં હતાં વાંસડાનાં ઘર રે, તિયાં થઈ હવેલિયો સુંદર રે ॥૧૩॥
 તે તો મદનમોહન પ્રતાપ રે, સહુ સુખિયાં થયાં છે આપ રે ।
 તે તો જાણે છે પોતાના જન રે, બીજાને તો મનાય નહિ મન રે ॥૧૪॥

પણ જાણે અજાણે જે જન રે, કરશે મદનમોહનનાં દર્શન રે ।
 તે તો આલોક પરલોક માંઈ રે, મોટા સુખને પામે સદાઈ રે ॥૧૫॥
 જાણે અજાણે લેશે જે નામ રે, તેતો જન છે પૂરણકામ રે ।
 ભાવ સહિત કરશે ભજન રે, તેનું બ્રહ્મમો'લે છે સદન રે ॥૧૬॥
 તેહ સારુ છે ધોલેરે ધામ રે, બહુ જીવનું કરવા કામ રે ।
 દેશી પ્રદેશી આવી ત્યાં બહુ રે, કરે હરિનાં દર્શન સહુ રે ॥૧૭॥
 પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ રે, આવે ત્યાંથી તણાઈ તતક્ષણ રે ।
 સો સો જોજનથી આવે જન રે, કરે મદનમોહનનાં દર્શન રે ॥૧૮॥
 તે તો અવિચળ ધામમાં આપે રે, જાશે પ્રગટ પ્રભુ પ્રતાપે રે ।
 તેમાં સંશય કરશો માં કોય રે, હરિ ધારે તે શું શું ન હોય રે ॥૧૯॥
 માટે એ મૂરતિ દ્વારે કરી રે, જાશે બહુ જીવ ભવ તરી રે ।
 તેહ સારુ કર્યું છે મહારાજે રે, અમૃતપદ પમાડવા કાજે રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ષટ્ત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૬॥

દોહા —એમ અનેક પ્રકારનાં, બહુ બહુ ઉઘાડ્યાં બાર ।
 કલ્યાણ કરવા કારણે, અલબેલે જાણો આ વાર ॥૧॥
 આપ સંબંધે સંત સંબંધે, વર્ણી સંન્યાસી સંબંધે સોય ।
 સાંખ્યજોગી સત્સંગી સંબંધે, શ્રેય પામ્યાં સહુ કોય ॥૨॥
 મંદિર મૂર્તિ સંબંધે, કર્યા કલ્યાણના ઉપાય ।
 એ માંહેલો પ્રસંગ પ્રાણીને, થાય તો ભવદુઃખ જાય ॥૩॥
 જેમ અગ્નિ ધન આપી આપણું, કરે કંગાલને કોટિધ્વજ ।
 એમ સમાજ દે તારે જીવને, એની સઠ આશ્ચરજ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એમ બહુ બહુ પરકારે રે, વાલે જીવ તાર્યા આ વારે રે ।
 બહુ હરિ કરી પરમાર્થ રે, તાર્યા જીવ વાવરી સામર્થ્ય રે ॥૫॥
 વળતો વિચાર કર્યો છે વાલે રે, આવું આવું ઘણું કેમ ચાલે રે ।
 મોટાં મોટાં કરાવ્યાં મંદિર રે, તેમાં રાખીયા સંત સુધીર રે ॥૬॥
 પણ તેતો સંત છે જો ત્યાગી રે, વસી કેમ શકશે વીતરાગી રે ।
 મમત વિના મંદિર કેમ રે'શે રે, વાત બંધ એ કેમ બેસશે રે ॥૭॥
 જેહ ત્યાગી છે ત્રિયા ધન તણા રે, દેહ સુખથી નિરાશી ઘણા રે ।
 તેણે નહિ જળવાય જાગ્ય રે, નથી વાત એ બનવા લાગ્ય રે ॥૮॥
 માટે એના કરું એક ઘણી રે, તો રાખે ખબર એની ઘણી રે ।
 પછી સરવાર દેશથી સંબંધી રે, તેને તેડાવી જાયગા દીધી રે ॥૯॥
 સ્થાપ્યા દત્તપુત્ર પોતે સ્થિર રે, અવધપ્રસાદ ને રઘુવીર રે ।
 તેને આપે કર્યા આચારજ રે, કરવા બહુ જીવનાં કારજ રે ॥૧૦॥

આપ્યાં વે'ચી મંદિર ને દેશ રે, જેમાં કોઈને ન થાય કલેશ રે ।
 સાધુ સત્સંગીના ગુરુ કીધા રે, દેશ ઉત્તર દક્ષિણ વે'ચી દીધા રે ॥૧૧॥
 કહે સહુ સહુને દેશે રે'જો રે, સારો સહુને ઉપદેશ દેજો રે ।
 તમને માનશે પૂજશે જેહ રે, મોટા સુખને પામશે તેહ રે ॥૧૨॥
 અગ્ર ધન આપશે અંબર રે, પશુ વાહન ને વળી ઘર રે ।
 ફળ ફુલ દલ જળ દેશે રે, તેતો અખંડ ધામને લેશે રે ॥૧૩॥
 એહ આદિ જે આપશે વસ્ત રે, એવા ઘર ધારી જે ગૃહસ્થ રે ।
 વળી પધરાવશે પોતાને ઘેર રે, કરશે સેવા વળી સારી પેર રે ॥૧૪॥
 વળી કરશે સન્માન એનું રે, મારે કરવું છે કલ્યાણ તેનું રે ।
 એમ આચારજથી કલ્યાણ રે, થાશે સહુ જીવનું સુજાણ રે ॥૧૫॥
 માનો મોક્ષનો છેલ્લો ઉપાય રે, એહ ઉપરાંત નથી કાંચ રે ।
 મૂર્તિ આચારજ ધર્મપાળ રે, રે'શે કલ્યાણ તે બહુ કાળ રે ॥૧૬॥
 જેજે એને કોઈ આશરશે રે, તેતો જરુર ભવજળ તરશે રે ।
 કરશે દર્શનને ગુણ લેશે રે, વળી પો'ચ્ય પ્રમાણે કાંઈ દેશે રે ॥૧૭॥
 શ્રદ્ધા સહિત સેવા કરે સોઈ રે, વળી રાજી થાશે એને જોઈ રે ।
 એવા જન જેજે જગમાંચ રે, તેની કરવી મારે સહાય રે ॥૧૮॥
 મારી ઈચ્છા છે હમણાં એવી રે, પરમ પ્રાપતિ સહુને દેવી રે ।
 માટે મોક્ષનું મોટું દ્વાર રે, અમે ઉઘાડિયું છે આ વાર રે ॥૧૯॥
 આચારજથી બહુ ઉદ્ધરશે રે, જાણો બ્રહ્મનગર વાસ કરશે રે ।
 એમ શ્રીમુખે કહ્યું શ્રીજીયે રે, જન સૌ સત્ય માની લીજીયે રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે સપ્તત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૭॥

દોહા —એમ મોટપ્ય આચારજની, ઘણી ઘણી કહી ઘનશ્યામ ।
 એહ દ્વારે અનેકને, આપવું છે આજ નિજ ધામ ॥૧॥
 ધામધણિયે એમ ધારિયું, જન ઉદ્ધારવા છે અપાર ।
 પાર પમાડવા પ્રાણીને, એહ કર્યા આપે ઉપકાર ॥૨॥
 આચારજથી અનેક જનનો, અવશ્ય સરશે અર્થ ।
 એમ આપે આ સમે, વાવરી અતિ સામર્થ ॥૩॥
 ધર્મકુળને જે અનુસરે, ત્યાગી ગૃહી નર કોઈ નાર ।
 પરિશ્રમ વિના તે પામશે, અપાર ભવનો પાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—આચારજ કર્યા છે જે અમે રે, તેની રીત સુણી લીયો તમે રે ।
 નથી અન્ય આચારજ જેવા રે, જાય શ્રદ્ધા કરતાં સેવા રે ॥૫॥
 લાવો લાવો એમ વળી કરે રે, ધન લેવા ધરણિએ ફરે રે ।
 લીયે ધન ને તાકે ત્રિયને રે, તે કેમ કરે જીવનાં પ્રિયને રે ॥૬॥

માટે એવા આચારજ આ નહિ રે, એ પણ વાત સમજવી સહી રે ।
 આ તો ત્રિયા ધનના તાકુ નથી રે, તેની વાત કહિયે છીએ કથી રે ॥૭૥॥
 અમે બાંધી દીધી છે જે રીત રે, તેમાં રે'છે કરી અતિ પ્રીત રે ।
 શિષ્ય શ્રદ્ધાએ કરશે સેવા રે, ધન ધાન્યાદિ આવશે દેવા રે ॥૮૥॥
 તેતો સંતોષ સહિત લેશે રે, પણ કોઈને દુઃખ ન દેશે રે ।
 એમ વરતશે એહ આપ રે, પણ નહિ કરે કોઈને સંતાપ રે ॥૯૥॥
 નિજ સંબંધિ વિના બાઈયો સંગે રે, કેદિ ન બોલે ન અડે અંગે રે ।
 કોઈ ઉપર રોષ ન રાખે રે, વળી કોઈને કલંક નહિ નાખે રે ॥૧૦૥॥
 કેની જમાની પણ નહિ કરે રે, જુઠી સાખ્ય પણ નહિ ભરે રે ।
 પડશે આપત તો માગી ખાશે રે, કરજ કેનું ન કાઢવા જાશે રે ॥૧૧૥॥
 નહિ રાખે કોઈની થાપણ રે, નહિ વેચે ધર્માદાના કણ રે ।
 સહુ ઉપર રાખશે દયા રે, રે'શે એ ગુણે જે ગુણ કહ્યા રે ॥૧૨૥॥
 કળ છળ કપટ દગાઈ રે, તે તો રાખશે નહિ ઉર માંઈ રે ।
 ઈર્ષા અદેખાઈ ને અમર્ષ રે, રાખી નહિ ખુવે પોતાનો જશ રે ॥૧૩૥॥
 નહિ રાખે કોઈ પર રોષ રે, એમ વર્તશે સદા અદોષ રે ।
 એવા શુભ ગુણ જે અપાર રે, આપ્યો એવાને અમે અધિકાર રે ॥૧૪૥॥
 સહુના ગુરુ કરી સોંપી ગાદી રે, રીત રાખશે એ રાયજાદી રે ।
 ધર્મવંશી ધર્મ થાપશે રે, સારો ઉપદેશ સૌને આપશે રે ॥૧૫૥॥
 એતો કર્યું છે કલ્યાણ સારુ રે, એમાં બહુ ગમતું છે અમારું રે ।
 કાંજે કરવું છે બહુનું કારજ રે, નથી રાખવો ફેર એક રજ રે ॥૧૬૥॥
 એહ આચારજથી અપાર રે, બહુ જીવનો થાશે ઉદ્ધાર રે ।
 એમાં નહિ પડે કાંઈ ફેર રે, શીદ કે'વરાવો વેર વેર રે ॥૧૭૥॥
 એમ જન પર હેત કરી રે, આપ ઈચ્છાએ આવ્યા છે હરિ રે ।
 ગમે ત્યાંથી તારશે પ્રાણી રે, તેની ગતિ લેશે કોણ જાણી રે ॥૧૮૥॥
 ધાર્યું ધર્મસુતે ધામ દેવા રે, સહુ જનને શરણે લેવા રે ।
 અતિ અસમર્થ જીવ અંગે રે, પો'ચી ન શકે સુરપુર લગે રે ॥૧૯૥॥
 તેને તેડી જાવા અક્ષરધામ રે, એવું ધાર્યું છે જો ધનશ્યામ રે ।
 તેહ સારુ આવ્યા છે આપે રે, જીવ તારવા નિજ પ્રતાપે રે ॥૨૦૥॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે અષ્ટત્રિંશઃ પ્રકારઃ ॥૩૮॥

દોહા —એમ કહી રીત કલ્યાણની, આ સમાની અગણિત ।
 તે સૌએ શ્રવણે સાંભળી, અતિ ઉત્તમ પરમ પુનિત ॥૧॥
 એહ રીતમાં જે આવી ગયા, તે થયા પૂરણકામ ।
 તેતો તન જ્યારે તજશે, ત્યારે પામશે પ્રભુનું ધામ ॥૨॥

જેહ ધામને પામીને, પાછો ન પડે જન કોય ।
 એવું અખંડ એ ધામ છે, ત્યાં સુખે વસે જન સોય ॥૩॥
 તે ધામને ધામીયે ધારિયું, દેવા સ્વધામનું જો સુખ ।
 જીવ જગતના જોઈને, દયા આણી ટાળવા દુઃખ ॥૪॥
 ચોપાઈ—મારા ધામમાં આવવા સહુ રે, એવા કર્યા ઉપાય મેં બહુ રે ।
 સર્વે ઉપાય કીધા છે સારા રે, તેમાં તરશે જીવ અપારા રે ॥૫॥
 પણ છેલ્લો છે આ જે ઉપાય રે, બહુ જીવ તરશે આ માંય રે ।
 ધર્મવંશી આચારજ ધાર્યા રે, ગુરુ કરી ગાદીએ બેસાર્યા રે ॥૬॥
 કામ કર્યું છે એહ સારું રે, મન માન્યું છે બહુ અમારું રે ।
 કાંજે એ છે ધર્મનું કુળ રે, માટે એ વાતનું ઉંડું મૂળ રે ॥૭॥
 જેવું અમારું કુળ મનાશે રે, તેને તુલ્ય બીજું કેમ થાશે રે ।
 માટે વિચારીને વાત કીધી રે, ઘણું સમજીને ગાદી દીધી રે ॥૮॥
 ધર્મવંશી તે ધર્મમાં રે'શે રે, અધર્મ વાતમાં પગ ન દેશે રે ।
 ધર્મ પાળશે ને પળાવશે રે, અધર્મની રીત ટળાવશે રે ॥૯॥
 આપ આપણે ધર્મ રાખશે રે, નર નારીનાં નિ'મ કે' દાખશે રે ।
 ત્યાગી ગૃહીના ધર્મ સૂચવી રે, કે'શે જૂજવા જૂજવા ચવી રે ॥૧૦॥
 કાંજે બેઠા છે ધર્મની ગાદી રે, કે'શે ધર્મની રીતિ જે અનાદિ રે ।
 તેને સૌ રહેશે ધર્મ ધારી રે, ત્યાગી ગૃહી નર ને જે નારી રે ॥૧૧॥
 ધર્મ અમને છે બહુ વા'લો રે, એમ કહેછે ધર્મનો લાલો રે ।
 ધર્મવાળા સાથે હેત મારે રે, એમ વાલો કહે વારે વારે રે ॥૧૨॥
 અધર્મી સાથે મારે અદેખાઈ રે, રે'છે રાત દિવસ મનમાંઈ રે ।
 અધર્મી જનની જેહ ભગતિ રે, નથી ગમતી મને જો રતિ રે ॥૧૩॥
 એના હાથનું અગ્ર ન ભાવે રે, મર બહુ સારું કરી લાવે રે ।
 અધર્મીના હાથનું જે પાણી રે, નથી પીતા તે અશુદ્ધ જાણી રે ॥૧૪॥
 એનું ચંદન પૂજા ને હાર રે, નથી લેતા અમે કરી પ્યાર રે ।
 લાવે અઘવંત સેવા સાજ રે, તેનો તર્ત કરુંછું હું ત્યાજ રે ॥૧૫॥
 ધર્મવાળા આપે અગ્ર જળ રે, બહુ સ્વાદુ લાગે એ સકળ રે ।
 ધર્મવાનનું ફળ દળ કુલ રે, જે દિયે તે જાણું છું અમુલ રે ॥૧૬॥
 માટે ધર્મવાળાની જે ભક્તિ રે, તેતો મને ગમે છે જો અતિ રે ।
 માટે ધર્મવાળા જીવ જોઈ રે, કર્યા છે મેં આચારજ દોઈ રે ॥૧૭॥
 એહ અધર્મ નહિ આચરશે રે, ઘણું અધર્મ સર્ગથી ડરશે રે ।
 ધર્મવંશીની ગાદિયે બેશી રે, વળી કા'વશે ધર્મ ઉપદેશી રે ॥૧૮॥
 માટે એથી તરશે અપાર રે, નિશ્ચે જાણજો એ નિરધાર રે ।
 બહુ કાળ લગી કલ્યાણ રે, થાશે નિશ્ચે જાણો નિરવાણ રે ॥૧૯॥
 એવી ઈચ્છા છે જો અમારી રે, એવું ધામથી આવ્યા અમે ધારી રે ।
 એમ બોલ્યા શ્રીહરિ હરખી રે, સુણી વાત લીધી છે જો લખી રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકોનયત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥ ૩૯ ॥

દોહા —માટે સહુ ધર્મકુળ માનજો, સહુ કરજો એની સેવ ।
અન્ય જન જેવા એહ નહિ, એ છે જાણજો મોટા દેવ ॥૧॥
એક બ્રાહ્મણને જાણો ભક્ત અતિ, વળી કા'વે અમારું કુળ ।
એને સેવતાં સૌ જન તમો, પામશો સુખ અતુળ ॥૨॥
મનવાંછિત વાત મળશે, વળી સેવતાં એનાં ચરણ ।
એ છે અમારી આગન્યા, સર્વે કાળમાં સુખ કરણ ॥૩॥
મન કર્મ વચને માનજો, એમાં નથી સંશય લગાર ।
એહ દ્વારે મારે અનેકનો, આજ કરવો છે ઉદ્ધાર ॥૪॥
ચોપાઈ—માટે સૌ રે'જો એને વચને રે, ત્યાગી ગૃહી સહુ એક મને રે ।
રે'જો ધર્મવંશીને ગમતે રે, વર્તશો માં કોયે મન મતે રે ॥૫॥
એહ કહે તેમ સહુ કરજો રે, પૂછ્યા વિના તો પગ ન ભરજો રે ।
હાથ જોડીને રે'જો હજુર રે, કરી ડા'પણ પોતાનું દૂર રે ॥૬॥
વિદ્યા ગુણ બુદ્ધિને બળે રે, એને દબાવવા નહિ કોઈ પળે રે ।
ત્યાગી રાગી ને કવિ કોઈ હોય રે, તોય એને માનજો સહુ કોય રે ॥૭॥
વાદ વિવાદ કરી વદને રે, એ શું બોલશો માં કોઈ દને રે ।
એની વાત ઉપર વાત આણી રે, કે દિ વદશો માં મુખે વાણી રે ॥૮॥
એને હોડયે હઠાવી હરવી રે, પોતાની સરસાઈ ન કરવી રે ।
પોતે સમજી પોતાને પ્રવિણ રે, એને સમજશો માં ગુણે હીણ રે ॥૯॥
જેમ એ વાળે તેમ વળજો રે, એના કામ કાજમાં ભળજો રે ।
એની માનજો સહુ આગન્યા રે, વર્તશો માં કોયે વચન વિના રે ॥૧૦॥
એને રાજી રાખશો જો તમે રે, તો તમ પર રાજી છીએ અમે રે ।
એને રાજી રાખશો જે જન રે, તેણે અમને કર્યા પરસન રે ॥૧૧॥
કાંજે અમારે ઠેકાણે એ છે રે, તેતો પ્રવિણ હોય તે પ્રીછે રે ।
બીજા જન એ મર્મ ન લહે રે, ભોળા મનુષ્યને ભોળાઈ રહે રે ॥૧૨॥
પણ સમજવી વાત સુધી રે, અતિ મતિ ન રાખવી ઉંધી રે ।
વચન દ્વારે વસ્યા અમે એમાં રે, તમે ફેર જાણશો માં તેમાં રે ॥૧૩॥
અમે એમાં એ છે અમમાંઈ રે, એમ સમજો સહુ બાઈ ભાઈ રે ।
એથી અમે અળગા ન રૈ'યે રે, એમાં રહીને દર્શન દૈયે રે ॥૧૪॥
જે જે જનને થાય સમાસ રે, તે તો અમે કરી રહ્યા વાસ રે ।
શે'ર પાટણે સનમાન જડે રે, તે તો અમારી સામર્થી વડે રે ॥૧૫॥
દેશ પરદેશે પૂજાયે આપ રે, તે તો જાણો અમારો પ્રતાપ રે ।
જિયાં જાય તિયાં જય જીત રે, તે તો અમે રહ્યા રૂડી રીત રે ॥૧૬॥

એમ સમજો સહુ સુજાણ રે, અમ વિના ન હોય કલ્યાણ રે ।
 ધર્મવંશી આચારજ માંય રે, સદા રહ્યો છું મારી ઈચ્છાય રે ॥૧૭॥
 અતિ ધર્મવાળા જોઈ જન રે, રે'વા માની ગયું મારું મન રે ।
 માટે એને પૂજે હું પૂજાણો રે, તેતો જરૂર જન મન જાણો રે ॥૧૮॥
 એનું જેણે કર્યું સનમાન રે, તેણે મારું કર્યું છે નિદાન રે ।
 એમ જાણી લેજો સહુ જન રે, એમ બોલિયા શ્રી ભગવન રે ॥૧૯॥
 સુણી જન મગન થયા રે, ધન્ય ધન્ય સ્વામી કે'વા રહ્યા રે ।
 પછી સહુએ આચારજ સેવ્યા રે, તે તો મોટા સુખને લેવા રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૦॥

દોહા —એમ આચારજનું અધિકપણું, શ્રી મુખે કહ્યું ધનશ્યામ ।
 એહ દ્વારથી અનેકને, કરવા છે પૂરણકામ ॥૧॥
 ઘણા જીવ એહ ગૃહસ્થથી, ઉદ્ધારવા છે આ વાર ।
 નરનારી જે જકતમાં, તે સહુના એ તારનાર ॥૨॥
 એહ વિના વળી ત્યાગીથી, આજ ઉદ્ધારવા છે અનેક ।
 એમાં પણ અમે રહી, ભવપાર કરવા છે છેક ॥૩॥
 ત્યાગી તે સમજો સંતને, એમાં અમે કરી પરવેશ ।
 બહુ જીવને તારશું, આપી ઉજ્જવળ ઉપદેશ ॥૪॥
 ચોપાઈ—ધર્મકુળમાં કરી રહ્યા ધામ રે, તેમ સંતમાં છઉં કહે શ્યામ રે
 સર્વે રીતે સંતમાં રહુછું રે, એમાં રહી ઉપદેશ દઉં છું રે ॥૫॥
 સંત બોલે તે ભેળો હું બોલું રે, સંત ન ભુલે હુંયે ન ભુલું રે ।
 સંત વાત ભેળી કરું વાત રે, એમ સંતમાં છઉં સાક્ષાત રે ॥૬॥
 સંત જીવે તે ભેળો હું જોઉં રે, સંત સુતા પછી હું સોઉં રે ।
 સંત જાગે તે ભેળો હું જાગું રે, સંત જોઈ અતિ અનુરાગું રે ॥૭॥
 સંત જમે તે ભેળો હું જમું રે, સંત ભમે તે કેડ્યે હું ભમું રે ।
 સંત દુઃખાણે હું દુઃખાણો રે, એહ વાત સત્ય જન જાણો રે ॥૮॥
 સંત હું ને હું તે વળી સંત રે, એમ શ્રીમુખે કહે ભગવંત રે ।
 સંત માનજો મારી મૂરતિ રે, એમાં ફેર નથી એક રતિ રે ॥૯॥
 અંતરજામીપણે રહું એમાં રે, માટે નથી બંધાતા એ કેમાં રે ।
 સંકલ્પ સ્વપન ઉપવાસ રે, તેતો કરેછે જાણી મને પાસ રે ॥૧૦॥
 માટે અખંડ એમાં રહું છું રે, સારી સત્ય સુબુદ્ધિ દઉંછું રે ।
 વળી જે જે મેં નિ'મ રખાવ્યાં રે, તેમાં રહી એણે તન તાવ્યાં રે ॥૧૧॥
 માટે સંત વા'લા મને બહુ રે, ઘણી ઘણી વાત શું કહું રે ।
 એને અન્ન જળ અંબર આપે રે, તે તો તપશે નહિ ત્રય તાપે રે ॥૧૨॥

લાગી પાય ને જોડીયા હાથ રે, તે તો સહુ થાય છે સનાથ રે ।
 જોઈ રીત ને રાજી થાશે રે, વળી ગુણ તે સંતના ગાશે રે ॥૧૩॥
 કે'શે સંત તો એ બહુ સારા રે, ખરા કલ્યાણના કરનારા રે ।
 એટલો જ ગુણ કોઈ ગ્રે'શે રે, તે તો બ્રહ્મમો'લે વાસ લેશે રે ॥૧૪॥
 એવા સંતની કરે પ્રસંશા રે, નિર્ભિ હર્ષિ હેયામાં હુલસ્યા રે ।
 વળી વિનતિ વારમવાર રે, કરે સ્તુતિ તેહ અપાર રે ॥૧૫॥
 તેતો પામશે પરમ ધામ રે, વળી થાશે તે પૂરણકામ રે ।
 કાંજે એ સંતમાં અમે છીએ રે, સાચા સંતથી દૂર ન રહીએ રે ॥૧૬॥
 માટે સંત એ કલ્યાણકારી રે, યાંથી બહુને લેવા છે ઉદ્ધારી રે ।
 મોટો માર્ગ જે મોક્ષતણો રે, આજ કર્યો છે ચાલતો ઘણો રે ॥૧૭॥
 એમ માંડ્યો છે મોટો અખાડો રે, બ્રહ્મમો'લ જાવા રાત્ય દા'ડો રે ।
 એવો અભાગી કોઈ ન કે'વાય રે, જે કોઈ આ સમામાં રહી જાય રે ॥
 સંત દેશ પરદેશ ફરે છે રે, સહુ જીવનાં અઘ હરે છે રે ।
 એનાં દર્શન સ્પર્શ જે કરશે રે, તે તો ભવજળ પાર ઉતરશે રે ॥૧૮॥
 એ તો વિશ વસાની છે વાત રે, સહુ સમઝજો સાક્ષાત રે ।
 કહ્યું શ્રીમુખે એમ મહારાજ રે, સાકટમ નોતરું છે આજ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એક્યત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૧॥

દોહા —વળી કહું કોય સંતને, સેવશે શ્રદ્ધાવાન ।
 તેના અંતરથી ઊંચલિ, વળી જાશે જાણો અજ્ઞાન ॥૧॥
 સંત સેવ્યાથી સુખ મળે, વળી ટળે તન મન તાપ ।
 પરમ ધામને પામીએ, તેપણ સંત પ્રતાપ ॥૨॥
 તે સંત શ્રીહરિ તણા, પ્રભુ પ્રગટના મળેલ ।
 શૂરા સત્ય ધર્મ પાળવા, પંચ વિષયથી પાછા વળેલ ॥૩॥
 પરમાર્થ અર્થો આવિયા, નિજ સ્વાર્થ નહિ લવલેશ ।
 એવા થકા ભમે ભૂમિમાં, આપે સહુને સારો ઉપદેશ ॥૪॥
 ચોપાઈ—આપે જ્ઞાન દાન જનને રે, કહી વા'લપનાં વચનને રે ।
 હિતકારી છે સહુના સનેહી રે, જાણો પર ઉપકારી એહી રે ॥૫॥
 સાચા સંત સગા સૌ જનના રે, ઉદાર છે અપાર મનના રે ।
 જેને શત્રુ મિત્ર સમતોલ રે, સુખે દુઃખે દિલમાં ન ડોલે રે ॥૬॥
 હાનિ વૃદ્ધિ ને સમ વિસમ રે, નથી આપ અર્થો ઉઘમ રે ।
 હર્ષ શોક ને નૈ હાર્ય જીત રે, માન અપમાને સમ ચિત્ત રે ॥૭॥
 અહં મમત ને મારું તારું રે, એહ નથી લાગતું જેને સારું રે ।
 જક્તદોષ નથી જેમાં જરા રે, એવા સંત તે સંત મારા ખરા રે ॥૮॥

એમાં રહું છું રાત્ય દિન રે, સત્ય માનજો મારું વચન રે ।
 અતિ પવિત્ર અંતર પેખિ રે, સદા રહ્યો છું શુદ્ધ લેખિ રે ॥૮॥
 એવા સંતને હૃદયે રઈ રે, કરું જીવનાં કલ્યાણ કઈ રે ।
 એહ સંત મળે જે જનને રે, કરે પળમાંહિ પાવન તેને રે ॥૧૦॥
 એવા સંત છે સગા સહુના રે, સુખદાયક જન બહુના રે ।
 જેવી એ સંત કરેછે સા'ય રે, તેવી કોઈ થકી કેમ થાય રે ॥૧૧॥
 માત તાત ને સગાં સંબંધિ રે, કરે હિત એહ બહુ વિધિ રે ।
 એનું હિત રહે યાંનું યાંહિ રે, ના'વે કલ્યાણનાં કામ માંહિ રે ॥૧૨॥
 દેવ ગુરુ કુળ ને કુટુંબ રે, એહ નહિ સાચા સંત સમ રે ।
 સાચા સંત તેમાં અમે રૈ'યે રે, મળી જીવને અભયદાન દેયે રે ॥૧૩॥
 અભયદાન તો એવું કે'વાય રે, કાળ માયાથી નાશ ન થાય રે ।
 એવું કોઈ વિધન ન કા'વે રે, જે કોઈ નિર્ભયને ભય ઉપજાવે રે ॥૧૪॥
 એવું નિર્ભય પદ નિર્વાણ રે, તેના દેનારા સંત સુજાણ રે ।
 એવા સંતનો જેને આશરો રે, તેતો સંશે પરો પરહરો રે ॥૧૫॥
 જાણો જનમ મરણ ભય ટાળી રે, જાશું ધામે વજાડતા તાળી રે ।
 સંત સમાગમ પરતાપે રે, જાશું બ્રહ્મમો'લમાંહિ આપે રે ॥૧૬॥
 એમ સહુને કહે શ્રીહરિ રે, સત્સંગ મહિમા ભાવ ભરી રે ।
 મોટું દ્વાર છે એ મોક્ષતણું રે, આજ ઉઘાડ્યું છે અતિ ઘણું રે ॥૧૭॥
 કહ્યું બહુ પ્રકારે કલ્યાણ રે, અતિ અગણિત અપ્રમાણ રે ।
 પણ સહુથી સરસ સંતમાં રે, રાખ્યું વાલમે એની વાતમાં રે ॥૧૮॥
 એમ ઉઘાડ્યાં અનંત બાર રે, વાલે કલ્યાણનાં આ વાર રે ।
 જેજે ધારી આવ્યા હતા વાત રે, તે તો પુરી થઈ સાક્ષાત રે ॥૧૯॥
 જ્યારે થયું છે પૂરું એ કામ રે, ત્યારે રાજી થયા ઘનશ્યામ રે ।
 કર્યો જેજેકાર જીવ તારી રે, વળતી વાલમે વાત વિચારી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દ્વિચત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૨॥

દોહા —વળતું વાલમે વિચારિયું, થઈ રહ્યું સર્વે કામ ।
 કેડયે કાંયે રહ્યું નહિ, થયું સારું કહે ઘનશ્યામ ॥૧॥
 જે અર્થો આંહી આવિયા, તે સરિયો સરવે અર્થ ।
 અગણિત જીવ ઉદ્ધારિયા, વાવરી પોતાની સામર્થ ॥૨॥
 કેડયે વળી કલ્યાણના, બહુ બહુ કર્યા ઉપાય ।
 કસર ન રાખી કોઈ વાતની, એમ નાથે માન્યું મનમાંય ॥૩॥
 જણ જણ પ્રત્યે જુજવું, કર્યું ચાલતું મોક્ષનું કામ ।
 પરિશ્રમ વિના પામવા, અખંડ અક્ષર ધામ ॥૪॥

ચોપાઈ—કર્યા કોટિ કોટિ ઉપાય રે, અમે આવી અવનિ માંચ રે ।
 અમારી મૂરતિને પ્રસંગે રે, કર્યુ કલ્યાણ જીવનું જગે રે ॥૫॥
 સંત સંબંધે કલ્યાણ કીધું રે, તેને પણ અખંડ ધામ દીધું રે ।
 વળી બાંધ્યાં સદાવ્રત ઘણાં રે, તેપણ બારણાં કલ્યાણ તણાં રે ॥૬॥
 વળી ધ્યાન ધારણા સમાધિ રે, કરાવી વિસરાવી ઉપાધિ રે ।
 વળી પ્રગટ કરી પંચ વ્રત રે, આપ્યું પળાવી પદ અમૃત રે ॥૭॥
 બહુ દેશ તીર્થ ગામ શે'ર રે, તાર્યા ફરી હરિ કરી મે'ર રે ।
 કરી ઉત્સવ બહુ સમૈયા રે, તાર્યા જીવ જાયે નહિ કહ્યા રે ॥૮॥
 કર્યા જગન ને બહુ જાગ રે, તેપણ જીવ ઉદ્ધારવા કાજ રે ।
 વરષોવરષ કર્યા વળી મેળા રે, કરવા જીવ બ્રહ્મમો'લે ભેળા રે ॥૯॥
 બાંધ્યાં કલ્યાણ સારુ બહુ ધામ રે, શ્રીઠાકુરજીના ઠામોઠામ રે ।
 તેમાં બેસારી સારી મૂરતિ રે, તે પણ જીવના કલ્યાણ વતી રે ॥૧૦॥
 કર્યા આચારજ મહારાજે રે, તે પણ જીવને તારવા કાજે રે ।
 બહુ બાંધી કલ્યાણની સડક રે, જાય ધામે જીવ થૈ નિધડક રે ॥૧૧॥
 થઈ વાત સર્વે એ મોટી રે, તરશે જીવ કોટાન જો કોટી રે ।
 એ તો બહુ કહ્યું થયું સારું રે, હવે માનિયું મન અમારું રે ॥૧૨॥
 સારા સરા કર્યા છે સમાજ રે, કેડ્યે કલ્યાણ કરવા કાજ રે ।
 કર્યા બંધ અમંગળ બાર રે, આવી ભૂમિએ અમે આ વાર રે ॥૧૩॥
 કેને લેવા ન આવે કૃતાંત રે, એમ જાણજો આજ વૃતાંત રે ।
 તરણિ ઉગે રહિ જાય તમ રે, ત્યારે માર્તંડનું શું મા'તમ રે ॥૧૪॥
 તેમ અમે આવ્યે અઘ રહે રે, ત્યારે પતિતપાવન કોણ કહે રે ।
 દીનબંધુ કહે છે દયાળ રે, તેતો કુડુ ન પડે કોઈ કાળ રે ॥૧૫॥
 માટે સર્વે એ નામ સત્ય કીધાં રે, જન અપાર ઉદ્ધારી લીધાં રે ।
 સારો ફેરો ફાવ્યો છે આ વાર રે, બહુ જીવ કર્યા ભવ પાર રે ॥૧૬॥
 વળી કલ્યાણકારી જે વસ્ત રે, તે પણ પૃથ્વી પર છે સમસ્ત રે ।
 બહુ તે વડે થાશે કલ્યાણ રે, સ્પર્શી પામશે પદ નિર્વાણ રે ॥૧૭॥
 અમે હૈયે ન હૈયે જો આંઈ રે, નથી રાખ્યું કેડ્યે કામ કાંઈ રે ।
 સર્વે કરીને લીધું છે કાજ રે, એમ કહે છે શ્રીમહારાજ રે ॥૧૮॥
 જે જે કર્યા છે અમે ઉપાય રે, જે કોઈ આવી જાશે એ માંચ રે ।
 તેને અંતકાળે અમે આવી રે, તેડી જાવું છે તન તજાવી રે ॥૧૯॥
 અશ્વ રથ વિમાન વે'લ સારી રે, લૈ જાવા સુખપાલે બેસારી રે ।
 એતો અવશ્ય બિરુદ છે હમારું રે, ધાર્યું છે સહુ જીવને સારુ રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ત્રિચત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૩॥

દોહા —વળી શ્રીહરિ હેતે કરી, મોટી કહી માહાત્મ્યની વાત ।
 પવિત્ર છે સ્પર્શે કરી, આ પૃથવી સાક્ષાત ॥૧॥
 જિયાં જિયાં અમે વિચર્યા, વળી રહ્યા જે જે ગામ ।
 તે જરુર જન જાણજો, સરવે થયાં છે સ્વધામ ॥૨॥
 તિયાં પ્રાણી કોઈ તન તજે, જાણ્યા વિના એહ જાગ્ય ।
 કહ્યાં ન જાય વળી કોઈથી, એવાં ઉઘડિયાં એનાં ભાગ્ય ॥૩॥
 ચરણે અંકિત જે અવની, વળી પદની સ્પર્શેલ રજ ।
 તે જોતાં ન જડે જાણજો, જેને ઈચ્છે છે ઈશ્વર અજ ॥૪॥
 ચોપાઈ—પદરજના સ્પર્શ પ્રતાપે રે, જન અભય થાય છે આપે રે ।
 ભવભય હરણી એ રજ રે, થાય નિર્ભય એમાં શું આશ્ચરજ રે ॥૫॥
 જન ભવનમાં જ્યાં જ્યાં ગયા રે, તિયાં દિનરજની જે રહ્યા રે ।
 એહ ભૂમિકાનાં ભાગ્ય ભારી રે, થઈ ધામરૂપ સુખકારી રે ॥૬॥
 એહ પૃથ્વી પર તજે પ્રાણ રે, તે તો પામે પદ નિરવાણ રે ।
 વળી નદી નદ ને તલાવ રે, સિંધુ કુંડ કૂવા વળી વાવ રે ॥૭॥
 તિયાં જિયાં જિયાં અમે ના'યા રે, સ્પર્શ્યું પાણી જે અમારી કાયા રે ।
 તેહ સ્પર્શનું જેહ પાણી રે, જન ઉદ્ધારણ લિયો જાણી રે ॥૮॥
 તેહ તટે તજે કોઈ તન રે, પામે અમૃત ધામે સદન રે ।
 એમ કલ્યાણના જે ઉપાય રે, બહુ કર્યા છે આ જગમાંય રે ॥૯॥
 બાગ બગીચા ને ફુલવાડી રે, વૃક્ષ વેલી વન વળી ઝાડી રે ।
 એહ આદિ જાયગા અપાર રે, જિયાં રહ્યા અમે કરી પ્યાર રે ॥૧૦॥
 એતો સ્થાનક છે તીર્થરૂપ રે, અતિ પવિત્ર જાણો અનૂપ રે ।
 એહ સ્થાને મૂકે કોઈ દેહ રે, પામે અક્ષર ધામને તેહ રે ॥૧૧॥
 એમ અનેક પ્રકારે આજ રે, કર્યા ઉપાય કલ્યાણ કાજ રે ।
 સર્વે તીર્થનાં તીર્થ કહીએ રે, જિયાં સંત અમે ના'યા છીએ રે ॥૧૨॥
 તિયાં જન કોઈ જઈ ના'શે રે, થઈ પાવન ધામમાં જાશે રે ।
 એહ જળમાં જંતુ જે રે'છે રે, ધન્ય ભાગ્ય સંત તેનાં કે'છે રે ॥૧૩॥
 એહ પર અંડજ ઉડી જાશે રે, તેહ પરમ પાવન થાશે રે ।
 અવધિ આવ્યા સમે તન ત્યાગી રે, જાશે સ્વધામમાંઈ સુભાગી રે ॥૧૪॥
 સર્વે ધામના ધામ એ થિયાં રે, રહ્યા સંત સહિત અમે જિયાં રે ।
 બીજાં તીર્થ ધામ બહુ કા'વે રે, પણ અમે રહ્યા તે તુલ્ય નાવે રે ॥૧૫॥
 કાં જે પામ્યા અમારો પ્રસંગ રે, તેને તુલ્ય આવે કેમ ગંગ રે ।
 એને સ્પર્શ્યાતા વામન પાવે રે, તેતો હરિ અવતાર કા'વે રે ॥૧૬॥
 પણ અવતારના જે અવતારી રે, વાત તેની તો જાણજો ન્યારી રે ।
 જાણો પુરુષોત્તમનો સ્પર્શ રે, તે તો સહુ થકી જો સરસ રે ॥૧૭॥

સર્વે ધામના જે કોઈ ધામી રે, તે તો અમે નારાયણ સ્વામી રે ।
 વાત આજની છે અતિ મોટી રે, જેથી જીવ તર્યા કોટિ કોટિ રે ॥૧૮॥
 ચરાચર સ્થાવર ને જંગમ રે, તે સહુને થયું છે સુગમ રે ।
 સહુ ચાલ્યા જાય છે સ્વધામ રે, નથી પડતું કોઈનું કામ રે ॥૧૯॥
 એમ વે'તિ કરી છે અમે વાટ રે, બ્રહ્મમો'લમાં જીવાને માટ રે ।
 શ્રીમુખે કહે એમ શ્રીહરિ રે, સહુ વાત માનજો એ ખરી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચતુશ્ચત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૪॥

દોહા —વળી વળી શું વર્ણવું, વળી આ સમાની વાત ।
 જીવ જગતના ઉપરે, આજ અમે છીએ રળીઆત ॥૧॥
 જાણિયે આખી જકતને, લઈ જાયે અમારે ધામ ।
 કેડે ન રાખિયે કોઈને, એમ હૈયે છે ઘણી હામ ॥૨॥
 તે સારુ ભૂમિ ઉપરે, કંઈ રાખ્યા સુખના સમાજ ।
 અમારા અંગસંગની વસ્તુ, રાખી જીવના કલ્યાણ કાજ ॥૩॥
 ફરી ફરી ફેરો પડે, એવું કરવું નથી આ વાર ।
 સહુ જીવનો સામટો, આજ કરવો છે ઉદ્ધાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—તેહ સારુ છાપી દીધાં ચરણ રે, જે છે મોટાં સુખનાં કરણ રે
 ચરણ ચિંતવે ચિહ્ને સહિત રે, વળી પૂજે કોઈ કરી પ્રીત રે ॥૫॥
 પાન ફૂલે પૂજશે જે જન રે, એકાગ્ર રાખી શુદ્ધ મન રે ।
 તેને અંતરે થાશે પ્રકાશ રે, લેશે સુખ અલૌકિક દાસ રે ॥૬॥
 તેણે માનશે પૂરણકામ રે, વળી પામશે અખંડ ધામ રે ।
 એવો ચરણ તણો છે પ્રતાપ રે, શ્રીમુખે કહે શ્રીહરિ આપ રે ॥૭॥
 સત્ય માનજો સહુ તમે જન રે, આ છે અતિ હિતનાં વચન રે ।
 આથી આપશું સુખ અંતર રે, રાખો ભારે ભરુંસો ભીંતર રે ॥૮॥
 વળી પૂજવા પટ મૂરતિ રે, આપી સહુને કરી હેતે અતિ રે ।
 પ્રેમે પૂજશે પ્રેમ વધારી રે, પૂજાવિધિ સુંદર લઈ સારી રે ॥૯॥
 કરી પૂજા ઉતારશે આરતિ રે, કરશે ધૂન્ય ને વળી વિનતિ રે ।
 તેહ મૂરતિમાં આપે રહી રે, સર્વે પૂજાને માનશું સહી રે ॥૧૦॥
 લેશું પૂજા એની કરી પ્રીત રે, પછી દેશું સુખ રૂડી રીત રે ।
 નિર્મળ અંતરવાળા જે જન રે, તેની પૂજા લેતાં હું પ્રસન્ન રે ॥૧૧॥
 એમ પ્રગટ પટ મૂરતિમાં રે, પૂજા પામશે સુખની સીમા રે ।
 બીજી મૂરતિયો બહુ જગે રે, મર સેવે પૂજે સરાલગે રે ॥૧૨॥
 તોય એવો પરિચય ન પામે રે, જેથી સરવે સંકટ વામે રે ।
 બીજી મૂરતિ ને આ જે મૂરતિ રે, તેમાં ફેર જાણજો છે અતિ રે ॥૧૩॥

કાં જે આ મૂરતિને સ્પર્શ રે, થયો અમારો માટે સરસ રે ।
 જાણો આ મૂરતિને સેવતાં રે, દુષ્ટ સમી જાશે દુઃખ દેતાં રે ॥૧૪॥
 કામ ક્રોધ લોભ ને જે મોહ રે, એવો અધર્મ સર્ગનો સમોહ રે ।
 એહ અંતરે રહ્યો છે છાઈ રે, તેણે ભીંતર રહ્યું છે ભરાઈ રે ॥૧૫॥
 તેતો પટમૂરતિ પૂજવે રે, પાપ નાસે કે' ને રૈ'યે હવે રે ।
 એવો પટ મૂરતિ પ્રતાપ રે, જાણો સહુ હરણ સંતાપ રે ॥૧૬॥
 એ પણ માનો મોક્ષની નિસરણી રે, કરી છે જો ધામ જાવા તણી રે ।
 એહ વિના અનેક જે ઉપાય રે, કર્યા જાવા બ્રહ્મમો'લ માંય રે ॥૧૭॥
 સર્વે ઉપાય થયા છે સારા રે, નથી એ વિના બીજા કરનારા રે ।
 એતો કર્યા છે અમે વિચારી રે, સહુ કરવા અક્ષર અધિકારી રે ॥૧૮॥
 એમ જાણો જન નિરધાર રે, આજ તરેછે જીવ અપાર રે ।
 જે જે અમે કર્યા છે ઉપાય રે, નથી એકે તે અર્થ વિનાય રે ॥૧૯॥
 સર્વે સમઝી વિચારી કર્યા છે રે, એને આશરી કંઈક તર્યા છે રે ।
 તેતો સહુ જાણે છે સાક્ષાત રે, નથી મુખના કહ્યાની વાત રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચયત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૫॥

દોહા —વળી એક કહું ઉપાયને, તમે સાંભળજો સહુ જન ।
 કર્યો કલ્યાણને કારણે, અતિ અમે થઈ પ્રસન્ન ॥૧॥
 જેહ ઉપાયે આ જીવને, સર્વે પ્રકારે શ્રેય થાય ।
 મોટા સુખને ભોગવે, આ લોક પરલોક માંય ॥૨॥
 લાજ ન જાયે આ લોકમાં, પરલોકે પરમ આનંદ ।
 કર્યો ઉપાય એવો અમે, સહુ જાણજો જનવૃંદ ॥૩॥
 સત્ય શાસ્ત્ર સારાં કર્યાં, ભર્યાં અર્થો અતિ અનુપ ।
 તેમાં બાંધી રૂડી રીતને, ત્યાગી ગૃહીને સુખરૂપ ॥૪॥
 ચોપાઈ—ત્યાગી ગૃહીને તારવા અર્થ રે, બાંધ્યા ઘણા સુખદાઈ ગ્રંથ રે । તેમાં
 બહુ પ્રકારની વાત રે, સૂચવી છે અમે સાક્ષાત રે ॥૫॥
 કહ્યા ત્યાગી ગૃહિના વળી ધર્મ રે, સહુને પાળવા સારુ પર્મ રે ।
 રીત જુજવી કહી જણાવી રે, વર્ણાશ્રમ ધર્મની કહી સંભળાવી રે ॥૬॥
 સહુ સહુના ધર્મમાં રે'વા રે, અમે ગ્રંથ કર્યા કહું એવા રે ।
 દ્વિજ ક્ષત્રિય વૈશ્ય ને શૂદ્ર રે, તેને તરવા સંસાર સમુદ્ર રે ॥૭॥
 વળી બટુ ગૃહી વાનપ્રસ્થ રે, સંન્યાસી આશ્રમ સુજશ રે ।
 દ્વિજ વર્ણના ધર્મ વિચારી રે, સર્વે અમે કહ્યા સુખકારી રે ॥૮॥
 શમ દમ ક્ષમા ને સંતોષ રે, અધર્મ સર્ગથી રે'વું અદોષ રે ।
 એહ આદિ ધર્મ અપાર રે, કહ્યા વાડવના નિરધાર રે ॥૯॥

ક્ષત્રી વર્ણના ધર્મ વર્ણવી રે, કહ્યા સર્વે રીતના સૂચવી રે ।
 કરવી સહુજનની રખવાળ રે, અતિ દિલમાં થઈ દયાળ રે ॥૧૦॥
 ધારી વિચારી ધરવી ધીર રે, કામ પડે થાવું શૂરવીર રે ।
 એહ આદિ જે ક્ષત્રીના ધર્મ રે, રાખે જરુર રાખવા શ્રમ રે ॥૧૧॥
 વૈશ્ય વર્ણના ધર્મ છે જેહ રે, રાખે ગૌ ધન વે'પાર તેહ રે ।
 ખેતી વ્યાજ વોરાં પણ કરે રે, દગા કપટ પાપ પરહરે રે ॥૧૨॥
 એવી રીતે વરતે વૈશ્ય વળી રે, એવી રીત લખી છે સઘળી રે ।
 શૂદ્ર સેવા કરે તે સહુની રે, ત્રણ વર્ણ કહ્યા તેહુની રે ॥૧૩॥
 એમ ચારે વર્ણની જો રીત રે, અમે લખાવી ગ્રંથ પુનિત રે ।
 વર્ણધર્મ કહ્યા જે વખાણી રે, તે પણ ગ્રંથમાં છે લિયો જાણી રે ॥૧૪॥
 અષ્ટ પ્રકારે ત્રિયા ધન ત્યાગ રે, વિષય સુખ સાથે છે વૈરાગ રે ।
 ભારે બ્રહ્મચર્ય વ્રત ધારી રે, રાખે ભાવે કરી બ્રહ્મચારી રે ॥૧૫॥
 ગૃહસ્થાશ્રમના ધર્મ છે ઘણા રે, તે પણ સર્વ લખ્યા તેહ તણા રે ।
 વાનપ્રસ્થના વિવિધ પ્રકારે રે, લખ્યા એહ આશ્રમ અનુસારે રે ॥૧૬॥
 એને આસરે સંન્યાસી આશ્રમ રે, તેના પણ લખાવ્યા છે ધર્મ રે ।
 ચારે વર્ણ ને આશ્રમ ચાર રે, તે પણ લખ્યા છે કરી વિચાર રે ॥૧૭॥
 સહુનાં કલ્યાણ કરવા સારુ રે, અતિ તાન માનો છે અમારું રે ।
 વળી અતિ ત્યાગીના જે ધર્મ રે, તેપણ લખ્યા છે કરી શ્રમ રે ॥૧૮॥
 તેહ શાસ્ત્રનાં સાંભળો નામ રે, સહુને સુણતાં છે સુખધામ રે ।
 ધર્મામૃત નિષ્કામશુદ્ધિ રે, વળી શિક્ષાપત્રી લખી દીધી રે ॥૧૯॥
 એહ વિના બીજા છે જે ગ્રંથ રે, કર્યા અમે કલ્યાણને અર્થ રે ।
 એમ કહ્યું શ્રીજીએ શ્રીમુખે રે, સહુ જનને તારવા સુખે રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ષટ્ચત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૬॥

દોહા —વળી અમારે જે આશરે, બાયું આવિયું બહુ બહુ ।
 તેને કહ્યા ધર્મ તેહના, તેણે પામી પરા ગતિ સહુ ॥૧॥
 સતીગીતામાં જે સૂચવ્યા, સઘવા વિધવાના ધર્મ ।
 તેમ જ રહી ત્રિયા સહુ, પામીછે ધામ જે પર્મ ॥૨॥
 જે ધર્મ નો'તા ધરા ઉપરે, નરનારીના નિરધાર ।
 તે અમે પ્રગટ કરી, બહુ તારીયાં નર નાર ॥૩॥
 એમ અનેક રીતશું, અતિ કર્યો છે ઉપકાર ।
 જીવ આખા જકતના જેહ, તેહ કરવા ભવપાર ॥૪॥
 ચોપાઈ—અતિ અતિ કર્યા મેં ઉપાય રે, તે તો કે'તાં કે'તાં ન કે'વાય રે ।
 જે જે કર્યું અમે આ જગમાં રે, તે તો ચલાવા મોક્ષ મગમાં રે ॥૫॥

જે જે અમે કરાવિયા ગ્રંથ રે, નર નારીને તારવા અર્થ રે ।
 વળી પદ છંદ કીરતન રે, અષ્ટક ને સ્તુતિ જે પાવન રે ॥૬॥
 તેને શીખે સુણે ભણે ગાય રે, તે તો અક્ષરધામમાં જાય રે ।
 કાં જે અંકિત અમારે નામે રે, માટે પો'ચાડે એ પરમ ધામે રે ॥૭॥
 જેમાં સ્વામિનારાયણ નામ રે, એવી કથા સુણે નર વામ રે ।
 એવી કીર્તિ સાંભળતાં જન રે, થાય અતિ પરમ પાવન રે ॥૮॥
 વળી પદ જે નામે અંકિત રે, તેને ગાયે સુણે કરી પ્રીત રે ।
 જેમાં સહજાનંદ સ્વામી નામ રે, આવે જે કાવ્યમાં ઠામો ઠામ રે ॥૯॥
 એવી કાવ્ય કે'તાં ને સાંભળતાં રે, વાર ન લાગે મહાસુખ મળતાં રે ।
 મહામંત્રરૂપ એહ કા'વે રે, તેને તુલ્ય બીજું કેમ આવે રે ॥૧૦॥
 નામ પ્રભુનાં અનંત અપાર રે, સહુ ભાવે ભજે નર નાર રે ।
 પણ સ્વામિનારાયણ કે'તાં રે, નથી વાર ભવપાર લેતાં રે ॥૧૧॥
 આજ એ નામનો છે અમલ રે, તે ન વિસારવું એક પલ રે ।
 લેતાં નામ નારાયણ સ્વામિ રે, જાણો તે બેઠા ધામને પામી રે ॥૧૨॥
 જેહ મુખે એનો ઉચ્ચાર રે, તેતો જાણો પામ્યા ભવપાર રે ।
 માટે એ નામની કાવ્ય કા'વે રે, તેને શિખવી સુણવિ ભાવે રે ॥૧૩॥
 વળી અમારાં અંગનું અંબર રે, બહુ સ્પરશેલ સારું સુંદર રે ।
 એહ પ્રસાદિનું જેહ પટ રે, મળે ટળે સર્વે સંકટ રે ॥૧૪॥
 એહ વસ્ત્ર અનુપમ અતિ રે, થાય પૂજતાં પરમ પ્રાપતિ રે ।
 અતિ માહાત્મ્ય એનું અતુલ્યે રે, કહો ક્યાંથી મળે એહ મુલ્યે રે ॥૧૫॥
 જે જે અમારા સંબંધની વસ્ત રે, ન મળે ગોતતાં ઉદે ને અસ્ત રે ।
 જણસ અમ સંબંધિની જે જે રે, છે એ કલ્યાણકારી માની લિજે રે ॥૧૬॥
 તે તો રાખી છે અમે અપાર રે, સહુ જન અરથે આ વાર રે ।
 નખશિખાલગી નિરધાર રે, રાખી સ્પરશિ વસ્તુ કરી ધ્યાર રે ॥૧૭॥
 સ્પરશી ચીજ જે બહુ પરકારે રે, અડી હોય જે અંગે અમારે રે ।
 તે તો સર્વે છે કલ્યાણકારી રે, માટે રાખી છે અમે વિચારી રે ॥૧૮॥
 એમ અનેક પ્રકારે આજ રે, બહુ જીવનાં કરવાં છે કાજ રે ।
 આવ્યા ઈએ અમે એમ ધારી રે, સર્વે જીવને લેવા ઉદ્ધારી રે ॥૧૯॥
 એમ કહ્યું આપે અવિનાશે રે, તેતો સાંભળીયું સહુ દાસે રે ।
 સુણી સહુ થયાં પરશન રે, કહે સ્વામી શ્રીજી ધન્ય ધન્ય રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે સપ્તયત્વારિંશઃ પ્રકારઃ ॥૪૭॥

દોહા —પછી જોયું વિચારી જીવને, કરી રહ્યા સર્વે કામ ।
 સહુ જનને સુગમ થયું, સે'જે પામશે સ્વધામ ॥૧॥

જે અરથો અમે આવ્યા, તે અરથ સરિયો આજ ।
 ધારી આવ્યા'તા જે ધામથી, તે કરી લીધું છે કાજ ॥૨॥
 બાંધી બળવંત પીઠિકા, કેડે તારવા કોટાન કોટ ।
 કર્યું હિત અતિ આ સમે, અમે રાખી નથી કાંઈ ખોટ ॥૩॥
 ફેરો અમારો સુફળ થયો, ગયા સહુ જનના સંતાપ ।
 અનેક જીવ ઉદ્ધર્યા, આજ અમારે પરતાપ ॥૪॥
 ચોપાઈ—કરી લીધું છે સર્વે જો કામ રે, એમ વિચારિયું ઘનશ્યામ રે ।
 કે'વા રાખ્યું નથી કેડે કાંઈ રે, જાવા મોક્ષના મારગ માંઈ રે ॥૫॥
 બહુવિધ ઉઘાડિયાં બાર રે, કરવા કલ્યાણને આ વાર રે ।
 હવે પધારું હું મારે ધામ રે, જે સારુ આવ્યા'તા તે થયું કામ રે ॥૬॥
 પછી જે જે પાસે હતા જન રે, તેને કે'છે એમ ભગવન રે ।
 સહુ ધારજો અંતરે ધીર રે, હવે નહિ રહે આ શરીર રે ॥૭॥
 થોડે ઘણે દિને ધામે જાણું રે, અમ કેડયે ભરસોમાં આંસું રે ।
 જો રાજી કરવા હોય અમને રે, રે'જો એમ જેમ કહ્યું તમને રે ॥૮॥
 ત્યાગી ગૃહી વળી નર નારી રે, રે'જો સહુ સહુના ધર્મ ધારી રે ।
 ધર્મવાળાં જન મને વા'લાં રે, બીજાં જાણું છું નરસાં નમાલાં રે ॥૯॥
 છેલ્લી વાત એ છે માની લેજો રે, શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે સહુ રે'જ્યો રે ।
 શિક્ષાપત્રી માંડી અમે રે'શું રે, રહી એમાં સહુને સુખ દેશું રે ॥૧૦॥
 રે'શું સતસંગ માંડી સદા રે, હરવા સતસંગની આપદા રે ।
 પણ હમણે જેમ દેખોછો રે, દેખી જન્મ સુફળ લેખોછો રે ॥૧૧॥
 એમ નહિ દેખો હવે અમને રે, સાચી વાત કહુંછું તમને રે ।
 એવી રીત્યે કહ્યું અવિનાશે રે, તે તો સાંભળીયું સહુ દાસે રે ॥૧૨॥
 આપી ભલામણ ભલિ વિધિ રે, પછી કરવાની હતી તે કીધિ રે ।
 ગયા અક્ષરધામમાં આપે રે, જન બહુ તપ્યા એહ તાપે રે ॥૧૩॥
 નવ રહી શરીરની સાધ રે, પામ્યાં અંતરે દુઃખ અગાધ રે ।
 રહે ધારતાં કેમ કરી ધીર રે, નથી સૂકાતાં નયણે નીર રે ॥૧૪॥
 પછી વાલાનાં વચન સંભારી રે, ઘણી વારે ધીરજ પછી ધારી રે ।
 જે જે કહ્યાંછે જેને વચન રે, તે તે રીતે રહ્યાં સહુ જન રે ॥૧૫॥
 પોતે પધાર્યા પોતાને ધામ રે, કરી જીવ અનેકનાં કામ રે ।
 જે જે ધારી આવ્યાતા ધામથી રે, કર્યું કામ તે હેયે હામથી રે ॥૧૬॥
 મુનિ મંડળ સહિત આવ્યા'તા રે, સંગે સમાજ સારો લાવ્યા'તા રે ।
 જેહ અર્થે આવ્યા'તા આંઈ રે, સર્વો અર્થ ન રહ્યું કેડે કાંઈ રે ॥૧૭॥
 એવો અલૌકિક અવતાર રે, બહુ જીવ કર્યા ભવપાર રે ।
 એહ મૂરતિ મળી છે જેને રે, કાંઈ ખામી રહી નહિ તેને રે ॥૧૮॥
 એવી એ મૂરતિ મંગળકારી રે, તેહ જેહ રહ્યા છે ઉર ધારી રે ।
 એવા જન મળે જેને જેને રે, અક્ષરધામે આપે વાસ તેને રે ॥૧૯॥

તેતો શ્રીમુખે કહ્યું'તું સો વાર રે, નિશ્ચે કરાવ્યું'તું નિરધાર રે ।
 વળી રહ્યા છે સતસંગ માંય રે, અંત સમે કરે આપે સા'ય રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે અષ્ટયત્વાર્શિશઃ પ્રકારઃ ॥૪૮॥

દોહા —એહ રીતે અલબેલડે, કર્યા કંઈ કંઈક કામ ।
 આપી આનંદ આશ્રિતને, વળી પુરી હૈયાની હામ ॥૧॥
 અમાયિક સુખ આપિયાં, માયિક દેહની માંય ।
 તે પ્રસિદ્ધ જાણે છે પૃથવી, નથી છાની છપાડી કાંય ॥૨॥
 દેશદેશમાં ડંકો દઈ, વળી બેહદ ચલાવી વાત ।
 જે નાવે બુદ્ધિની બાથમાં, તે સોંઘી કરી સાક્ષાત ॥૩॥
 અભર તે સભર ભર્યા, અતર તાર્યા કાંઈ જન ।
 અગમ તે સુગમ કર્યા, પ્રભુ થઈ પોતે પરસન ॥૪॥
 ચોપાઈ—આવી કર્યા અલૌકિક કામ રે, પછી પધારિયા નિજ ધામ રે ।
 કર્યા કારજ આશ્ચર્યકારી રે, જેવા આવ્યા'તા ધામેથી ધારી રે ॥૫॥
 એવો માંડ્યો'તો આવી અખાડો રે, જીવ તારવાને રાત્ય દા'ડો રે ।
 બહુ આખેપ આગ્રહ કરી રે, ભવે જીવ તાર્યા ભાવ ભરી રે ॥૬॥
 કરી ગયા મોટાં મોટાં કાજ રે, આવી આ ફેરે આપે મહારાજ રે ।
 ખુબ ખેલી ગયા એક ખ્યાલ રે, જોઈ અનંત જન થયા ન્યા'લ રે ॥૭॥
 ખરાખરો મચાવીને ખેલ રે, રૂડી રમત રમ્યા અલબેલ રે ।
 એવા ખોળે ન મળે ખેલારુ રે, જેને જુવે હજારે હજારું રે ॥૮॥
 બીજા બહુ વેષ બનાવ્યા રે, તેતો સહુને અર્થ ન આવ્યા રે ।
 કોઈ રિજ્યા ને કોઈ ન રિજ્યા રે, એહ વેષે અરથ ન સિજ્યા રે ॥૯॥
 આતો સર્વે વેષના વેશી રે, જાણે નરા કૃતિની દેશી રે ।
 ખોટ્ય ન રાખી ખેલની માંય રે, ભલો ભજાવ્યો આપ ઈચ્છાય રે ॥૧૦॥
 રૂડી રમત્ય રમી રૂપાળી રે, લીધાં જનને નિજધામ વાળી રે ।
 એવા રમ્યા ન રમશે કોયે રે, જેહ ખેલને જોઈ જન મોયે રે ॥૧૧॥
 એવો અકળ ખેલને ખેલી રે, ગયા સહુને વિલખતાં મેલી રે ।
 ઘણું સાંભરેછે સમાસમે રે, તેણે બીજી વાત નવ ગમે રે ॥૧૨॥
 જેમ બાજીગરની બાજી રે, જોઈ જોઈ જન થાય રાજી રે ।
 જાણે આવી ન દીઠી ન સાંભળી રે, તેને કેમ શકે કોયે કળી રે ॥૧૩॥
 અતિ અકળ ખેલને ખેલી રે, ગયા સમેટી બાજી સંકેલી રે ।
 નટરીત નાથની ન જાણી રે, જાણ્યું અમટ રાખશે દયા આણી રે ॥૧૪॥
 ત્યાંતો સંકેલી ગયા સ્વધામ રે, કરી જનનાં જીવિત હરામ રે ।
 આંખ્યો થઈગઈ અભાગણી રે, ક્યાંથી નિરખે મૂરતિ નાથતણી રે ॥૧૫॥

મુખ અભાગિયું થયું અતિ રે, ક્યાંથી પામે પ્રસાદી એ રતિ રે ।
 જિહ્વા અભાગણી ને અનાથ રે, ક્યાંથી બોલે હવે હરિ સાથ રે ॥૧૬॥
 કાન અભાગિયા લીધા જાણી રે, ક્યાંથી સુણે ગે'રે સ્વરે વાણી રે ।
 હાથ રહ્યા અભાગિયા એવા રે, ક્યાંથી કરે હરિની હવે સેવા રે ॥૧૭॥
 દરશ સ્પરશ ને જે પ્રસાદિ રે, કે'વું સુણવું સંબંધ એ આદિ રે ।
 થયો સંબંધ પણ રહ્યો અધુરો રે, તેતો કેમ થાય હવે પૂરો રે ॥૧૮॥
 ગઈ હાથથી વાત વેગળી રે, હાર્યા મહાચિંતામણી મળી રે ।
 પારસ પામ્યા'તા પરિશ્રમ પખી રે, પણ પૂરી ભાગ્યમાં ન લખી રે ૧૯
 થયા નિરધન ધનને હારી રે, ગયું સુખ રહ્યું દુઃખ ભારી રે ।
 એમ થયું સૌ જનને આ વાર રે, પધારતાં તે પ્રાણ આધાર રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકોનપંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥ ૪૯ ॥

દોહા —પુરુષોત્તમ પધારિયા, કરી કામ અલૌકિક આપ ।
 અનેક જીવ ઉદ્ધારિયા, પ્રગટાવી પ્રબળ પ્રતાપ ॥૧॥
 થોડાક દનમાં સ્થાવર જંગમ, તારિયા જીવ તતકાળ ।
 કળ ન પડી કોઈને, એવું કરીયું દીન દયાળ ॥૨॥
 અનેક જીવને ઉપરે, અઢળ ઢળ્યા અવિનાશ ।
 જગ જાળ કાપી આપી પદવી, બ્રહ્મમો'લે કરાવ્યો નિવાસ ।૩
 અણ ચિંતવે આવી ગયા, અતિ અચાનક અલબેલ ।
 ખબર ન પડી ખટ મતને, એવો ખેલી ગયા એક ખેલ ॥૪॥
 ચોપાઈ—સૌ શાણા રહ્યાછે વિચારી રે, આ તો વાત થઈ વણ ધારી રે ।
 એણે ઠીક કર્યું તું ઠરાવી રે, એ તો સમજણ અર્થ ન આવી રે ॥૫॥
 જોઈ રહ્યા'તા જૂજવી વાટ રે, તે તો વાત ન બેઠી કોઈ ઘાટ રે ।
 કોઈ કે'તા હરિ થઈ ગયા રે, થાશે હવે કે'છે બિજા રહ્યા રે ॥૬॥
 કોઈ કે'તા છે કળિનું રાજ રે, પ્રભુ ન હોય પ્રગટ આજ રે ।
 જોગી કે'તા જોગકળા પખી રે, નથી કલ્યાણ રાખ્યું છે લખી રે ॥૭॥
 જૈન કે'તા પાંચમો છે આરો રે, આજ નોય કલ્યાણનો વારો રે ।
 કે'તા તપી તપ્યા વિના તન રે, ક્યાંથી કલ્યાણ જાણજો જન રે ॥૮॥
 કે'તા સંન્યાસી સર્વે નાશ થાય રે, તારે જનમ મરણ તાપ જાય રે ।
 કે'તા પંડિત એમ પુરાણી રે, પ્રભુ પ્રગટ હશે તો લેશું જાણી રે ॥૯॥
 જંગમ કે'તા છે અગમ વાત રે, આજ નોયે પ્રભુ સાક્ષાત રે ।
 શેખ કે'તા છે તેરમી સિદ્ધિ રે, આજ પામે મુકામ કોણ વિદ્ધિ રે ॥૧૦॥
 ભક્ત કે'તા ભક્તિ કર્યા વોણું રે, શીદ કરો કલ્યાણનું વગોણું રે ।
 કે'તા વેદાંતિ વણ જાણે બ્રહ્મ રે, શાને કરોછો ઠાલો પરિશ્રમ રે ॥૧૧॥

કે'તા મારગી નકલંક થાશે રે, કુડિયા કપટી ઘાણે ઘલાશે રે ।
 કે'તા પ્રણામિ રાજ્ય સખી પખી રે, નહિ પામે ધામ નવી સખી રે ૧૨
 કે'તા ગોસ્વામિના સહુ એમ રે, સમાશ્રય વિના તરે કેમ રે ।
 રામાનુજના કે'તા એહ રીત રે, જીવ તરશે ચકરાંકિત રે ॥૧૩॥
 વામી કે'તા કલ્યાણ છે તારે રે, માનો મળવે પંચ મકારે રે ।
 ભેખધારી કે'તા વણ ભેખે રે, તર્યા ના'વ્યા નજરે કોઈ દેખે રે ॥૧૪॥
 તુરક કે'તા આવશે આખરી રે, તે'દિ ઉદ્ધારશે કજા કરી રે ।
 એમ બહુ પ્રકારે બહુ બહુ રે, વાટ જોઈ રહ્યા'તા સહુ રે ॥૧૫॥
 પણ કોઈનું ધાર્યું ન રહ્યું રે, વણ ધારે વચ્ચે બીજું થયું રે ।
 એવો લીધો અલૌકિક અવતાર રે, સહુના ધાર્યા વિચાર્યાથી બાર રે ।
 બહુ રહ્યા સહુ વાટ જોતા રે, પીર મુરીદ ગુરુ શિષ્ય સોતા રે ।
 અણચિંતવી આનંદ એ'લી રે, થઈ અમૃતરસ ચાલ્યો રેલિ રે ॥૧૭॥
 તેમાં પડ્યા સાકરના કરા રે, વરસ્યા મોતિડાંના મેઘ ખરા રે ।
 ભાંગી સરવે ભુખ્યાની ભુખ રે, કર્યું દૂર દારિદ્ર દુઃખ રે ॥૧૮॥
 આપે આવી ગયા અણધાર રે, જન ઉદ્ધારવા આણી વાર રે ।
 અકળ કળા એની ન કળાણી રે, ડાહ્યા શ્યાણાને રહી અજાણી રે ॥૧૯॥
 ન પડી ગમ રહ્યા ગમ ખાઈ રે, ના'વી વાત મતિના મત માંઈ રે ।
 અગમ અપાર કા'વે અકળ રે, કહો કેને પડે એની કળ રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૫૦॥

દોહા —અવતારી અકળ અમાપને, વંદુ હું વારમવાર ।
 અજર અમર અવિનાશીને, જાઉં વારણે વાર હજાર ॥૧॥
 અગોચર અતોલ અમાયિક, અખંડ અક્ષરાતીત ।
 અગમ અપાર અખિલાધાર, અછેદ અભેદ અજીત ॥૨॥
 પુરુષોત્તમ પરબ્રહ્મ પૂરણ, પરાત્પર પરમ આનંદ ।
 પરમેશ્વર પરમાત્મા, પૂરણ પૂરણાનંદ ॥૩॥
 સુખદ સરવેશ્વર સ્વામી, સરવાધાર સદા સુખકંદ ।
 સત ચિત આનંદમય, શ્રીહરિ સહજાનંદ ॥૪॥
 ચોપાઈ—એવા અનેક નામના નામી રે, વળી અનંત ધામના ધામી રે ।
 એવા સ્વામી જે સહજાનંદ રે, જગજીવન જે જગવંદ રે ॥૫॥
 તેતો આવ્યા હતા આપે આંહિ રે, અતિ મે'ર આણી મનમાંહિ રે ।
 આવી કરિયાં અલૌકિક કાજ રે, ધન્ય ધન્ય હો શ્રીમહારાજ રે ॥૬॥
 ધન્ય ધન્ય પરમ કૃપાળુ રે, ધન્ય દીનના બંધુ દયાળુ રે ।
 ધન્ય પ્રભુ પતિતપાવન રે, ધન્ય ભવતારણ ભગવન રે ॥૭॥

ધન્ય દાસના દોષ નિવારણ રે, ધન્ય ભૂધર ભવ તારણ રે ।
 ધન્ય આશ્રિતના અભય કરતા રે, ધન્ય સર્વેના સંતાપ હરતા રે ॥૮॥
 ધન્ય અખિલ બ્રહ્માંડના ઈશ રે, ધન્ય કર્યા ગુના બકશિશ રે ।
 ધન્ય નોધારાંના આધાર રે, આવી ઉદ્ધાર્યા જન અપાર રે ॥૯॥
 ધન્ય ભક્તવત્સલ ભગવાન રે, આવ્યા હતા દેવા અભય દાન રે ।
 ધન્ય દુર્ભળના દુઃખ હારી રે, ધન્ય સંત તણા સુખકારી રે ॥૧૦॥
 શરણાગત જે સર્વે જનના રે, મોટા મે'રવાન જો મનના રે ।
 સર્વે જીવની લેવા સંભાળ રે, આવ્યા હતા જો આપે દયાળ રે ॥૧૧॥
 કરી બહુ જીવનાં જો કાજ રે, પછી પધારિયા મહારાજ રે ।
 એવા પૂરણ પરમારથી રે, ધર્મ એકાંતિક સ્થાપ્યો અતિ રે ॥૧૨॥
 તેનો જેને થયો છે સંબંધ રે, તેના છૂટિયા છે ભવબંધ રે ।
 થઈ રહ્યાં તેનાં સર્વ કામ રે, તન છૂટે પામશે પર્મ ધામ રે ॥૧૩॥
 એવો મોટો પ્રતાપ પ્રગટાવી રે, ગયા મોક્ષનો માર્ગ ચલાવી રે ।
 પૂરણ પ્રગટાવી પ્રતાપ રે, પછી પધારિયા પ્રભુ આપ રે ॥૧૪॥
 સહુ જનની કરવા સાર રે, હરિ આવ્યા હતા આણી વાર રે ।
 પામર પ્રાણી પામ્યા ભવ પાર રે, જન સ્પરશતાં પ્રાણ આધાર રે ॥૧૫॥
 ધન્ય ધન્ય પ્રભુ પરતાપ રે, જનમન હરણ સંતાપ રે ।
 દેશો દેશ રહ્યો જશ છાઈ રે, પ્રબળ પ્રતાપ પૃથ્વી માંઈ રે ॥૧૬॥
 ધન્ય ધન્ય ધર્મના બાળ રે, ધન્ય ધન્ય જન પ્રતિપાળ રે ।
 ધન્ય ધન્ય ધર્મ ધુરંધર રે, ધન્ય ધર્મ વર્મ દુઃખહર રે ॥૧૭॥
 ધન્ય ધરણિ પર ધર્યુ તન રે, ધન્ય આપ સંબંધે તાર્યા જન રે ।
 ધન્ય ધન્ય ધામના ધામી રે, ધન્ય ધન્ય સહજાનંદ સ્વામી રે ॥૧૮॥
 કર્યો પરિપૂરણ પરમાર્થ રે, તેમાં કે જીવનો સર્વો અર્થ રે ।
 ધન્ય રાખી ગયા રૂડી રીત રે, તેમાં ઉદ્ધાર્યા જીવ અમિત રે ॥૧૯॥
 ધન્ય ધન્ય સર્વેના ધણી રે, મહિમા મોટપ્ય ન જાય ગણી રે ।
 ધન્ય ધન્ય બિરુદને ધારી રે, ગયા અનેક જીવ ઉદ્ધારી રે ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે એકપંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૫૧॥

દોહા — જય જય જગ જીવનને, જય જય જગપતિરાય ।
 જય જય જગદીશને, જય જય કહી જન ગાય ॥૧॥
 જય કૃપાળુ જય દયાળુ, જય દીનબંધુ દુઃખહર ।
 જય જય સમર્થ શ્રીહરિ, જય સુખદ શ્યામ સુંદર ॥૨॥
 જય પ્રતાપ પ્રગટ પ્રબળ, જય પરાત્પર પરબ્રહ્મ ।
 જય જય જગકારણ, જય જય કહે નિગમ ॥૩॥

જયકારી પ્રગટ્યા પૃથવી પર, જયકારી કિધાં કૈક કામ ।

જયકારી ધારી મૂરતિ, પૂરી સહુના હૈયાની હામ ॥૪॥

ચોપાઈ— જયજય જગના જીવન રે, જયજય પ્રભુજી પાવન રે ।
જય જય જનહિતકારી રે, જય જન્મ મરણ દુઃખહારી રે ॥૫॥
જય જય જનક જીવના રે, સુખદાયક છો સદૈવના રે ।
જય જનના જનની જેવા રે, જય સદા ઈચ્છોછો સુખ દેવા રે ॥૬॥
જય જય જીવન જગવંદ રે, જયજય સ્વામી સહજાનંદ રે ।
જય જય સુખદ ઘનશ્યામ રે, જયજય કર્યા બહુ કામ રે ॥૭॥
જય જે કર્યા આવી કારજ રે, જોઈ જન પામ્યા છે આચરજ રે ।
અતિ અલૌકિક કામ કીધાં રે, આશ્રિતને અભયદાન દીધાં રે ॥૮॥
બહુ ઉપાય કલ્યાણ કેરા રે, કર્યા આવી આ જગે ઘણેરા રે ।
તેતો લખ્યા જેટલા લખાણા રે, કૈક રહ્યા ને કૈક કે'વાણા રે ॥૯॥
બહુ પ્રકારે ઉદાર્યા પ્રાણી રે, તેની લેશ લખી છે ઝેંધાણી રે ।
સાંગોપાંગ અથ ઈતિ કે'વા રે, નથી વાલમિક વ્યાસ જેવા રે ॥૧૦॥
જેજે દીઠી આવી જાણ્યા માંઈ રે, તેતે લખી થોડી ઘણી કાંઈ રે ।
એક દિવસની વાત વળી રે, લખતાં ન લખાય સઘળી રે ॥૧૧॥
તેવાં વરષ ઓગણપયાસ રે, તેપર એક દિન દોય માસ રે ।
એટલામાં કર્યા જેજે કાજ રે, તેને કોણ લખે કવિરાજ રે ॥૧૨॥
થોડામાંયે લેજો ઘણું જાણી રે, સર્વે વાત કેથી ન કે'વાણી રે ।
આ છે ગ્રંથ માહાત્મ્યનો ઘણો રે, તેમાં કહ્યો પ્રતાપ પ્રભુતણો રે ॥૧૩॥
તેતો સર્વે જાણજો સત્ય રે, નથી અક્ષર એકે અસત્ય રે ।
પણ પૂરી પ્રતીતિ જેને નોય રે, તેને આગળ્ય કેશો માં કોય રે ॥૧૪॥
એને લખી લખાવી માં દેશો રે, જેને હોય હરિમાં અંદેશો રે ।
તેને અર્થે આ વાત નહિ આવે રે, જેનું મન માન્યું કાવે દાવે રે ॥૧૫॥
જે નો'ય પુરી પ્રતિતીવાળા રે, તેતો ક્યાંથી થાય સુખાળા રે ।
સુખ લેશે સાચા સતસંગી રે, સુણશે કે'શે આ ગ્રંથ ઉમંગી રે ॥૧૬॥
ગાશે કે'શે સુણશે આ ગ્રંથ રે, તેના સર્વે સરશે અર્થ રે ।
આ લોકમાં આનંદ રે'શે રે પરલોકે મોટું સુખ લેશે રે ॥૧૭॥
માહાત્મ્ય કહ્યું છે અતિશે મોટું રે, ખરાખરું જાણો નથી ખોટું રે ।
રખે અપોચિયાની લઈ ઓટ રે, પરિપૂરણમાં ખોળો ખોટ રે ॥૧૮॥
સમર્થથી શું શું ન થાય રે, એમ સહુ સમજો મન માંય રે ।
એમ સમજી સરવે સુજાણ રે, વાત પકી કરી છે પ્રમાણ રે ॥૧૯॥
તેને તક પાકી ગઈ પૂરી રે, કોઈ વાત ન રહી અધૂરી રે ।
પામ્યા પૂરણ પરમાનંદ રે, થયા ન્યાલ કે' નિષ્કુલાનંદ રે ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે દ્વિપંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૫૨॥

દોહા — ધન્ય ધન્ય આ અવતારને, ઉદ્ધાર્યા જીવ અપાર ।
 દયા આણી દીનબંધુએ, સર્વેની લીધી સાર ॥૧॥
 અક્ષરધામથી આવિયા, કાવિયા ધર્મના લાલ ।
 પ્રીતે કરીને પધારિયા, કૈકને કર્યા નિયાલ ॥૨॥
 અક્ષરાતીત અગમ જે, સુગમ થયા ધનશ્યામ ।
 અનંત અચ્યુત અવિનાશી, જે ધર્યું સહજાનંદ નામ ॥૩॥
 અખંડ અકળ અપાર જે, તે થયા મનુષ્યાકાર ।
 અજર અમર અમાપ જે, તેણે લીધી સૌની સાર ॥૪॥
 સામેરી— અછેદ અભેદ અક્ષરાત્મા, અગોચર થયા ગોચર ।
 અરૂપ અનુપમ અતિ ઘણા, તે થયા શ્યામ સુંદર ॥૫॥
 અતોલ અમોલ આગમે કહ્યા, તે થયા ધર્મના બાળ ।
 નેતિ નેતિ નિગમ કહે, તેણે લીધી છે સંભાળ ॥૬॥
 બાલા ભક્તિ જે પ્રેમવતી, તેના થયા છે તન ।
 ધર્મવૃષ્ણા ધામમાં, રમ્યા જમ્યા જીવન ॥૭॥
 અલૌકિક આપે આવી કરી, આપ્યાં અલૌકિક સુખ ।
 માત તાતના મનનાં, દૂર કર્યાં છે દુઃખ ॥૮॥
 સુખી કરી જન સહુને, પછી પધારિયા ભગવન ।
 સઘન વન વસમાં વળી, તે જોયાં સર્વે જીવન ॥૯॥
 કૈકે કારજ કરિયાં, વાલે વળી વનમાંય ।
 ત્યાગી ગૃહી તેમાં મળ્યા, તેની કરી પોતે સા'ય ॥૧૦॥
 અનેક જીવ ઉદ્ધારવા, ફરિયા દેશ વિદેશ ।
 નિર્ભય કર્યા નારી નરને, આપી ઉત્તમ ઉપદેશ ॥૧૧॥
 ધામ તીરથ ધરા ઉપરે, જોયા તે જીવન પ્રાણ ।
 દેવી આસુરી જીવનાં, કર્યાં છે કોટ કલ્યાણ ॥૧૨॥
 કલિયુગનું રાજ્ય કાઢિયું, સતયુગ વરતાવ્યો સોય ।
 શુદ્ધ ધર્મમાં સહુ રહે, અશુદ્ધ ન આચરે કોય ॥૧૩॥
 મનુષ્ય પશુધર્મ પાળતાં, તે શુદ્ધ કર્યાં નર નાર ।
 સત અસત ઓળખાવિયું, સમજાવ્યું સાર અસાર ॥૧૪॥
 પંચ વ્રત પ્રગટ કરી, પ્રવર્તાવ્યાં પૃથવી માંય ।
 નિ'મ ધાર્યાં નર નારીયે, કળિમળ ન રહ્યું ક્યાંય ॥૧૫॥
 પવિત્ર પ્રાણધારી કર્યાં, તેતો પોતાને પ્રતાપ ।
 જે અર્થો આપે આવિયા, તે અર્થ સારિયો આપ ॥૧૬॥
 કૈ કૈ કારજ કરિયાં, જીવના કલ્યાણ કાજ ।
 ધ્યાન ધારણા સમાધિયે, સુખી કર્યાં જન આજ ॥૧૭॥

રીત અલૌકિક લોકમાં, દેખાડી દીનદયાળ ।
 સુખી અંતરે સૌને કર્યા, ધન્ય ધન્ય ધર્મના બાળ ॥૧૮॥
 ઉત્સવ સમૈયે ભેળા કર્યા, સતસંગી વળી સંત ।
 દરશ સ્પરશ દઈ આપનું, આપીયાં સુખ અત્યંત ॥૧૯॥
 જુગત્યે જન જમાડિયા, પોતે લઈ પકવાન ।
 મગન કર્યા સંત સહુને, દઈને દરશન દાન ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ત્રિપંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૫૩॥

દોહા —આજ લે'રી આવ્યા છે લે'રમાં, મે'ર કરી છે મહારાજ ।
 અઢળ ઢળયા અલબેલડો, કર્યા કઈકનાં કાજ ॥૧॥
 દુઃખ કાપ્યાં દુઃખી દાસનાં, સુખી કર્યા સહુ જન ।
 બ્રહ્મમો'લે તેને મોકલ્યા, પોતે થઈ પરસન ॥૨॥
 પૂરણ બ્રહ્મ પધારીને, ભાંગી છે સર્વેની ભૂખ ।
 આ સમામાં જે આવિયા, ટાળિયાં તેહનાં દુઃખ ॥૩॥
 ધન્ય ધન્ય પાવન પૃથવી, જે પર વિચર્યા નાથ ।
 ચરણ અંકિત જે અવની, સદા માને છે સનાથ ॥૪॥
 સામેરી —ધન્ય દેશ સોઈ શે'રને, જિયાં રહ્યા અવિનાશ ।
 ધન્ય ધન્ય ગામ નગરને, જિયાં કર્યો વાલે વાસ ॥૫॥
 ધન્ય ધન્ય વારિ વહનિ, ના'યા તાપ્યા પ્રભુ પંડ ।
 ધન્ય ધન્ય શૂન્ય સમીરને, ભાગ્યશાળી આ બ્રહ્માંડ ॥૬॥
 ધન્ય ધન્ય બ્રહ્મા ભવને, જેણે જોયા જીવન ।
 ધન્ય ધન્ય મઘવા મેઘને, ભીંજ્યા ભાળ્યા ભગવન ॥૭॥
 ધન્ય ધન્ય શશિ સૂરને, ઉડુ પામિયા આનંદ ।
 દેવ દાનવ મુનિ માનવી, સુખી કર્યા સહુ વૃંદ ॥૮॥
 સ્થાવર જંગમ ચરાચર, સહુની લીધી છે સાર ।
 સ્થૂળ સૂક્ષ્મ જીવ જગમાં, ઉતારિયા ભવપાર ॥૯॥
 ભોગી કર્યા બ્રહ્મમો'લના, આપિયું અક્ષરધામ ।
 આપ પ્રતાપે ઉદ્ધારિયા, કરિયા પૂરણકામ ॥૧૦॥
 વેરો ન કર્યો વર્ષતાં, ઘન પઠ્યે ઘનશ્યામ ।
 શુદ્ધ કરી સહુ જીવને, આપિયું ધામ ઈનામ ॥૧૧॥
 કોટ ઉઘાડ્યા કલ્યાણના, ભાગ્યના ખોલ્યા ભંડાર ।
 ભૂખ ભાંગી ભૂખ્યા જનની, જગે કર્યો જેજેકાર ॥૧૨॥
 ડંકા દિધા જગે જીતના, શ્યામે સહુને ઉપર ।
 પ્રબળ પ્રતાપ જણાવિયો, દેશ ગામ ને ઘરોઘર ॥૧૩॥

બૃહદ રીત આ વિશ્વમાં, વરતાવી છે બહુવિધ ।
 ચાલી વાતો ચારે દેશમાં, પ્રભુપણની પ્રસિદ્ધ ॥૧૪॥
 સ્વામિનારાયણ સહુને, નક્કી લેવરાવ્યું નામ ।
 ભજન કરાવી આ ભવમાં, આપીયું અક્ષરધામ ॥૧૫॥
 સંભળાવ્યું વળી શ્રવણે, સહજાનંદ નામ સોય ।
 કે'શે સુણશે એ નામને, તેને દુઃખ કોય નો'ય ॥૧૬॥
 એમ અનેક અભય કર્યાં, પોતાતણે પરસંગ ।
 અખંડ ધામ તેને આપિયું, સહુ કરી શુદ્ધ અંગ ॥૧૭॥
 અણતોળ્યાં સુખ આપિયાં, આશ્રિતને આ વાર ।
 અનેક પ્રકારે અંતરે, સુખી કર્યાં નર નાર ॥૧૮॥
 રૂડી મુડી પામ્યાં રોકડી, નહિ ઉધારાની વાત ।
 અમલ ભર્યાં સહુ ઉચ્ચરે, પ્રભુ મળ્યા છે સાક્ષાત ॥૧૯॥
 ઓશિયાળું શીઠ ઓચરે, બોલે મગન થઈને મુખ ।
 જન્મ મરણનું જીવમાં, રહ્યું નહિ જરા કેને દુઃખ ॥૨૦॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે ચતુઃપંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૫૪॥

દોહા —અમલ ભર્યાં સૌ અંતરે, આવે અંત્યે અવિનાશ ।
 દેહ તજાવી દાસને, આપે છે અક્ષર વાસ ॥૧॥
 નર નારી નિઃશંક થયાં, ભાગી બેઠા સહુ ભય ।
 શરણ લીધું જેને સ્વામીનું, તેને કર્યાં નિરભય ॥૨॥
 સહુને ઉપર શ્રીહરિ, શક્કો બેસાર્યો સુંદર ।
 ભક્તિ કરાવી આ ભવમાં, તાર્યાં કંઈક નારી નર ॥૩॥
 નૌતમ રીતને નાથજી, પ્રગટાવી પૃથવી માંચ ।
 સાંભળ્યું નો'તું જે શ્રવણે, એવું કર્યું આવી આંચ ॥૪॥
 ॥ રાગ ધોળ - વધામણાનું ॥

આનંદ આપ્યો અતિ ઘણો રે,
 આ સમામાં અલબેલ; પુરુષોત્તમ પ્રગટીરે ।
 અમૃતના સિંધુ ઉલટ્યા રે, રંગડાની વાળી છે રેલ; પુરુષોત્ત ॥૫॥
 નિર્ભયની નોબત્યું વાગિયો રે, મળીયા મોહનરાય; પુરુષો ॥૬॥
 વિધવિધ થયાં વધામણાં રે, કસર ન રહી કાંચ; પુરુષો ॥૬॥
 ખોટ્ય ગઈ છે ખોવાઈને રે, જીત્યનાં જાંગિર ઢોલ; પુરુષો ॥૭॥
 દુઃખ ગયું બહુ દનનું રે, આવિયું સુખ અતોલ; પુરુષો ॥૭॥
 કળશ ચઢાવ્યો કલ્યાણનો રે, સહુના મસ્તક પર મોડ; પુરુષો ॥૮॥
 ધન્ય ધન્ય આ અવતારને રે, જોવા રાખી નહી જોડ; પુરુષો ॥૮॥

સહુને પાર સહુ ઉપરે રે, એવી ચલાવી છે રીત; પુરુષોત્તમ૦ ।
 નો'તી દિઠી નો'તી સાંભળી રે, પ્રગટાવી એવી પુનિત; પુરુષો૦ ॥૯॥
 સર્વના સ્વામી જે શ્રીહરિ રે, સર્વના કા'વિયા શ્યામ; પુરુષો૦ ।
 સર્વેના નિયંતા નાથજી રે, સર્વેનાં કરિયાં કામ; પુરુષો૦ ॥૧૦॥
 સ્વામિનારાયણ નામનો રે, શક્કો બેસારિયો આપ; પુરુષો૦ ।
 એ નામને જે આશર્યા રે, તેના તે ટાળિયા તાપ; પુરુષો૦ ॥૧૧॥
 ધામી જે અક્ષરધામના રે, તેણે આપ્યો છે આનંદ; પુરુષો૦ ।
 અખંડ આનંદ આપી જીવને રે, કાપ્યાં ભારે ભવફંદ; પુરુષો૦ ॥૧૨॥
 ખાતાં વળાવ્યાં છે ખોટ્યનાં રે, ખરી કરાવી છે ખાટ્ય; પુરુષો૦ ।
 બંધ કીધાં બીજાં બારણાં રે, વે'તી કીધી અક્ષર વાટ્ય; પુરુષો૦ ॥૧૩॥
 તમ ટાળ્યું ત્રિલોકનું રે, પ્રકાશી પૂરણબ્રહ્મ; પુરુષો૦ ।
 અંધારુ રહ્યું તું આવરી રે, તે ગયું થયું સુગમ; પુરુષો૦ ॥૧૪॥
 સૂરજ સહજાનંદજી રે, આપે થયા છે ઉદ્યોત; પુરુષો૦ ।
 પૂર્વની દિશાયે પ્રગટી રે, ખોટા મોટા તે કર્યા ખદ્યોત; પુરુષો૦ ॥૧૫॥
 અષાઢી મેઘે આવી કર્યાં રે, ઝાઝાં બીજાં ઝાકળ; પુરુષો૦ ।
 પૂર ચાલ્યાં તે પૃથવીયે રે, ધોયા ધરતીના મળ; પુરુષો૦ ॥૧૬॥
 ગાજ વીજ ને વરસવું રે, અગમ સુગમ કર્યું સોય; પુરુષો૦ ।
 સહુ જનને સુખ આપિયાં રે, દુઃખી રહ્યું નહિ કોય; પુરુષો૦ ॥૧૭॥
 શર્મનો ઢોલ સુણાવિયો રે, દેવા લાગ્યા પોતે દાત્ય; પુરુષો૦ ।
 દુર્બળનાં દુઃખ કાપીયાં રે, ન જોઈ જાત કુજાત્ય; પુરુષો૦ ॥૧૮॥
 ધન્ય ધન્ય મારા નાથજી રે, ધન્ય ઉદ્ધારિયા જન; પુરુષો૦ ।
 ધન્ય ધન્ય આ અવતારને રે, ભલે મળ્યા ભગવાન; પુરુષો૦ ॥૧૯॥
 વારે વારે જાઉં વારણે રે, કર્યાં અમારાં કાજ; પુરુષો૦ ।
 ઘણે હેતે ઘનશ્યામજી રે, મળ્યા અલબેલો આજ; પુરુષો૦ ॥૨૦॥
 કહીયે મુખથી કેટલું રે, આપિયો છે જે આનંદ; પુરુષો૦ ।
 નિષ્કુલાનંદ જાય વારણે રે, સે'જે મળ્યા સહજાનંદ; પુરુષો૦ ॥૨૧॥
 ઈતિ શ્રી સહજાનંદસ્વામી ચરણકમળસેવક નિષ્કુલાનંદમુનિ વિરચિતે
 પુરુષોત્તમપ્રકાશ મધ્યે પંચપંચાશત્તમઃ પ્રકારઃ ॥૫૫॥

॥ શ્રી પુરુષોત્તમપ્રકાશ સમાપ્તઃ ॥

ૐ ૐ ૐ